

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Rigorózní práce

na téma

Právní aspekty zahraničního obchodu se zbraněmi

(Legal aspects of the international trade of arms)

Zpracovatel: Mgr. Pavel Kejzlar

Praha
květen 2012

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Kladně dne 30. 5. 2012

Mgr. Pavel Kejzlar

OBSAH

1	ÚVOD	5
2	OBCHODOVÁNÍ SE ZBRANĚMI - BEZPEČNOSTNÍ RIZIKA	6
2.1	Vliv obchodování se zbraněmi na bezpečnostní situaci	6
2.2	Současný stav obchodu se zbraněmi	9
3	STRUKTURA OBCHODOVÁNÍ SE ZBRANĚMI	14
3.1	Legální obchod	15
3.2	Nelegální obchod	17
4	REGULACE OBCHODU SE ZBRANĚMI V MEZINÁRODNÍM PRÁVU	20
4.1	Mezinárodní smlouvy závazné pro ČR v oblasti nakládání se zbraněmi	20
4.2	Restriktivní opatření mezinárodních organizací	27
4.3	Mezinárodní kontrola	30
5	REGULACE VÝVOZU A DOVOZU ZBRANÍ V RÁMCI PRÁVA EU	35
6	REGULACE OBCHODU SE ZBRANĚMI V ČESKÉM PRÁVNÍM ŘÁDU	41
6.1	Současná právní úprava	41
6.2	Problematika zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu	42
6.3	Problematika zákona č. 156/2000 Sb., o ověřování střelných zbraní, střeliva a pyrotechnických předmětů	61
6.4	Problematika zák. č. 228/2005 Sb., o kontrole obchodu s výrobky, jejichž držení se v České republice omezuje z bezpečnostních důvodů	68
6.5	Problematika zákona č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem	73
6.6	Porovnání právní úpravy v sousedních zemích	90
7	TRESTNĚ PRÁVNÍ OCHRANA PŘED NELEGÁLNÍM OBCHODEM SE ZBRANĚMI	93
7.1	§ 261 TZ - Porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou	93
7.2	Skutkové podstaty trestných činů týkající se zahraničního obchodu s vojenským materiálem	95
7.3	§ 279 TZ - Nedovolené ozbrojování	99
7.4	§ 280 TZ - Vývoj, výroba a držení zakázaných bojových prostředků	100
7.5	§ 410 TZ - Porušení mezinárodních sankcí	102
7.6	Některé případy nelegálních obchodů se zbraněmi v praxi (kazuistika)	102
8	ZÁVĚR	107
8.1	Oblast mezinárodního práva veřejného	107
8.2	Oblast práva EU	108
8.3	Česká právní úprava	108
	RESUME	117

ABSTRACT	118
ABSTRAKT	119
SEZNAM ZKRATEK	120
POUŽITÁ LITERATURA	122
POUŽITÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY	124
PŘÍLOHA Č. 1 UKÁZKA ZAJIŠTĚNÝCH ZBRANÍ.....	128

1 ÚVOD

Obchod se zbraněmi ovlivňuje dnes a denně tisíce lidských životů. Zbraně v širším slova smyslu vnímá každý z nás jako nástroje síly, agrese, ale také obrany. Po druhé světové válce měl svět chuť a ideu zastavit válečné běsnění, ale bohužel leckdy myšlenky, obsažené v Chartě OSN, zůstávají pouze slovy. Asi se budeme muset smířit s tím, že je obchod se zbraněmi běžný jako třeba obchod se základními potravinami a nelze mu zabránit. Při troše dobré vůle jej však lze celkem úspěšně regulovat.

Svoji rigorózní práci na téma „Právní aspekty zahraničního obchodu se zbraněmi“ jsem si zvolil nejen proto, že jsem se danou problematikou zabýval, ale také proto, že dosud neexistuje ucelená studie popisující legální a nelegální sféru tohoto druhu podnikání.

Problematika obchodu se zbraněmi získala na aktuálnosti se zvyšující se hrozbou globálního terorismu po útocích ze dne 11. září 2001. Podle mého názoru byla tato oblast do té doby nesmírně podceňována. O tom svědčí nejen málo rozvinutá mezinárodní právní úprava, ale také neochota velkých států prosazovat přijetí regulačních úmluv. O něco lepší je situace v rámci EU a ČR. Domácí legislativa je na poměrně dobré úrovni a neustále se vyvíjí podle obecných trendů. Slabší je ale trestně právní ochrana, která především v podobě trestních sazeb nezohledňuje význam chráněných zájmů obsažených ve skutkových podstatách týkajících se této tematiky.

V následujících kapitolách se budu snažit osvětlit vývoj regulace obchodu se zbraněmi na mezinárodní úrovni, v rámci EU a především v ČR.

Samozřejmě by nebylo možné takovou práci napsat bez pomoci odborníků v oblasti obchodu se zbraněmi. Touto cestou bych chtěl všem poděkovat, jmenovitě pak PhDr. Petru Gilkovi z Ministerstva průmyslu a obchodu ČR (dále jen MPO). Všechny kapitoly jsem se snažil co nejvíce aktualizovat i přes poměrně rozsáhlé legislativní práce jak na domácím, tak také na evropském a mezinárodním poli. Legislativní stav je zachycen do 15. 5. 2012.

Tvorba této práce bude zahrnovat především shromažďování pramenných materiálů, jejich analýzu, syntézu a vzájemnou komparaci. Při zmapování vývoje použiji i metodu historickou, která je dle mého názoru důležitá pro následné srovnání se současným stavem v této oblasti.

2 OBCHODOVÁNÍ SE ZBRANĚMI - BEZPEČNOSTNÍ RIZIKA

2.1 VLIV OBCHODOVÁNÍ SE ZBRANĚMI NA BEZPEČNOSTNÍ SITUACI

O vlivu obchodu se zbraněmi na politickou i bezpečnostní situaci ve světě a samozřejmě také v ČR není třeba diskutovat. Bohužel se, díky upřednostňování ekonomických zájmů nad zájmy celospolečenskými, bezpečnostní situace v prvním desetiletí 21. století prudce zhoršila. Mnohdy jdou však ekonomické zájmy ruku v ruce se zájmy politickými.

Často se za slovy „národní bezpečnost“ skrývá jiný zájem, než zájem o zvýšení schopnosti čelit vnější agresi či vnitřnímu ohrožení. Některé transfery zbraní nezvyšují bezpečnost, ale mohou být vnímány jako ohrožení okolních států či stability v regionu. Nejviditelnějším příkladem je vývoz zbraní do oblastí, které jsou zmítány ozbrojenými konflikty. Při takových obchodech jistě obchodníkům nejde o podporu stability, ale spíše o majetkový prospěch na úkor utrpení obyčejných lidí. Někdy však může mít transfer zbraní pozitivní vliv, a to pokud slouží k vytvoření rovnováhy mezi protivníky. Hodnocení dopadů obchodu se zbraněmi je velice složité.

Přes všechna očekávání, došlo po skončení studené války ke zhoršení bezpečnostní situace ve světě. K tomu přispěla především globalizace trhu s čímkoliv, dostupnost zbraní a munice a dalšího vojenského materiálu z výprodeje armád východního bloku, zesílení mezinárodního terorismu, šíření náboženského radikalismu převážně islámského, časté regionální konflikty, šíření zbraní hromadného ničení, rozšíření nadnárodního organizovaného zločinu a rozpady států. Všechny tyto bezpečnostní hrozby mají jedno společné. Neexistují pro ně žádné hranice států. Pro vládnoucí garnituru jsou tyto bezpečnostní hrozby velkou politickou výzvou.

Bezpečnostní hrozby týkající se zbraní spočívají především v:

- šíření zbraní hromadného ničení a jejich komponent,
- šíření konvenčních zbraní a munice.

Z hlediska šíření konvenčních zbraní a munice vzniká nebezpečí jejich zneužívání při teroristických útocích, při kriminální činnosti a v lokálních válečných konfliktech.

V současnosti nejznámějším případem teroristického útoku se střelnou zbraní je útok pravicového extrémisty Anderse Behringa Breivika z července roku 2011. Breivik nejprve

provedl bombový útok v centru Osla a poté na ostrově Utøya zastřelil 69 mladých lidí, kteří se zúčastnili tábora sociálně demokratické strany. Breivik ke svému útoku použil poloautomatickou pušku zn. Ruger Mini. Podle jeho manifestu šlo o politicky motivovaný čin. Vražednou zbraň chtěl nejprve získat na černém trhu v Praze, ale neuspěl. Nakonec si všechny střelné zbraně včetně poloautomatické pušky obstaral legálně.

Nejnámější případ dodávek zbraní válčícím stranám v lokálních konfliktech je případ obchodníka se smrtí Leonida Minina. Jeho posledním obchodem před zatčením byl obchod se dvěma zásilkami určenými pro Jednotnou revoluční frontu v Sieře Leoně, jenž obsahovaly řízené střely, granátometry MN 93 a 5.000.000 kusů střeliva. Minin nakupoval přebytky zbraní a střeliva ve východní Evropě a prodával je do míst, kde probíhaly lokální konflikty, nebo diktátorským režimům převážně v Africe. Při svých obchodech používal přepravní společnosti najaté fiktivními dodavateli, falešná prohlášení o konečném uživateli a společnosti založené na krytí obchodů v místech určení.

Výjimkou nejsou dodávky zbraní jedné z bojujících stran občanské války cizím státem jako například v libyjském konfliktu z roku 2011. Egypt a Francie dodávaly zbraně libyjským povstalcům, čímž porušovaly rezoluci Rady bezpečnosti OSN číslo 1970.

Další bezpečnostní hrozbou je šíření zbraní hromadného ničení. Z mezinárodního hlediska jde o výjimečnou záležitost. Spíše než s vývozem nebo s dovozem skutečných zbraní hromadného ničení se setkáváme se zahraničním obchodem s materiály, které jsou potencionálně zneužitelné při výrobě těchto zbraní. Když pomineme záchyt izotopu sodíku 22 na mezinárodním letišti v Moskvě z prosince roku 2011, mohli jsme v roce 2011 číst o případu pokusu nelegálně vyvézt z Ukrajiny radioaktivní materiál na Slovensko, na kterém participovala také česká policie.

Skutečným známým obchodníkem s jaderným materiálem byl pákistánský vědec dr. A. K. Chán. Svůj obchod založil na ochotných partnerech, kteří mu pomohli s výrobou, přepravou a financováním takového zboží. Jeho obchody vypadaly jako běžné obchody se zbožím z jeho továren. Materiál byl přepravován jako běžné zboží. Dodávky jaderného materiálu dr. Chán realizoval pomocí rozsáhlé sítě prostředníků. Chánova organizace využívala nejmodernějších prostředků komunikace a síť krycích společností založených v zemích s vysokou mírou korupčního rizika.

Vzhledem k tomu, že výroba zbraní hromadného ničení je poměrně náročná a kontrolní režimy v rámci mezinárodních smluv popsané v jedné z dalších částí této práce přísné, obchod s tímto druhem zbraní příliš nevzkvétá. Teroristé se snaží spíše vyrábět tzv.

špinavé bomby nebo zbraně biologické či chemické, které lze vyrobit s nízkými požadavky na finance a materiální prostředky. Příkladem mohou být tzv. antraxové bomby v USA.

Zdálo by se, že jednotlivé státy a mezinárodní společenství budou těmto bezpečnostním rizikům čelit mocenskopolitickými prostředky. Na úrovni jednotlivých států se rozvinuly kontrolní mechanismy a regulativy, které více či méně úspěšně těmto hrozbám čelí. Svět je však v dnešní době globální a je třeba rozvíjet takové prostředky na mezinárodní úrovni. Co se týče hrozby šíření zbraní hromadného ničení, mezinárodní regulativy existují a jsou popsány v jedné z dalších částí této práce. Nejpropracovanější systém existuje u jaderných zbraní a jaderného materiálu. Mezinárodní agentura pro atomovou energii ve spolupráci s domácími agenturami je schopná v drtivé většině zamezit nelegálnímu obchodu s uvedeným materiálem nebo zbraněmi. Je to dáno především omezenými jadernými zdroji, snadnější technickou kontrolou ionizujícího záření a celosvětovým povědomím o nebezpečnosti takového materiálu. U ostatních zbraní hromadného ničení je situace horší.

Nejhorší situace je u konvenčních zbraní. Příkladem toho, že se státy nejsou schopny dohodnout na mezinárodní regulaci obchodu se zbraněmi, je konference OSN o nezákonném obchodu s ručními a lehkými střelnými zbraněmi. Spojené státy kategoricky odmítly diskutovat o omezení týkajícího se prodeje zbraní nestátním subjektů pod záminkou, že by šlo o porušení ústavy USA. V roce 2001 byla podepsána Úmluva OSN proti nadnárodním organizovanému zločinu v sicilském Palermu. Důležitým protokolem k této úmluvě je protokol o nezákonném obchodu se zbraněmi. Smlouvu doposud ratifikovalo mnoho států, mezi nimi však není ČR. Protokol o nezákonném obchodu se zbraněmi byl nedávno zapracován do nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU)¹, čímž se stal závazným i pro ČR. Netrpělivě je očekávána ATT (Smlouva o obchodu se zbraněmi - Arms Trade Treaty), o níž se jedná již mnoho let.

V rámci EU byla bezpečnostní otázka spojená s nadnárodním organizovaným zločinem a terorismem řešena Maastrichtskou smlouvou, která zavedla 3 pilířovou strukturu EU. Především byla tato otázka řešena ve 2. pilíři: Společná zahraniční a bezpečnostní politika (dále jen SZBP) a ve 3. pilíři: Spolupráce v oblasti justice a vnitřních věcí. Jen taková nadnárodní spolupráce může přinést úspěchy v boji proti bezpečnostním výzvám dneška. Spolupráce v rámci EU je nadstátní. Samotná EU je založena na spolupráci jednotlivých členských států, které na unii přenášejí část své suverenity. Je opravdu velký problém přenést na unii část suverenity států týkající se trestní oblasti, oblasti justiční, vojenské či oblasti

¹ nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 258/2012, kterým se provádí článek 10 protokolu Organizace spojených národů proti

zpravodajských služeb. Pokud je to problém v rámci EU, dokážeme si představit, jaký je to problém v rámci světového společenství. Bezpečnostním rizikům dneška lze čelit pouze koordinovanými postupy, sdílením informací, jednotnými informačními systémy atd. Spolupráce v trestní oblasti se projevila přijetím řady nástrojů jako je například Europol, Eurojust, evropský zatýkácí rozkaz, nástroje na odčerpávání výnosů z trestné činnosti a další.

Mezinárodní terorismus jde ruku v ruce s mezinárodním organizovaným zločinem. Oba tyto jevy mají některé shodné rysy. Používají stejné prostředky, jako jsou násilí, vraždy, únosy, výhrůžky a ozbrojené útoky. Mezinárodní terorismus je na organizovaný zločin napojen z hlediska opatřování si nástrojů pro páchání teroristických útoků. Obzvláště je to vidět například v rámci nelegálního obchodu se zbraněmi a drogami či diamanty. Získané prostředky slouží k financování teroristických akcí. Mezinárodní terorismus je sice motivován politicky, tedy založen na uskutečňování určitých politických cílů prostřednictvím vyvolávání strachu a užívání násilí, nicméně ke své činnosti potřebuje určité zdroje, které získává právě třeba organizovaným zločinem.

EU koncipovala své záměry v oblasti potlačování nadnárodního organizovaného zločinu a terorismu v Evropské bezpečnostní strategii z roku 2003. Jeden z preventivních směrů v rámci strategické doktríny EU, který má zamezit nezákonnému obchodování se zbraněmi a ilegální migraci, je zajišťování bezpečnosti mezinárodní dopravy a zlepšování hraniční kontroly.

Přes všechna opatření se nepodařilo bezpečnostním složkám členských států zabránit teroristickému útoku v Madridu z 11. 3. 2004, který byl dílem islamistických extremistů a následnému teroristickému útoku v Londýně v červenci roku 2005.

2.2 SOUČASNÝ STAV OBCHODU SE ZBRANĚMI

2.2.1 OBCHODOVÁNÍ SE ZBRANĚMI V ČR

V současnosti je v ČR obchod se zbraněmi a vojenským materiálem poměrně stabilizován. Po zavedení a aplikaci tržní ekonomiky zůstaly na trhu jen konkurenceschopné a zavedené společnosti. Jako příklad můžeme uvést společnost Česká zbrojovka Uherský Brod (ČZUB), která disponuje zavedenou základnou pro výrobu ručních zbraní. Zaměstnává cca 2100 zaměstnanců. Právem patří mezi největší světové výrobce ručních zbraní pro vojenské, lovecké a sportovní účely. ČZUB v současné době vyrábí poloautomatické pistole včetně různých obměn slavné pistole CZ-75, odstřelovací pušky, automatickou zbraň CZ-2000, lovecké a sportovní zbraně a vojenský komplet CZ 805. Sama je také vyváží do celého světa.

Dalším příkladem je společnost Sellier & Bellot z Vlašimi. Obchodní značka Sellier & Bellot patří k těm nejstarším. V roce 1893 byla zapsána v Praze a registrována ve Vídni a v Berlíně. Pod touto obchodní značkou se skrývá široká škála sportovních i loveckých nábojů a také strojů či zařízení na jejich výrobu. Společnost je vlastníkem 21 registrací své obchodní značky v 75 zemích celého světa.

Mimo tyto velké podniky či podniky strategické pro stát jsou významnou devizou také malé společnosti, které se zabývají vývojem a výrobou zbraní či nábojů. Takovou společností je LIBRA a.s., která vyvinula speciální protiteroristické střelivo pro překonání balistické ochrany jednotlivce, které lze vyrobit v jakékoliv ráži. Toto střelivo je určeno zejména pro pistolové náboje, které jsou pak srovnatelné svým průbojným účinkem s náboji pro pušky a samopaly a dokonce je převyšují. V současné době se sériově vyrábí v ráži 9 mm Luger. Je odzkoušeno v rážích 6,35 Browning (25 Auto), 7,65 Browning (32 Auto). Chování střely při dopadu na měkký materiál je ale odlišné a nelze jej charakterizovat jako průbojný. Tyto náboje prostřelí pancéřované osobní vozidlo a nezastaví je žádná balistická ochrana. Náboje společnost vyvinula na popud bezpečnostních složek státu. Stát se však k výrobcovi obrací zády a není divu, že společnost hledá odbyt v zahraničí.

Mezi další výrobce patří především podniky zabývající se vývojem a výrobou obranných prostředků a leteckou technikou jako například pardubická společnost ERA nebo Aero Vodochody.

Rovněž se na trhu se zbraněmi a vojenským materiálem pohybuje minimálně 150 nevýrobních společností zabývajících se pouze obchodem a stovky živnostníků, kteří zbraně prodávají (vyvážejí) na základě zbrojních průvodních listů (dále jen ZPL).

O významu vlivu mezinárodního obchodu se zbraněmi a vojenským materiálem na politickou a bezpečnostní situaci ve světě není třeba diskutovat. Jedná se většinou o vliv negativní, neboť mnohdy vítězí ekonomické zájmy nad zájmy politicko bezpečnostními a humanitárními. Ovlivňování je ovšem obousměrné. Je zřejmé, že také politika významně ovlivňuje tento obchod. Pro příklad nemusíme chodit daleko, stačí se poohlédnout u nás doma, např. dlouhodobý pronájem letounů JAS-39 Gripen, snaha MO nadbytečné letouny L-159 Alca domácí provenience, nebo tendr na nákup 107 obrněných transportérů typu Pandur pro českou armádu od rakouské zbrojovky Steyer-Daimler-Puch.

2.2.2 OBCHODOVÁNÍ SE ZBRANĚMI VE SVĚTĚ

Po 11. září 2001 došlo k radikálním změnám ve světě obchodu se zbraněmi a vojenským materiálem. U mnohých států byly zrušeny mezinárodní restriktivní opatření poté, co vyjádřily podporu USA v boji proti terorismu. Posun jsme měli možnost sledovat u Pákistánu, kam chtěla před rokem 2001 společnost ERA exportovat pasivní sledovací systém VĚRA, který hodlala pákistánská vláda využít pro řízení letového provozu na letišti v Islámábádu. Na popud americké vlády se obchod neuskutečnil. Po 11. září 2001 USA prohlásily Pákistán za svého partnera v protiteroristickém boji a vyzvaly svět k podpoře vývozu nejmodernějších technologií do této země. Důležitým krokem mezi vztahy USA - Pákistán bylo povolení prezidenta Mušarafa k využití pákistánského vzdušného a pozemního prostoru americkými a koaličními vojsky. Hlavní zbrojní dodávky směřovaly do této oblasti (Pákistán, Indie) právě z USA a Ruska. Před útokem na Irák ještě USA vyjádřily vojenskou podporu Filipínám v boji proti skupině Abu Sajafa, dále Nepálu proti maoistickým rebelům a Kolumbii ve válce proti drogovým kartelům. Po roce 2003 mezinárodní obchod se zbraněmi a vojenským materiálem ještě mírně stoupl. I když se termín antiterorismus často používá jako argument pro některé obchody, příjemci zbraní jsou do konfliktů již zapojeni a zbrojní dodávky by se uskutečnily tak jako tak.

Největšími exportéry zbraní jsou tradičně Velká Británie, USA a Rusko. USA jsou v čele zbrojení. Jejich zbrojařské firmy vydělávají okolo 80 miliard dolarů ročně.

Rusko zažívá v posledních letech zlatou éru. Po krizi v 90. letech je o ruské zboží velký zájem. Jen v roce 2006 nakoupili zahraniční zájemci v Rusku zbraně, vojenskou techniku a munici za šest miliard dolarů. Polovina z této částky připadá na Čínu, ale na seznamu jsou i Sýrie, Írán, Barma, Srí Lanka, Indie, řada afrických států a Venezuela. Latinská Amerika se po nástupu levicových vůdců jako Hugo Chavez stala pro ruské zbrojařské podniky rájem. Ve srovnání s obdobím před rokem 2000 stoupl ruský vývoz zbraní ročně o 70 %.

Německo patří k největším výrobcům a exportérům zbraní a vojenského materiálu a také k důležitým aktérům mezinárodní politiky. I vzhledem k historii se německé vlády snaží vystupovat korektně a dodržovat mezinárodní závazky i pravidla, na druhé straně hrají významnou roli zájmy německého zbrojního průmyslu. Při velkých objemech produkce a obchodu se nepochybně vyskytují nedostatky. Přitom vyhlásila německá vláda v roce 2000 Směrnice pro vývoz zbraní, které by měly takovým praktikám bránit. Kritizován je rovněž

růst vývozu – v roce 2005 o 10 % více než v roce předchozím, celková hodnota dosáhla 4,22 miliardy euro.

Finsko je dle názorů expertů zemí s dobrou situací, pokud jde o přehlednost, transparentnost a o dodržování pravidel obchodu se zbraněmi a vojenským materiálem i pokud jde o veřejnou kontrolu nad těmito transakcemi. Na činnost Finska v této oblasti mělo v roce 2006 vliv předsednictví Finska v EU, které jej vedlo ke snahám prosadit některé priority prostřednictvím finské vlády na pořad jednání EU. Patřila k nim i kontrola obchodu se zbraněmi, ale také lobování, aby Finsko nepodpořilo uvolnění embarga na dodávky zbraní Číně – především kvůli nedostatečnému dodržování lidských práv. Námitky byly vzneseny i proti prodeji zbraní Spojeným státům, jakožto zemi vedoucí válku, a také obchody s Izraelem byly kritizovány, vzhledem ke konfliktu s Libanem a jednání vůči Palestinské samosprávě. Tyto snahy nebyly ale nijak masivní a také proto ve finské exportní politice v tomto ohledu převážila pragmatika a v dodávkách se pokračovalo.

Nizozemí rovněž patří k velkým producentům a exportérům zbraní a vojenského materiálu a jeho podíl na obchodu roste. Ve zprávě na konferenci ENAAT v dubnu 2007 je komentován vzestup Nizozemí mezi zbrojnými exportéry. Vzhledem k udělení významných licencí pro rok 2006 (Indonésie, Chile, Oman, Spojené království, Finsko, Litva) se počítá i s dalším růstem. Nizozemí představuje také důležitou tranzitní zemi pro zbrojní dodávky pocházející ze zemí NATO nebo z EU – např. dodávky zbraní z USA pro Izrael. Stovky tisíc kusů munice z ČR putovaly přes Nizozemí do Kazachstánu, Bangladěše, Jordánska a Keni.

Také **Švédsko** patří k zemím, jejichž vývoz zbraní a vojenského materiálu každoročně roste – ve srovnání s rokem 2001 byla hodnota exportu roku 2006 trojnásobná. Největší zakázky představují dodávky stíhaček Gripen, radarových systémů a vojenských automobilů, největšími odběrateli jsou Jižní Afrika, Nizozemí, Pákistán. 70 % výroby přitom připadá na firmu SAAB s velmi rozmanitou produkcí: od ručních zbraní až po stíhačky. 20% podíl ve firmě SAAB má britská BAE, velmi aktivní zejména v obchodech s Gripeny. Nejznámějším obchodníkem se zbraněmi je firma Bofors (nyní rozdělena do dvou částí, jednu vlastní BAE Systems a druhou Saab) a FFV (bývalá vládní společnost, nyní pod správou Saabu).

Švýcarsko ve světovém měřítku zaujímá 15. místo mezi vývozci zbraní. Kontrolní funkci ve Švýcarsku má Komise pro kontrolu obchodu (Geschäftsprüfungskommission) při Národní radě. V roce 2006 např. uložila Spolkové radě, aby při exportech zbraní byl větší ohled než dosud kladen na stav ochrany lidských práv v zemích, kam jsou zbraně dodávány. Švýcarská organizace Small Arms Survey sleduje a podporuje snahy o kontrolu brokerů –

překupníků zbraní, jejichž působení umožňuje nelegální prodej zbraní. Na svých stránkách mj. monitorují jednání a snahy na půdě OSN o kontrolu tohoto typu obchodování.

Velká Británie patří do první desítky světových exportérů zbraní – v roce 2005 zaujímala sedmé místo. V souvislosti s velkou korupční aférou a následným tlakem veřejnosti se podařilo, že vláda uspořádala na téma korupce v obchodech se zbraněmi a vojenským materiálem v roce 2005 veřejnou konzultaci. Nakonec skutečně došlo k výraznému zlepšení podmínek v oblasti obchodování se zbraněmi, např. v tom, že exportéři musí uvést jména obchodních agentů, kteří jsou v obchodě angažováni².

² www.zbrane.ecn.cz, text poskytnut P. Marušincové

3 STRUKTURA OBCHODOVÁNÍ SE ZBRANĚMI

Mezinárodní obchod se zbraněmi a vojenským materiálem je v současnosti velmi rozšířen, neboť je jeho předmětem zboží napomáhající udržet moc těch, kteří mají peníze. Mezinárodní obchod se zbraněmi provádějí nejen státy, ale také soukromoprávní subjekty, a to jak legálně, tak nelegálně. Na mezinárodní obchod se zbraněmi můžeme nahlížet z mnoha různých pohledů a můžeme jej podle toho kategorizovat. Pro naše potřeby postačí rozdělení obchodu na soukromý a státní nebo na legální a nelegální.

Pod pojmem státní obchod se rozumí obchod uskutečňovaný vládou určité země (prostřednictvím kompetentního ministerstva, státní nebo soukromé agentury či společnosti) nebo prostřednictvím nějaké státní agentury, jehož předmětem jsou zbraně popřípadě jiný strategický materiál. Odběratelem mohou být jak jiné státy, tak cizozemské soukromé organizace. Obchod se uskutečňuje v souladu se zahraničně politickými, bezpečnostními a ekonomickými zájmy daného státu. Nelegálním obchodům, které by uskutečňoval stát, brání mezinárodní právo veřejné a jeho vynucování ze strany mocností. Nemějme ovšem iluze, že k takovým obchodům, hlavně ze strany autokratických režimů, nedochází.

V případech státního obchodu se jedná především o prodej nepotřebného, staršího materiálu, který je v držení armády, námořnictva, letectva nebo se též může jednat o poskytnutí výcviku, techniků a poradců apod. Prodáván může být samozřejmě i zcela nový materiál (viz prodej L-159 AČR). Prodej taktéž slouží jako nástroj upevnování vlivu v určité oblasti. Jednotlivé státy jsou na prodejcích závislé díky potřebě náhradních dílů, doplňkového vybavení, instruktorů, apod. Dalším cílem je podpora spojenců, posílení vlastní bezpečnosti nebo stability v určitém regionu či standardizace výzbroje mezi spojenci. K naplňování těchto cílů bývá použito úvěrů, dotací, prodeje za symbolickou cenu, případně darů.

Někde mezi státním a soukromým obchodem stojí obchod společností, které vlastní stát. Nelze je přesně zařadit, neboť míra možnosti zasahování do obchodní činnosti těchto společností ze strany státu závisí na jejich majetkové struktuře a formě. V každém takovém obchodu je různá míra zasahování státu. Je-li těmto subjektům ponechána velká autonomie, chovají se jako soukromé společnosti, pokud však existuje silná státní kontrola, chovají se jako nástroje vládní politiky.

Soukromým obchodem se rozumí takový obchod, při němž soukromé společnosti prodávají citlivý materiál do zahraničí. Pokud se jedná o legální obchod, musí společnosti získat patřičná povolení či licence v rámci kontrolních mechanismů. Povolení získávají přímo

výrobci či podniky, které se takovým obchodem zabývají. Typickým znakem je fakt, že soukromé společnosti nemají politickou odpovědnost, chovají se tržně, a proto mnohem častěji uskutečňují pochybné či nelegální dodávky. Především tímto způsobem mohou státy, na něž je uvaleno embargo získat citlivý materiál, který by legálně nebyly schopny získat.

Obchod se zbraněmi může probíhat s různými způsoby financování. Může jít o obchod s vlastním zajištěním financování, nebo o nákup s finanční pomocí prodejce tím, že poskytne kupujícímu dotace, nízkou úročený úvěr či půjčku nebo že později odpustí kupujícímu část kupní ceny. Zdarma se většinou převádí nepotřebný či zastaralý citlivý materiál, a to i z důvodu ušetření nákladů za likvidaci. Časté je také nabízení doprovodných programů majících povahu investic či zainteresování domácího průmyslu do výroby citlivého materiálu – tzv. ofsetové programy. Pro příklad nemusíme chodit daleko. Vzpomeňme na případ dlouhodobého pronájmu vojenských bitevníků JAS-39 Gripen pro AČR.

3.1 LEGÁLNÍ OBCHOD

Z našeho pohledu se jedná o obchod, který je v souladu s mezinárodním a národním právem. K uskutečnění takového obchodu musí být uděleno povolení či licence vydaná příslušným správním úřadem. Přísnější podmínky jsou stanoveny pro obchod s vojenským materiálem. Provedené obchody jsou legální, pokud se neprokáže získání povolení či licence na základě korupce nebo falšování dokumentace³.

ČR plní v rámci kontrolních režimů různé závazky, které napomáhají ke zprůhlednění obchodování v této oblasti. Jedná se především o dodržování následujících právních a politických závazků:

- Smlouva o nešíření jaderných zbraní (1993 – přistoupení),
- Smlouva jaderných dodavatelů (1993),
- Zanggerův výbor (1993),
- Úmluva o chemických zbraních (1996 – ratifikace),
- Úmluva o biologických zbraních (1993 – přistoupení),
- Australská skupina (1994),
- Wassenaarská dohoda (1995),
- Konvenční síly v Evropské dohodě (1991),

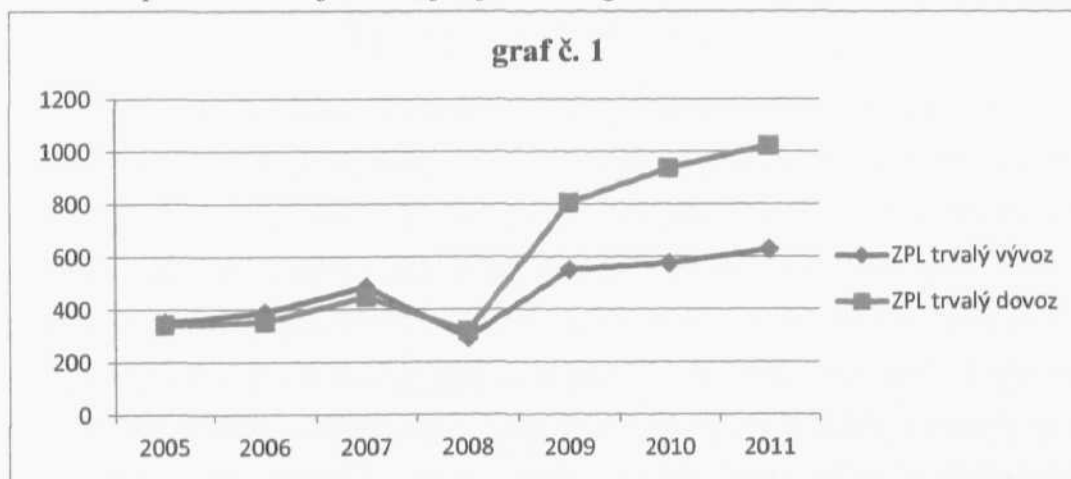
³ Marušincová, P., *Právní a metodické aspekty vyšetřování obchodování se zbraněmi*: Rigor. práce. - 1. vyd. - Bratislava: Akadémia PZ, 2009. – 20-21 s.

- Otawská úmluva o pozemních minách (1999 – ratifikace),
- Kodex EU (1998),
- Společná iniciativa EU týkající se ručních a lehkých zbraní (1999),
- Kritéria OBSE pro přesuny konvenčních zbraní (1993),
- Dokument OBSE o ručních a lehkých zbraních (2000).

V rámci právního řádu ČR můžeme zbraně rozdělit do dvou kategorií. První z nich je kategorie takzvaných “zbraní pro civilní použití”, na které se vztahuje při neobchodních vývozech a dovozech zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu, v platném znění (dále jen ZZ). Takové zbraně lze vyvážet nebo dovážet na základě zbrojního průvodního listu (dále jen ZPL). Při obchodních vývozech a dovozech je na tyto zbraně třeba povolení od Ministerstva průmyslu a obchodu (dále jen MPO) podle zákona č. 228/2005 Sb., o kontrole obchodu s výrobky, jejichž držení se v České republice omezuje z bezpečnostních důvodů, v platném znění.

Druhou kategorií jsou zbraně, které jsou podle zákona č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, v pozdějším znění (dále jen ZOVM) a prováděcí vyhlášky č. 332/2009 Sb. vojenským materiálem (především položky SVMe 1 – SVMe 4). Na takové vývozy nebo dovozy je třeba jednak povolení k obchodování s vojenským materiálem a dále ke každé jednotlivé smlouvě zvlášť vývozní nebo dovozní licenci, nejde-li o tzv. eurolicenci.

Podle statistiky Policejního prezidia České Republiky⁴ se počet vydaných ZPL od roku 2005 přibližně zdvojnásobil, jak je vidět v grafu č. 1.

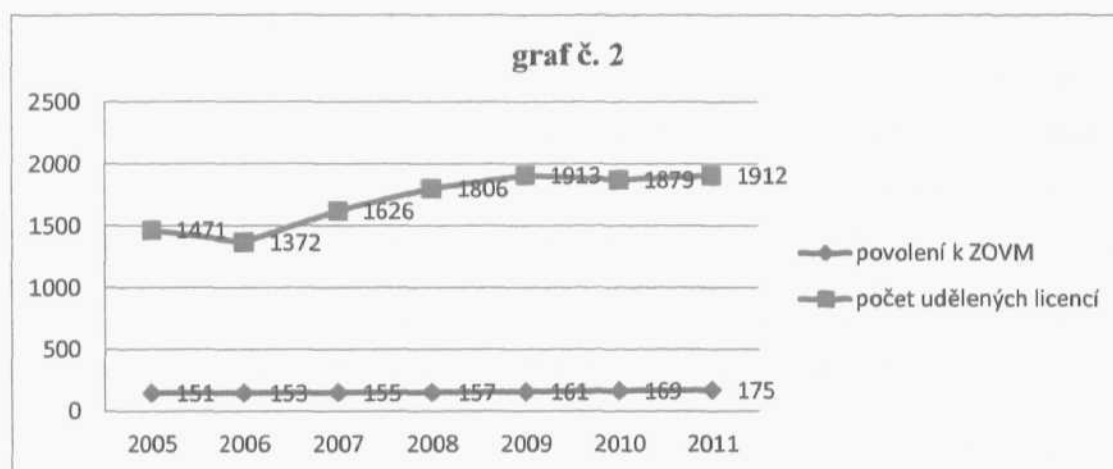

Další přehledné údaje nám poskytují výroční zprávy o kontrole exportu zbraní vypracovované nejdříve Ministerstvem zahraničních věcí (dále jen MZV) a od roku 2007

⁴ Zdroj: statistiky PP ČR, Ředitelství služby pro zbraně a bezpečnostní materiál

MPO. Naposledy byla zveřejněna zpráva z roku 2010⁵, ze které jsem čerpal některé z následujících údajů a grafů. Podle dalších informací poskytnutých MPO bylo v roce 2011 uděleno celkem 1912 licencí k vývozu vojenského materiálu v hodnotě řádově stovek milionů EUR. Nejvíce licencí bylo vydáno na vývoz vojenského materiálu do Slovenské republiky, SRN a Polska. Na vývozy vojenského materiálu do zemí mimo EU bylo nejvíce licencí uděleno do USA, Thajska a Indie.

Statistické údaje o vydaných povoleních podle cit. zákona č. 228/2005 Sb. nejsou doposud k dispozici. Ze zdrojů na MPO se mi podařilo zjistit následující informace. V roce 2010 bylo takovým způsobem vyvezeno do více jak 40 zemí světa 27.630 ks pistolí a revolverů za 187.815.000 Kč, 42 951 ks dlouhých stelných zbraní za 277.498.000 Kč.

3.2 NELEGÁLNÍ OBCHOD

Současná bezpečnostní situace je víceméně totožná se stavem, který na území ČR panoval v minulých letech. Realizované a rozpracované případy nedovoleného ozbrojování v období posledních let potvrzují, že zájem o nelegální prodej a nákup zbraní, munice a výbušnin nadále trvá, ovšem z níže uvedené grafu je zřejmý plynule se mírně snižující trend u počtu přestupků a trestných činů v této oblasti. Obchodem se zbraněmi se zabývají skupiny osob, pro které není problém si je opatřit, připravit si podmínky pro prodej a následně jej realizovat. V souvislosti s vyšetřováním trestné činnosti a projednáváním přestupků na úseku zbraní a střeliva se potvrzují informace o vazbách prodejců zbraní, ať už se jedná o právnické či fyzické osoby, na orgány veřejné správy, které mají v kompetenci rozhodovat o vydání povolení k obchodování s uvedeným materiálem.

⁵ Výroční zpráva o kontrole exportu vojenského materiálu a ručních zbraní pro civilní použití v České republice za rok 2010

S tím souvisí i problém, který se týká znehodnocování zbraní. Podnikatelé provádějící znehodnocování zbraní ve větší míře zbraně nedostatečně znehodnotí, a to tak, že je lze jednoduchou úpravou přivést do plně funkčního stavu. Zejména v poslední době se do kriminálního prostředí dostávají původně znehodnocené zbraně. V některých případech se dokonce stalo, že tito podnikatelé sice vydali potvrzení o znehodnocení zbraně, ve skutečnosti však zbraň zůstala plně funkční. Situace byla natolik vážná, že na základě rozpracovaných případů ze strany Policie České republiky (dále jen PČR) probíhala v nedávné době jednání se zástupci Ministerstva průmyslu a obchodu (dále jen MPO) a Ministerstva vnitra (dále jen MV) o zjednání nápravy. Vyvrcholením pak bylo přijetí novely ZZ⁶. Cílem novely bylo co největší zpřísnění podmínek při znehodnocování zbraní, protože de facto neexistovala řádná kontrola, které zbraně a jakým způsobem byly znehodnoceny.

Výbušniny jsou specifickou komoditou, jejíž vývoz a dovoz je upraven báňským zákonem⁷. Pro vývoz nebo dovoz potřebují podnikatelé povolení vydané báňským úřadem. Trestná činnost v této oblasti je nadále páchána především jednotlivci, kteří mají k výbušninám přístup. Pachatelé se snaží získané výbušniny prodat ve většině případů zahraničním zájemcům. V domácím prostředí není o výbušniny takový zájem.

Velkým bezpečnostním rizikem směřujícím mimo ČR je porušování předpisů o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, při němž se obchodní společnosti snaží citlivý materiál (včetně zbraní) prodat za co nejvyšší cenu do zemí, na které je uvaleno embargo Rady bezpečnosti OSN či EU. Přitom se jedná převážně o země tzv. třetího světa, které jsou zmítány občanskými válkami.

⁶ zpracováno v kapitole 4.5.2.

⁷ zákon č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, o výbušninách a o státní báňské správě, v pozdějším znění

Jedním z dalších bezpečnostních rizik jsou tzv. reexporty zbraní a jiného bezpečnostního materiálu. Bezpečnostními složkami byly zjištěny operativní poznatky, že jsou do ČR dováženy zbraně ihned exportované do dalších zemí, kam je podle mezinárodních úmluv vývoz zbraní a vojenského materiálu zakázán⁸.

Největším vnitřním bezpečnostním rizikem jsou především nízké trestní sazby u trestných činů, které postihují nedovolené obchodování se zbraněmi.

Liberalizace podmínek umožňujících podnikat v oblasti obchodování a znehodnocování zbraní nikterak nepřispěla ke zlepšení bezpečnostní situace. Rovněž absence jakékoli kontroly nabývání znehodnocených zbraní není vhodná.

⁸ Marušincová, P., *Právní a metodické aspekty vyšetřování obchodování se zbraněmi*: Rigor. práce. - 1. vyd. - Bratislava: Akadémia PZ, 2009. - 28-29 s.

4 REGULACE OBCHODU SE ZBRANĚMI V MEZINÁRODNÍM PRÁVU

Mezinárodní právní úprava obchodu se zbraněmi nemá ucelený rámec. Problematiku lze zařadit do odvětví mezinárodního práva veřejného.

Podle čl. 1 odst. 2 Ústavy se ČR zavázala plnit své mezinárodní závazky. Takové závazky pro ČR vyplývají jednak z mezinárodních smluv (bilaterálních nebo multilaterálních) a dále z různých restriktivních opatření mezinárodních organizací (např. embargo). Jedná se o takové smlouvy, které jsou podle čl. 10 Ústavy součástí právního řádu ČR, tj. byly publikovány ve sbírce mezinárodních smluv nebo ve sbírce zákonů⁹, k jejichž ratifikaci dal souhlas Parlament a jimiž je ČR vázána. Mezinárodní závazky pro ČR vyplývají podle čl. 25 Charty OSN¹⁰ také z opatření RB OSN k zachování mezinárodního míru a bezpečnosti. Pro ČR mohou vyplývat mezinárodní závazky i ze členství v dalších mezinárodních organizacích (např. OBSE).

Opatření související s mezinárodním obchodem se zbraněmi jsou na základě principu zachování mezinárodního míru a bezpečnosti, uvedeného v čl. 1 bodě 1. Charty OSN, zakotveny v:

- mezinárodních smlouvách,
- v opatřeních RB OSN a jiných mezinárodních organizacích.

Taková opatření mají povahu buď úplného zákazu výroby nebo nakládání se zbraněmi, nebo jejich omezení.

4.1 MEZINÁRODNÍ SMLOUVY ZÁVAZNÉ PRO ČR V OBLASTI NAKLÁDÁNÍ SE ZBRANĚMI

Není přesné mluvit o mezinárodních smlouvách v oblasti obchodu se zbraněmi. Spíše bychom měli hovořit o mezinárodních smlouvách v oblasti nakládání se zbraněmi. Pojem nakládání je obecný a zahrnuje také obchod ve formě dovozu a vývozu v souvislosti s koupí a prodejem.

Mezinárodní regulace se týká především zbraní hromadného ničení, v menším měřítku konvenčních zbraní, přičemž se klade důraz na jejich účinek nebo množství.

⁹ zákon č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, v platném znění

¹⁰ vyhl. MZV č. 30/1947 Sb., o chartě Spojených národů a statutu Mezinárodního soudního dvora, sjednaných dne 26. června 1945 na konferenci Spojených národů o mezinárodní organizaci, konané v San Francisku, v pozdějším znění

ČR je přímo vázána následujícími mezinárodními smlouvami v této oblasti:

1. Smlouva o nešíření jaderných zbraní přijatá na XXII. zasedání Valného shromáždění OSN dne 12. června 1968¹¹

Smlouva zavazuje účastníky k nešíření (tedy i neprodeji) jaderných zbraní nebo jaderných výbušných zařízení. Vlastníky jaderných zařízení zavazuje ke zdržení se předávání takových zařízení nebo materiálů na výrobu, jakož i poznatků z výzkumu, nevlastníkům. Výjimka je stanovena pro mírové využití jaderné energie. Nevlastníky zavazuje ke zdržení se získávání takových zařízení nebo technologie k jejich výrobě.

Pravomoc v této oblasti je svěřena Mezinárodní agentuře pro atomovou energii, se sídlem ve Vídni. Agentura pracuje v rámci OSN a v jejím čele stojí generální ředitel¹².

Základní principy vyplývající ze smlouvy jsou v našem právním řádu v současné době zakotveny v zákoně č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření, ve znění pozdějších předpisů (Atomový zákon - AZ). Zákon rozděluje jaderné materiály do několika skupin¹³ a stanoví podmínky pro nakládání s nimi. Působnost v této oblasti včetně zajišťování mezinárodní spolupráce s MAAE (Mezinárodní agentura pro atomovou energii), vykonává Státní úřad pro jadernou bezpečnost (dále jen SÚJB).

2. Smlouva o zákazu umístování jaderných zbraní a jiných zbraní hromadného ničení na dně moří a oceánů a v jeho podzemí ze 7. prosince 1970¹⁴

Smlouva obsahuje závazek k neposkytování služeb (nepomáhat, nepodporovat a nevybízet kterýkoliv jiný stát) při umístování jaderných zbraní a zbraní hromadného ničení na moři a v jeho podzemí. S tím úzce souvisí zákaz jakéhokoli poskytování zařízení k tomu potřebných.

3. Úmluva o zákazu vývoje, výroby a hromadění zásob bakteriologických /biologických/ zbraní a toxinových zbraní a o jejich zničení, Londýn, Moskva, Washington 10. dubna 1972¹⁵

Úmluva zavazuje smluvní státy ke zdržení se vývoje, výroby, hromadění či jakéhokoli jiného způsobu získávání a držení mikrobiologických nebo jiných biologických agentů, toxinů, zbraní, zařízení nebo nosičů určených k použití takových agentů nebo toxinů. Pod pojmem získávání si lze představit rovněž prodej nebo darování. V čl. 3 se objevuje

¹¹ vyhlášena vyhláškou MZV č. 61/1974 Sb.

¹² Egyptan Muhammad Baradej od roku 1997

¹³ výčet jaderných materiálů je obsahem vyhlášky č. 145/1997 Sb., výčet vybraných položek je ve vyhlášce č. 179/2002 Sb.

¹⁴ vyhlášena vyhláškou MZV č. 62/1974 Sb.

¹⁵ vyhlášena vyhláškou MZV č. 96/1975 Sb.

přímý zákaz předávání takových věcí. Stížnosti na porušení úmluvy řeší na základě podání RB OSN.

Ke splnění závazků ČR schválil Parlament zákon č. 281/2002 Sb., o některých opatřeních souvisejících se zákazem bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní a o změně živnostenského zákona. Zákon svěřil působnost v této oblasti Státnímu úřadu pro jadernou bezpečnost (SÚJB). Obsahuje zákaz výroby a nakládání s biologickými a toxinovými zbraněmi i pravidla pro nakládání (rozumí se i dovoz a vývoz) s vysoce rizikovými a rizikovými biologickými agensy a toxiny¹⁶.

4. Úmluva o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky, Ženeva 10. října 1980¹⁷

Celá úmluva spadá do odvětví mezinárodního práva, které se dá nazvat „Odzbrojení a smírné vyřizování sporů“. Našeho tématu se konkrétně týká Dodatkový protokol k Úmluvě o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky, blíže:

„Protokol o oslepujících laserových zbraních (Protokol IV)“.

Čl. 1 obsahuje zákaz smluvním stranám předávat takové zbraně jakémukoli státu nebo nestátnímu subjektu.

„Protokol o zákazu nebo omezení použití min, nástrah a jiných prostředků (Protokol II), ve znění pozdějších změn“

Čl. 8 – „Transfery“ obsahuje zákaz jakéhokoli převodu min, jejichž použití Protokol zakazuje, zákaz převodu min na nestátní entity, a závazek uplatňovat restriktivní a kontrolní opatření při převodu min za splnění podmínek.

„Protokol o výbušných zbytcích války, (Protokol V)“

Čl. 9 „Obecná preventivní opatření“ obsahuje především povinnost vyžadování standardu vysoké spolehlivosti a kontrola podmínek pro držení u konečných uživatelů při obchodování s takovým materiálem.

5. Úmluva o zákazu použití, skladování, výroby a převodu protipěchotních min a o jejich zničení, Oslo 18. září 1997¹⁸

Čl. 1 Úmluvy obsahuje mimo jiné závazek zdržení se vývoje, výroby, jiného získávání, skladování, ponechávání si protipěchotních min nebo jejich přímého či nepřímého převodu jiným.

¹⁶ seznam tvoří příloha č. 1 a 2 k vyhlášce č. 474/2002 Sb.

¹⁷ sdělení MZV č. 21/1999 Sb.

¹⁸ sdělení MZV č. 29/2000 Sb. m. s.

Čl. 2 obsahuje v bodě 4. definici pojmu převodu – „Převod zahrnuje, kromě fyzického pohybu protipěchotních min na území státu nebo z tohoto území, také postoupení vlastnických práv k minám a kontroly nad nimi, ale nezahrnuje postoupení území, kde jsou protipěchotní miny umístěny.“

Působnost v rámci této úmluvy vykonává generální tajemník OSN a hlavně schůzka účastnických států (eventuálně zvláštní schůzka). Šetření provádí vyšetřovací mise složená z 9 odborníků účastnických států.

6. Evropská úmluva o kontrole nabývání a držení střelných zbraní jednotlivými osobami¹⁹

Jedná se o Úmluvu podepsanou v rámci Rady Evropy z 28. června 1978 ve Štrasburku. Signatáři se v ní zavázali k předávání informací mezi sebou o transferech střelných zbraní²⁰ jednotlivými osobami ze členského státu do členského státu.

Rovněž se zavázali k umožnění takových transferů pouze se souhlasem domovského státu rezidenta, který chce zbraně dovézt.

Principy obsažené v Úmluvě jsou zakotveny v ZZ.

7. Úmluva o zákazu vývoje, výroby, hromadění zásob a použití chemických zbraní a jejich ničení²¹

Tato úmluva byla přijata v Londýně, Moskvě a Washingtonu dne 10. dubna 1972²². V článku VII. najdeme ustanovení o povinnosti implementovat do právního řádu členských zemí zásady stanovené Úmluvou²³, zřídit národní koordinační centrum a zaregistrovat státní orgán²⁴ zabývající se touto problematikou.

Článek VIII. obsahuje ustanovení o zřízení Organizace pro zákaz chemických zbraní se sídlem v Haagu (Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons - *OPCW*), jejímž vrcholným orgánem je Konference smluvních států a jejím výkonným orgánem je Výkonná rada. Organizaci dále tvoří Technický sekretariát, v jehož čele stojí generální ředitel. Technický sekretariát mimo jiné uskutečňuje kontrolní opatření a inspekce. Postup při kontrolních opatřeních a inspekcích stanoví přílohy k této úmluvě.

Implementace do právního řádu byla provedena zákonem č. 19/1997 Sb., o některých opatřeních souvisejících se zákazem chemických zbraní, v platném znění. Působnost je svěřena SÚJB, který zároveň spolupracuje s OPCW. Zákon obsahuje obecný

¹⁹ vyhlášena ve sbírce mezinárodních smluv pod č. 46/2002 Sb. m. s.

²⁰ definice a druhy jsou uvedeny v příloze č. 1 Úmluvy

²¹ sdělení MZV č. 94/1997 Sb.

²² Convention on the Prohibition of the Development, Production, Stockpiling and Use of Chemical Weapons and on their Destruction - CWC

²³ zákon č. 19/1997 Sb. o některých opatřeních souvisejících se zákazem chemických zbraní, v platném znění

²⁴ SÚJB, Oddělení pro kontrolu zákazu chemických zbraní

zákaz chemických zbraní a stanovuje podmínky udělování licencí pro nakládání s vysoce nebezpečnými látkami²⁵, řeší povinnosti při nálezů chemických zbraní a vysoce nebezpečných látek, ohlašování stanovených látek, jejich evidenci a stanovuje druhy sankcí za porušování zákona.

8. Kazetová munice

Úmluva o kazetové munici (Convention on Cluster Munition, CCM) byla dohodnuta v Dublinu 30. 5. 2008 a podepsána v Oslu 3. 12. 2008 více než 100 zemí včetně ČR. Úmluva vstoupila v platnost 1. 8. 2010, tj. 6 měsíců poté, co ji ratifikovalo 30 států. Do konce roku 2010 Úmluvu podepsalo 108 států a z toho jich 50 ukončilo ratifikační proces (Úmluvu však nepodepsaly státy s největšími zásobami kazetové munice). ČR uložila ratifikační listinu u generálního tajemníka dne 22. 9. 2011, Úmluva pro nás vstoupila v platnost dne 1. 4. 2012.

Parlament ČR přijal k provedení Úmluvy zákon č. 213/2011 Sb., o zákazu použití, vývoje, výroby, skladování a převodu kazetové munice a o jejím zničení. V § 2 odst. 2 písm. c) tohoto zákona je vyjádřen kategorický zákaz převádět kazetovou municí nebo její součástky a obchodovat s nimi. Zákaz obchodování je pojat tak široce, že se týká také zákazu vývozu a dovozu takové munice. Porušení povinností vyplývajících z tohoto zákona se odráží ve skutkových podstatách správních deliktů právnických nebo podnikajících fyzických osob. Podle zákona může být v rámci správního řízení o správním deliktu vyslovena sankce propadnutí takové munice nebo ochranné opatření zabránění takové munice.

Pro názornost ještě uvádím některé další *smlouvy vztahující se ke zbraním*:

Název smlouvy	Platí od	Náplň smlouvy	Závaznost pro ČR
Bruselská smlouva	25. 08. 1948	Blízká spolupráce západoevropských států ve vojenské, ekonomické a politické oblasti.	NE
Ženevská konvence o ochraně civilních osob v době války	21. 10. 1950	Ochrana civilistů ve válečných oblastech a na okupovaných územích.	ANO
Konvence proti genocidě	12. 01. 1951	Zabránění genocidě a skupin ji provádějících.	ANO
Modifikovaná bruselská	06. 05. 1955	Přijaty NSR, Itálie a byla vytvořena	NE

²⁵ seznam je uveden v příloze č. 2 k vyhl. č. 208/2008 Sb.

Název smlouvy	Platí od	Náplň smlouvy	Závaznost pro ČR
smlouva		Západoevropská unie.	
Smlouva o omezení systémů proti balistickým střelám (smlouva ABM)	26. 05. 1972	Smlouva mezi USA a SSSR o zákazu budování obranných systémů proti balistickým střelám.	NE
Smlouva o odstranění raket středního a krátkého doletu (smlouva INF)	01. 06. 1988	Smlouva mezi USA a SSSR o likvidaci pozemních střel krátkého a středního doletu (500-5500 km).	NE
Smlouva START 1	31. 07. 1991	Smlouva mezi USA a SSSR o omezení počtu mobilních odpalovacích ramp jaderných střel a těžkých bombardérů a hlavic, které nesou.	NE
Smlouva START 2	Leden 1993	Další prohloubení START 1.	NE
Smlouva o posilování důvěry a bezpečnosti v Bosně a Hercegovině mezi státy regionu	26. 01. 1996	Založena na Vídeňském dokumentu z roku 1994 a navíc obsahuje omezení ve vojenské oblasti.	NE
Smlouva z Florencie	14. 06. 1996	Dohoda o kontrole těžkých konvenčních zbraní vztahující se na Srbsko a Chorvatsko.	NE
Vídeňské dokumenty 1990, 1992, 1994, 1999.		Otázky posilování důvěry a bezpečnosti. Přijato OBSE.	ANO

OSN se snaží upravit mezinárodní pravidla obchodu s konvenčními zbraněmi *Smlouvou o obchodu se zbraněmi (Arms Trade Treaty)*. Již od roku 2003 probíhá kampaň nevládních organizací s názvem Arms Trade Treaty (ATT). Kampaň je zaměřena na vyvolání diskuze a přesvědčování rozhodujících činitelů jednotlivých zemí k zahájení prací na pravidlech mezinárodní regulace obchodu se zbraněmi na půdě Valného shromáždění OSN.

Hlavními principy mezinárodní regulace by měly být:

- Zodpovědnost jednotlivých zemí.

- Omezení transferů zbraní v případech, kdy by mohly být zneužity k porušování mezinárodního práva a podpoře organizovaného zločinu a korupce, způsobit ohrožení regionální bezpečnosti, stability a udržitelného rozvoje nebo porušení mezinárodních, regionálních i národních závazků; transparentnost.
- Komplexnost kontroly.

Uvedené principy by měly být zahrnuty v nové Smlouvě o obchodu se zbraněmi.

Dne 6. 12. 2006 byla na 61. Valném shromáždění OSN souhlasným vyjádřením 153 vlád schválena rezoluce č. 61/89 – „Towards an arms trade treaty“ – ke smlouvě o obchodu se zbraněmi, již mají být zavedeny společné mezinárodní normy pro dovozy, vývozy a přesuny konvenčních zbraní.

V průběhu roku 2008 se uskutečnila tři zasedání Skupiny vládních expertů (GGE - Group of Government Experts). Ve dvaceti osmi členné skupině vládních expertů byla EU zastoupena sedmi zástupci. Skupina měla rozpracovat otázku dosažitelnosti, obsahu a parametrů případné budoucí (právně) závazné dohody stanovující mezinárodní standardy pro dovoz, vývoz a tranzity konvenčních zbraní. Nakonec byla přijata kompromisní závěrečná zpráva a rezoluce č. 63/240 Valného shromáždění OSN. Na základě těchto dokumentů se v roce 2009 dvakrát sešla Otevřená pracovní skupina (OEWG – Open ended working group)²⁶. Přes skeptické postoje „velkých hráčů“ došlo v roce 2009 k posunu, když byla na jednání 64. Valného shromáždění OSN schválena rezoluce č. 64/68, na základě níž se v roce 2012 uskuteční diplomatická konference k jednání o přijetí Úmluvy o obchodu se zbraněmi. Otevřená skupina dále podle této rezoluce jednala v roce 2010 jako přípravný výbor konference a přijala zprávy facilitátorů a souhrnný dokument předsedy. Pozitivní je, že se do přípravného procesu plně zapojila delegace USA. EU podporuje ATT od počátku a v rámci společné zahraničně bezpečnostní politiky přijala nejméně dvě rozhodnutí na podporu přijetí této smlouvy.²⁷

ATT by mohla být silným nástrojem zaručujícím legalitu a transparentnost mezinárodního obchodu se zbraněmi. Zároveň by umožnila nastavit nejen kontrolní mechanismy všech typů mezinárodních transakcí s vojenským materiálem, jako import, export, reexport, transit a překládku (tj. transfery), ale i zprostředkování. Tím by výrazně přispěla k posílení role mezinárodního společenství při prosazování opatření směřujících k zachování mezinárodního míru, bezpečnosti a boje proti terorismu. Ač došlo ke značnému

²⁶ Otevřená v tomto kontextu znamená, že (na rozdíl od GGE), je její složení je volné a zasedání se mohou účastnit zástupci všech států. Nevládní organizace mají statut pozorovatelů.

²⁷ Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v České republice za rok 2010 s. 22-23.

posunu v procesu projednávání záměru přijetí ATT, cesta k oficiálnímu textu smlouvy a její přijetí a ratifikace bude ještě dlouhá.

4.2 RESTRIKTIVNÍ OPATŘENÍ MEZINÁRODNÍCH ORGANIZACÍ

Restriktivní opatření mezinárodních organizací můžeme třdit podle několika kritérií. Například podle *teritoriální působnosti*:

- místní,
- regionální,
- celosvětové,

nebo *podle jejich povahy* na:

- mandatorní,
- nemandatorní (opatření rady OBSE).

ČR respektuje veškerá embarga vyhlášená OSN, EU a Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě. Její podíl na vytváření mezinárodního míru a bezpečnosti je vyjádřen aktivním spolupůsobením při formulaci a aktualizaci textů opatření v rámci všech výše zmíněných mezinárodních organizací.

Výčet mezinárodně částečně či úplně embargovaných zemí se průběžně mění, stejně jako rozsah jednotlivých embarg, a to v návaznosti na relevantní rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN (rezoluce Rady bezpečnosti OSN), Rady (EU) (rozhodnutí, společný postoj, event. dalších subjektů.

Světové společenství brání světový mír a bezpečnost omezeními dovozu nebo vývozu zboží vojenského charakteru i jiného zboží sloužícího k výrobě zbraní nebo k podpoře států, které porušují mezinárodní závazky. Takovými státy jsou např. Írán pro nebezpečí zneužití svého jaderného programu, Konžská demokratická republika, v níž došlo ke genocidě, Rwanda, Somálsko, Libye, Sírie atd. Jednotlivá opatření jsou podle vývoje a potřeby měněna, zpřísnována nebo oslabována.

4.2.1 RESTRIKTIVNÍ OPATŘENÍ RADY BEZPEČNOSTI OSN

Restriktivní opatření OSN se nevztahují pouze na zbraně, ale na celou řadu materiálů, které bychom mohli pojmenovat jako vojenský nebo zbrojní materiál. Povětšinou se restriktivní opatření nevztahují pouze na dovoz nebo vývoz určitého materiálu, ale také na služby s tímto materiálem související (školení, opravy apod.), zmrazení finančních zdrojů a zákaz obchodování. Embarga směřují proti subjektům, které narušují mezinárodní mír

a bezpečnost. Mohou to být vlády určitých států (např. embargo EU na Barmu/Myanmar) nebo na ozbrojené skupiny destabilizující určitý stát nebo prostor (např. embargo na Libanon). Téměř každé zbrojní embargo obsahuje výjimku pro dovoz zbrojního materiálu pro síly mezinárodního společenství nebo pro vnitřní uskupení spolupracující s mezinárodním společenstvím na obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti. V jednotlivých případech byly vydány nové dokumenty k Iránu, Pobřeží slonoviny, Sierra Leone (zrušení embarga), Súdánu a Eritrei. Platnost restriktivních opatření byla prodloužena či upravena v případě Pobřeží slonoviny, Barmy/Myanmaru, Iránu, Libérie, Korejské lidově demokratické republiky, Somálska a Zimbabwe. Restriktivní opatření na Libanon omezují dodávky na transakce schválené libanonskou vládou. Trvá také zbrojní embargo proti Číně.

V návaznosti na vývoj, který následoval po prezidentských volbách v Pobřeží slonoviny, přijala RB OSN rezoluci 1946/2010, která prodlužuje mj. zbrojní embargo na tuto zemi. Nevztahuje se na nesmrtící vybavení pro bezpečnostní síly na udržení veřejného pořádku – ovšem pouze s předchozím svolením Sankčního výboru. Rezoluce byla modifikována rezolucí 2000/2011. V souvislosti se zhoršením situace v regionu přijala Rada bezpečnosti OSN rezoluci 1916/2010 (Somálsko) a 1929/2010 (Irán), které obsahují zbrojní embargo. Ke zrušení restriktivních opatření došlo naopak v případě Sierry Leone. Nové zbrojní embargo v souvislosti s občanskou válkou v Libyi obsahuje rezoluce Rady bezpečnosti OSN 1970/2011, 1973/2011 a zmírněno nebo změněno bylo po ukončení konfliktu rezolucí 2009/2011 a 2022/2011.²⁸

4.2.2 RESTRIKTIVNÍ OPATŘENÍ EU

Činnost EU v rámci SZBP je zakotvena v hlavě V. SEU nazvané „Obecná ustanovení o vnější činnosti Unie a zvláštní ustanovení o společné zahraniční a bezpečnostní politice“, kapitole 2. nazvané „zvláštní ustanovení o společné zahraniční a bezpečnostní politice“, ale také v části páté SFEU nazvané „vnější činnost Unie“, hlavě IV. nazvané „omezující opatření“. Po zrušení pilířového uspořádání politiky EU vymezují obě smlouvy část vnější činnosti EU. SEU vymezuje činnost EU v rámci společné SZBP v nejširším slova smyslu a SFEU vymezuje přijímání omezujících opatření k provedení rozhodnutí Rady (EU) podle kapitoly 2 SEU. Podle čl. 22 SEU přijímá Evropská rada rozhodnutí o strategických zájmech a cílech Unie vztahující na společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a na jiné oblasti vnější činnosti Unie. Podle čl. 25 a 29 SEU (po změně Lisabonskou smlouvou) přijímá

²⁸ Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v České republice za rok 2010

Rada (EU) opatření v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky formou rozhodnutí (společné akce a postoje se po změně Lisabonskou smlouvou přijímají formou rozhodnutí). Takové rozhodnutí není legislativním aktem EU. Rozhodnutí Evropské rady a Rady (EU) se přijímají jednomyslně. SEU vymezuje situace, kdy Rada (EU) přijímá rozhodnutí kvalifikovanou většinou. K provedení rozhodnutí Rada (EU) přijímá nezbytná opatření (formou nařízení) jako nelegislativní akty. Čl. 215 SFEU pak stanoví postup, jakým se opatření na základě společných postojů a akcí přijímají. Rada tato opatření přijímá kvalifikovanou většinou na společný návrh vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a Komise.

EU uplatňuje v současné době vlastní embarga, která se týkají dovozu a vývozu zbraní, proti některým osobám, skupinám, podnikům a subjektům v **Afghánistánu** (Rozhodnutí rady 2011/486/SZBP, Nařízení rady (EU) č. 753/2011), dále proti **Al Kajdě**, **Usámu Bin Ládínovi**, **Talibanu a Barmě**, proti **Eritreji** (Rozhodnutí Rady 2010/127/SZBP, Nařízení Rady (EU) č. 667/2010), **Guinei** (Rozhodnutí Rady 2010/638/SZBP, Nařízení Rady (EU) č. 1284/2009), **Iráku** (Společný postoj Rady 2003/495/SZBP, Nařízení Rady (ES) č. 1210/2003), **Íránu** v souvislosti s krizí okolo íránského jaderného programu (Rozhodnutí Rady 2010/413/SZBP), proti **Konžské demokratické republice** (Rozhodnutí Rady 2010/788/SZBP), **Korejské lidově demokratické republice** (Nařízení Rady (ES) č. 329/2007, Rozhodnutí Rady 2010/800/SZBP) **Libanonu** (Společný postoj Rady 2006/625/SZBP, Nařízení Rady (ES) č. 1412/2006, **Libérii** v souvislosti s probíhajícími kmenovými válkami (Společný postoj Rady 2008/109/SZBP), proti **Libyi** v souvislosti s občanskou válkou proti režimu Muammara Kaddáfího (Rozhodnutí Rady 2011/137/SZBP, Nařízení Rady (EU) č. 204/2011), **Pobřeží slonoviny** v souvislosti s vleklou občanskou válkou (Rozhodnutí Rady (ES) č. 174/2005, Rozhodnutí Rady 2010/656/SZBP), **Somálsku** v souvislosti s podporou oficiální vlády a potírání pirátství (Rozhodnutí Rady 2010/231/SZBP, Nařízení Rady (ES) č. 147/2003), **Súdánu** (Nařízení Rady (ES) č. 131/2004, Nařízení Rady (ES) č. 1184/2005, Společný postoj Rady 2005/411/SZBP), **Sýrii** v souvislosti s potíráním občanských protestů prezidentem Asadem (Nařízení Rady (EU) č. 442/2011, Rozhodnutí Rady 2011/273/SZBP), proti **Tunisku** v souvislosti se státním převratem (Nařízení Rady (EU) č. 101/2011) a proti **Zimbabwe** (Rozhodnutí Rady 2011/101/SZBP).²⁹

²⁹ www.mfcr.cz

Vzhledem k tomu, že se tato opatření týkají politiky EU k třetím státům a EU se považuje za subjekt mezinárodního práva, zařadil jsem problematiku restriktivních opatření EU do této části.

4.3 MEZINÁRODNÍ KONTROLA

Také mezinárodní kontrola se zbraněmi a vojenským materiálem je silně spojena s ekonomickými procesy dané doby. Jednotlivé kontrolní mechanismy jsou konfrontovány se subjektivními názory či interpretacemi, které jsou odrazem dění na mezinárodním poli.

4.3.1 ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ

V rámci OSN se hlavní aktivity v oblasti ručních a lehkých zbraní odrážejí v Akčním programu k prevenci, potírání a vymýcení nezákonného obchodu s ručními a lehkými zbraněmi ve všech jeho aspektech a v Protokolu proti nezákonné výrobě palných zbraní, jejich částí, dílů a munice a proti nezákonnému obchodování s nimi. V roce 2004 byla v OSN zahájena jednání k vypracování mechanismu, který by umožnil sledování pohybu s ručními a lehkými zbraněmi. Součástí tohoto snažení by měla být i standardizace označování zbraní, uchovávání záznamů a výměna informací. OSN přispívá ke zvýšení transparentnosti v obchodu se zbraněmi publikováním Registru konvenčních zbraní, souhrnného přehledu o dovozech a vývozech konvenčních zbraní v sedmi kategoriích na základě dobrovolně poskytnutých údajů. Z výše uvedeného akčního plánu vyplývají pro jednotlivé státy a regiony další dílčí úkoly. Na *národní úrovni* se jedná o aplikaci normativních aktů týkajících se oblastí kontroly výroby, vývozu a dovozu zbraní, a to včetně postihů, značení zbraní při výrobě a dovozu, uchovávání záznamů vzhledem k možnosti sledování pohybu s ručními a lehkými zbraněmi. Důležitým aspektem je i prevence proti této ilegální činnosti. Vyhodnocením tohoto akčního plánu se každé dva roky věnují konference zaměřené na hodnocení výsledků dosažených při plnění plánu.

Boj proti nelegálnímu šíření ručních lehkých zbraní se v OSN prolíná s projednáváním problematiky boje proti mezinárodnímu organizovanému zločinu. V prosinci 2000 byla v Palermu podepsána Úmluva proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. Usnesením vlády ČR č. 1227 ze dne 4. prosince 2000 bylo ministru vnitra, ministru spravedlnosti a předsedovy Legislativní rady vlády uloženo předložit výše jmenovanou úmluvu parlamentu k její ratifikaci. Úmluva však nebyla Parlamentem ČR dosud ratifikována. Jako součást této Úmluvy byl sjednán Protokol proti nezákonné výrobě palných zbraní, jejich

částí, dílů a munice a proti nezákonnému obchodování s nimi. Cílem by mělo být zajištění spolupráce na mezinárodní úrovni, a to především v boji proti nezákonné výrobě, obchodování s palnými zbraněmi a taktéž řešení otázek souvisejících s možným sledováním pohybu těchto zbraní, dále jejich označování, překupnictví, apod. Je však patrné, že dochází k určitému překrývání mezi výše uvedenými dokumenty (Akční program a Protokol). Na půdě Evropského parlamentu bylo nedávno schváleno nařízení o provedení článku 10 protokolu k Úmluvě.

Důležitým kontrolním mechanismem je též **Registr OSN pro konvenční zbraně – UNROCA**. Z historického pohledu již Liga národů (předchůdce OSN) shromažďovala a publikovala data o zbrojních transferech v období let 1925 - 1938. Po 2. světové válce nebyla otázka zbrojení chápána jako příliš důležitá. Do popředí se tato problematická oblast začíná dostávat na konci sedmdesátých let minulého století, a to především díky snaze některých států o transparentnost v oblasti zbrojení a zbrojního průmyslu. Konec studené války znamenal změnu Evropy, a to z oblasti plné konfrontací a netransparentnosti na oblast otevřenosti, snižování zbrojení a snižování počtů zbraní. Smlouva CFE (smlouva o konvenčních ozbrojených silách v Evropě z 09. 11. 1992) byla modelem i inspirací pro výše zmíněný registr. Již v roce 1988 zařadilo Valné shromáždění OSN do diskusí otázky mezinárodního obchodu se zbraněmi a jeho transparentnosti. Následně nato přijalo rozhodnutí, že mají být hledány cesty a způsoby k posílení průhlednosti mezinárodního obchodu s konvenčními zbraněmi. Důležitost řešení problematiky byla náležitě zdůrazněna potížemi v Perském zálivu. Počátečním impulsem byla válka mezi Irákem a Íránem v letech 1980 – 1988 a následné rozhodnutí Iráku využít svoji obrovskou vojenskou převahu, získanou díky legálním obchodům se západními dodavateli a SSSR, pro invazi do Kuvajtu v srpnu 1990. Tato akce přinutila stálé západní členy Rady bezpečnosti OSN odpovědět nákladnou a riskantní vojenskou operací – Pouštní štít a později Pouštní bouře. V tuto dobu byla problematika obchodování se zbraněmi na popředí zájmu a všichni světoví vůdci volali po opatřeních, která v budoucnu zabrání opakování takového nemilého překvapení. V červenci 1991 se v Paříži sešli zástupci USA, Ruska, Číny, Francie, Velké Británie a shodli se na vytvoření celosvětového registru zbraní. Valné shromáždění OSN tedy rozhodnutím 46/36L v prosinci 1991 založilo Registr OSN pro konvenční zbraně – UNROCA. Tento registr má charakter všeobecný a nediskriminační. Všechny státy mají na základě dobrovolnosti dodávat do tohoto registru počty importů a exportů určených typů konvenčních zbraní. V rozhodnutí 46/36L jsou zmíněny i další úkoly:

- zavádění nových opatření k vytváření důvěry,

- snížení objemu transferů konvenčních zbraní,
- řešení problému nelegálního a tajného obchodu s konvenčními zbraněmi a s tím souvisejícího dopadu na lidská práva,
- snížení zatížení národních ekonomik vzniklého díky nákupům konvenčních zbraní,
- snížení vojenských výdajů.

Státy podaly první zprávy o zbrojních transferech v roce 1992. Jednalo se o exporty a importy uskutečněné v roce 1991. Celý proces je pravidelně hodnocen skupinou vládních expertů, kteří se zabývají otázkou dalšího zlepšování registru.

4.3.2 ORGANIZACE PRO BEZPEČNOST A SPOLUPRÁCI V EVROPĚ (OBSE)

Taktéž v Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (**OBSE**) je toto téma projednáváno a jsou přijímána příslušná opatření. Opatření OBSE nejsou mandatorní, přesto je ČR respektuje. OBSE se ve svých dokumentech soustředí především na systém značení ručních a lehkých zbraní. Jednotlivé účastnické státy pak musí zabezpečit, aby všechny střelné zbraně vyrobené na jejich území byly značeny takovým způsobem, který umožní jejich sledování. Obdobný závazek se vztahuje i na dovezené neoznačené zbraně. V ČR však nebyla dříve tato otázka dořešena v případech označování nově vyrobených vojenských (zakázaných) ručních zbraní, které nejsou určeny do výzbroje AČR. Proto na základě usnesení vlády č. 1282 ze dne 16. 12. 2002 zapracovalo MPO do zákona č. 227/2003 Sb. povinnost těm, kteří vyrábějí vojenské zbraně, jež nejsou určeny do výzbroje AČR nebo je vyvázejí z ČR, předkládat je Českému úřadu pro zkoušení zbraní a střeliva k ověření, zda jsou adekvátně označeny a pokud tomu tak není, je tento úřad povinen označit takové zbraně příslušnou značkou.

4.3.3 DALŠÍ MEZINÁRODNÍ KONTROLNÍ REŽIMY

V průběhu 90. let minulého století byla mnohostranná spolupráce v oblasti kontroly exportu zbraní prohloubena, a to především na základě krize v Perském zálivu. Spolupráce na mezinárodní úrovni je nástrojem pro zvýšení efektivity a transparentnosti mezinárodního obchodu se zbraněmi. Dochází tak k tomu, že jsou sjednocovány postupy při udělování licencí a vytvářeny společné seznamy citlivého materiálu. Jedná se například o následující **neformálních uskupení**:

- *Australská skupina (AG)* – zabývá se zamezením šíření chemických a biologických zbraní. Skupina se skládá z 33 členských států.

- *Zanggerský výbor (ZC)* – zabývá se především zabránění šíření jaderných zbraní. Skupinu tvoří 35 členských států.
- *Uskupení pro kontrolu raketových technologií (MTCR)* – zabývá se zamezením šíření raketových nosičů schopných nést jaderné zbraně. Skupinu tvoří 33 členských států.
- *Wassenaarská dohoda (WA)* – zabývá se zamezením exportů konvenčních zbraní a materiálů dvojího užití teroristům a státům, jež by mohly ohrozit nebo ohrožují členské státy. Skupinu tvoří 33 členských států.

ČR je členem všech těchto uskupení.

Činnost většiny mezinárodních kontrolních režimů sice není odvozena od mezinárodních smluv, ale zaměřuje se na důsledné dodržování závazků z nich vyplývajících. Svou podstatou doplňují a posilují systém kontrolních mechanismů OSN. Jednu z hlavních rolí má v oblasti mezinárodní kontroly obchodu se zbraněmi Wassenaarské ujednání, proto se budu blíže zabývat právě jím.

4.3.4 WASSENAARSKÉ UJEDNÁNÍ

Wassenaarské ujednání (WA) ³⁰ o kontrole vývozu konvenčních zbraní a zboží a technologií dvojího použití bylo založeno v roce 1995 jako uskupení zemí zaměřujících svou pozornost na široké spektrum konvenčních zbraní a položek dvojího použití, tj. položek určených především pro použití v průmyslové oblasti, ale využitelných i k výrobě konvenčních zbraní. Podstatou činnosti WA je výměna informací jednak o obecných aspektech mezinárodního obchodu se strategickým zbožím, mezi něž patří globální trendy obchodu se zbraněmi, bezpečnostní situace v určitých regionech, podezřelé nákupní aktivity určitého státu, podezřelé projekty či firmy v určité zemi apod., a dále specifická výměna informací o konkrétních převodech vyjmenovaných položek či zamítnutých licencích vůči nečlenským zemím. Wassenaarské ujednání se skládá z 33 zemí, jejichž cílem je zamezit destabilizujícímu šíření konvenčních zbraní a technologií dvojího užití. Mezi jednotlivými členskými státy dochází zejména k výměně informací o:

- globálním bezpečnostním vývoji,
- regionálním vývoji bezpečnostní situace v krizových oblastech,
- globálních trendech obchodu s konvenčními zbraněmi a se zbožím a technologiemi dvojího užití,

³⁰ (The Wassenaar Arrangement on Export Controls for Conventional Arms and Dual-Use Goods and Technologies)

- vývozech, sledovaných kategorií konvenčních zbraní,
- zamítnutých vojenských licencí.

4.3.5 REGIONÁLNÍ ORGANIZACE

Je potřeba zmínit i další organizace, které nejsou natolik důležité z celosvětového pohledu, ale v uvedené oblasti a v daném regionu mají nezastupitelnou pozici. Jedná se např. o OAS (Organizace amerických států), ASEAN (Association of Southeast Asian Nations), AU (Africká unie), ECOWAS (Economic Community of African States), SADC (Southern African Development Community) a další.³¹

³¹ Citace – Výroční zpráva MPO - 2010

5 REGULACE VÝVOZU A DOVOZU ZBRANÍ V RÁMCI PRÁVA EU

Problematika obchodování se zbraněmi spadá v rámci komunitárního práva jednak do společné zahraniční a bezpečnostní politiky a jednak do vnitřní politiky a činnosti unie. Před účinností Lisabonské smlouvy byla činnost EU rozložená do 3 pilířů (Evropská společenství, SZBP a spolupráce v oblasti justice a vnitra). Obchod se zbraněmi, jakožto obchod s produkty pro obranné účely, před účinností Lisabonské smlouvy spadal do 1. pilíře, to jest Evropská společenství, do něhož patřil volný pohyb osob, služeb, zboží a kapitálu. První pilíř byl zakotven v SES. Obchod se zbraněmi spadal také do 2. pilíře, to jest do SZBP, zakotvené v SEU. Lisabonská smlouva zrušila dosavadní strukturu 3 pilířů. Namísto pilířové struktury zavedla Lisabonská smlouva mimo jiné vnitřní a vnější činnost EU. Vnitřní činnost v EU, do níž patří vnitřní trh a volný pohyb zboží je zakotvena v SFEU. I po změně SEU si společná zahraniční a bezpečnostní politika zachovává specifický charakter, který je dán jednomyslnou rozhodovací procedurou, omezenou rolí Evropské komise a Evropského parlamentu a vynětím příslušných ustanovení smlouvy z jurisdikce Evropského soudního dvora. Sledování obecných směrů SZBP má i nadále na starosti Rada. V této souvislosti Rada přijímá společné akce a postoje formou rozhodnutí. SZBP po změně Lisabonskou smlouvou již není oddělená od vnější činnosti EU. Společný základ pro všechny vnější politiky EU je stanoven v první kapitole hlavy V. SEU, jenž obsahuje základní principy, cíle a obecná ustanovení. Na tato obecná ustanovení navazují ustanovení o vnější činnosti unie části páté SFEU.

Jako příklad právního předpisu v oblasti volného pohybu zboží, služeb a kapitálu, týkající se také regulace přeshraničního obchodování se zbraněmi a střelivem v rámci vnitřního prostoru EU lze uvést směrnici Rady č. 391/477/EHS o kontrole nabývání držení zbraní nebo směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/43/ES o zjednodušení podmínek transferu produktů pro obranné účely uvnitř společenství. Jako akt společné zahraniční a bezpečnostní politiky lze uvést například společný postoj Rady 2008/944/SZBP, kterým se stanoví společná pravidla pro kontrolu vývozu vojenských technologií vojenského materiálu.

EU vychází ze souboru 8 kritérií, která byla přijata na počátku 90. let minulého století a která mají být uplatňována při schvalování vývozu zbraní. Tato kritéria byla formálně přijata Evropskou radou v Lucemburku (1991) a dále byla doplněna na zasedání v Lisabonu (1992). V roce 1998 byla rozpracována do podoby politicky závazného dokumentu, a to

do Kodexu chování EU³² v oblasti vývozu zbraní. Motivací přijetí kodexu byla snaha dále rozšířit a prohloubit dříve stanovené společné minimální standarty EU v dané oblasti. Rozhodnutí o vydání či zamítnutí licence pro vývoz konkrétní zbraňové dodávky je plně v kompetenci každého členského státu. Jeho odpovědné orgány jsou však zavázány, aby při svém rozhodování dodržovaly výše uvedená společná kritéria, kterými by se mělo zabránit:

- zneužití exportu k jiným než deklarovaným účelům,
- nekontrolovanému a nelegálnímu šíření zbraní,
- porušování míru a stability.

Kodex chování EU lze zařadit do SZBP. Není to jen soubor zmíněných kritérií, ale obsahuje též operativní ustanovení, která mimo jiné stanoví základní rámec pro výměnu informací a konzultace o tzv. zamítnutých transakcích. Právě tato operativní ustanovení by měla být základem vysoké úrovně transparentnosti kontrolních politik jak mezi vládami, tak vůči veřejnosti. Aby se zajistilo co možná nejefektivnější fungování Kodexu EU při vývozech zbraní, byla zřízena Pracovní skupina Rady EU pro vývoz konvenčních zbraní (COARM). Pozornost členských zemí je zaměřena především na harmonizaci národních výročních zpráv, standardizaci certifikátů konečného uživatele, zkvalitnění notifikací o zamítnutých žádostech. Dále je vyžadován společný postoj od členských zemí a přijetí opatření ke kontrole zprostředkovatelství, která se uskutečňují na jejich území. Členské země jsou povinny zavést právní rámec pro zákonné zprostředkovatelství, vystavovat licence nebo písemná povolení v souladu s Kodexem chování EU a doporučenými postupy a výklady obsaženými v Uživatelské příručce, stanovit trestní sankce, veškeré záznamy zprostředkovatelů uchovávat po dobu 10 let a samozřejmě si o těchto ochodech vyměňovat informace. Ke Kodexu chování při exportu zbraní byl vypracován seznam materiálu³³, jehož se kodex týká a seznam kategorií citlivých materiálů dvojího užití³⁴. Podle těchto seznamů jsou zpracovány seznamy v jednotlivých členských zemích³⁵. V kodexu bylo stanoveno osm kritérií, která musí být členskými státy posuzována a dodržována při udělování licencí:

- dodržování sankcí a embarg OSN a EU, mezinárodních smluv a pravidel mezinárodních iniciativ členskými státy,

³² EU Code of Conduct on Arms Exports. Vžitý český překlad neodpovídá přesně významu, neboť Kodex pokrývá nejen oblast zbraní, ale celou oblast vojenského materiálu.

³³ Společný vojenský seznam Evropské unie – existoval již dříve, oficiálně přijatý Radou dne 10. března 2008 (2008/C 98/01)

³⁴ nařízení Rady (ES) č. 1334/2000, kterým se zavádí režim Společenství pro kontrolu vývozu zboží a technologií dvojího užití, v platném znění

³⁵ např. příloha č. 1, 3, a 6 vyhlášky č. 332/2009 Sb.

- dodržování lidských práv v zemi určení dodávky,
- bezpečnostní situace v zemi určení dodávky, existence napětí a konfliktů,
- udržování regionálního míru, bezpečnosti a stability,
- zajištění bezpečnosti členských států a spojenců,
- chování země kupce v souladu s mezinárodním právem,
- riziko, že dodávka bude vyvezena ze země kupce jinam, a to za nepříjemných podmínek pro EU,
- dodávka musí být po lidské, technické, bezpečnostní a ekonomické stránce v souladu se zájmy kupující země.

Během let, jež uplynuly od přijetí Kodexu, členské státy učinily v rámci skupiny COARM mnohé kroky ke sjednocení jeho výkladu a ke zvýšení transparentnosti v oblasti kontroly exportu. Na základě povinností vyplývajících z Kodexu a dvanácti operativních ustanovení přijatých spolu s Kodexem bylo zahájeno vydávání publikace Výroční zprávy EU o exportu zbraní (8. ustanovení) či praktické sdílení interpretace kritérií Kodexu, informování se o žádostech o licence, které byly zamítnuty na základě Kodexu (3. ustanovení).

Členské státy deklarovaly již v roce 2005 společnou vůli převést politicky závazný Kodex chování EU do právně závazné Společné pozice EU, což může být krokem v dalším rozvoji SZBP. V prosinci 2006 ministři zahraničních věcí EU jednali o přijetí Společné pozice týkající se vývozu vojenského materiálu a technologií. Bohužel se jim nepodařilo dosáhnout dohody z důvodu přetrvávajících rozdíků v pohledu na okolnosti, za kterých by měla Společná pozice vstoupit v platnost. Až v roce 2008 byla Radou EU přijata **Společná akce Rady 2008/230/SZBP** na podporu činností EU za účelem prosazování kontroly vývozu zbraní a zásad a kritérií Kodexu chování EU pro vývoz zbraní ve třetích zemích. Doba trvání Společné akce byla 24 měsíců a předsednické země ve spolupráci se Sekretariátem Rady EU uspořádali semináře pro země Západního Balkánu, Turecko, Ukrajinu a další země evropské sousedské politiky. Společná akce si klade za cíl formálně koordinovat a sjednotit aktivity členských zemí EU. Iniciativa získala širokou podporu, kterou vyjádřily i země, které budou EU v době plánované Společné akce předsedat, mezi jinými i ČR. Společná akce byla v roce 2010 prodloužena na další dva roky.

V roce 2008 byl rovněž přijat radou ministrů EU **Společný postoj Rady 2008/944/SZBP**, kterým se stanoví společná pravidla pro kontrolu vývozu vojenských technologií a vojenského materiálu. Tento dokument obsahuje ve svém druhém článku osm kritérií, podle kterých je v členských státech hodnocen každý vývoz zbraní. Jedná se o osm

kritérií, která v roce 1998 přijaly státy EU jako politicky závazný Kodex chování EU při vývozu zbraní³⁶. Společný postoj Rady 2008/944/SZBP dále v několika člancích obsahuje částečně přeformulovaná operativní ustanovení, která byla rovněž součástí Kodexu chování EU.

Přestože společný postoj není přímo použitelným právním předpisem v jednotlivých členských zemích a nespadá pod jurisdikci Evropského soudního dvora, jsou jednotlivé členské státy EU podle čl. 29 SEU povinny zajistit, aby jejich vnitrostátní politiky byly v souladu s postojem Unie. Některé členské státy včetně ČR během roku 2009 implementovaly principy Společného postoje 2008/944/SZBP v rámci novelizace své národní legislativy.

V červnu 1997 byl přijat Program pro prevenci a potírání nelegálního obchodu s konvenčními zbraněmi, v listopadu 1997 bylo vyhlášeno moratorium týkající se transferů protipěchotních min. EU taktéž podporuje Registr OSN pro konvenční zbraně – UNROCA a všechny členské země do tohoto registru podávají pravidelně informace.

EU jedná ve fóru o otázkách národních vývozních politik a posílení mezinárodní spolupráce v oblasti kontroly transferů zbraní. Existují dvě pracovní skupiny:

- COARM – transfery konvenčních zbraní,
- POLARM – zbrojní politika³⁷.

Důležitým dokumentem, který vzniká v rámci jednání skupiny COARM, je **Uživatelská příručka ke Kodexu chování EU**. Tento text je od svého prvního vydání v roce 2003 neustále průběžně doplňován. Uživatelská příručka slouží k upřesnění komunikace mezi členskými státy, odkazuje na osvědčené postupy při vydávání licencí a podrobněji vysvětluje kritéria:

- mezinárodní závazky členských států EU,
- respektování lidských práv v zemi určení,
- vnitřní situace v zemi jako výsledek existence napětí nebo ozbrojeného konfliktu,
- zachování regionálního míru, bezpečnosti a stability,
- národní bezpečnost členských států a území, za které členské státy ve vnějších vztazích zodpovídají, bezpečnost zemí spřátelených a spojeneckých,
- chování kupující země vůči mezinárodnímu společenství, zejména vztah k terorismu,

³⁶ EU Code of Conduct on Arms Exports. Vžitý český překlad neodpovídá přesně významu, neboť Kodex pokrývá nejen oblast zbraní, ale celou oblast vojenského materiálu.

³⁷ Marušincová, P., *Právní a metodické aspekty vyšetřování obchodování se zbraněmi*: Rigor. práce. - 1. vyd. - Bratislava: Akadémia PZ, 2009. - 120 s.

- riziko, že materiál bude v kupující zemi dodán jinému, než deklarovanému uživateli či znovu vyvezen za nežádoucích podmínek,
- kompatibilita vývozu s technickou a ekonomickou kapacitou přijímající země.

Rovněž stanovuje, jakým způsobem jednotlivé členské státy přispívají do Výroční zprávy EU vzniklé na základě operativního ustanovení 8.

V rámci sjednocování podmínek pro volný pohyb zboží uvnitř EU přijal Evropský parlament a Rada **směrnici č. 2009/43/ES** o zjednodušení podmínek transferů produktů pro obranné účely uvnitř Společenství. Směrnice by měla zahrnout veškeré produkty pro obranné účely, které odpovídají těm, jež jsou uvedeny ve Společném vojenském seznamu EU včetně součástí a technologií. Cílem směrnice je umožnit provádění transferů vojenského materiálu uvnitř Unie fyzickým osobám, které budou držiteli povolení k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem. Každý transfer vojenského materiálu musí podléhat předchozímu povolení prostřednictvím obecných, souhrnných nebo individuálních licencí, které zveřejňuje nebo uděluje členský stát, z jehož území hodlá dodavatel transfer uskutečnit. Dovozní licence se v rámci transferu nevyžaduje. Licence udělená členskými státy musí platit v celé EU a k průvozu přes jiné členské státy EU nebo ke vstupu na území jiných členských států EU se nesmí vyžadovat žádné další povolení. V rámci obecné licence bude možné provádět méně rizikové transfery vojenského materiálu, např. v případě, že bude příjemce součástí ozbrojených sil nebo veřejným zadavatelem, nebo pokud je příjemce certifikovanou osobou. Příslušný správní úřad bude na žádost vydávat osvědčení o spolehlivosti příjemce – certifikát osvědčující schopnost příjemce dodržet vývozní omezení vojenského materiálu na základě licence k transferu. Certifikovaný subjekt může být příjemcem vojenského materiálu transferovaného na základě obecné licence nebo na základě této licence provádět transfer vojenského materiálu. Směrnice byla transponována do novely ZOVM provedené zákonem č. 248/2011 Sb. s účinností od 30. 6. 2012³⁸.

Dne 14. 3. 2012 bylo přijato Evropským parlamentem a Radou (EU) nařízení, kterým se provádí článek 10 protokolu Organizace spojených národů o střelných zbraních a stanoví vývozní povolení a opatření pro dovoz a tranzit střelných zbraní, jejich součástí, dílů a střeliva³⁹. Nařízení se nedotýká uplatnění čl. 346 SFEU, jenž odkazuje na podstatné zájmy bezpečnosti členských států. Nařízení se také netýká uplatňování směrnice Evropského

³⁸ Rozhodnutí 2010/336/PESC Rady ze dne 14. června 2010 o činnostech EU na podporu smlouvy o obchodu se zbraněmi v rámci Evropské bezpečnostní strategie (Úř. věst. L 152 ze dne 18.6.2010)

³⁹ nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 258/2012, kterým se provádí článek 10 protokolu Organizace spojených národů proti nedovolené výrobě střelných zbraní a jejich součástí, dílů a střeliva a obchodování s nimi, který doplňuje Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (protokol OSN o střelných zbraních), a stanoví vývozní povolení, opatření pro dovoz a tranzit střelných zbraní, jejich součástí, dílů a střeliva

parlamentu a Rady 2009/43/ES o zjednodušení podmínek transferů produktů pro obranné účely uvnitř Společenství nebo na směrnici 91/477/EHS, která upravuje přepravu střelných zbraní k civilnímu použití na území Unie. Toto nařízení se týká opatření ohledně vývozu z celního území EU do třetích zemí nebo přes jejich území. Takový materiál bude možné mimo území unie vyvážet na základě jednorázového, vícenásobného nebo hromadného povolení. Správu budou vykonávat orgány členských států. Členské státy budou povinné přijmout nezbytná opatření k aplikaci nařízení.

6 REGULACE OBCHODU SE ZBRANĚMI V ČESKÉM PRÁVNÍM ŘÁDU

6.1 SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA

V českém právním řádu je mezinárodní obchod se zbraněmi zakotven v několika předpisech správního práva.

Zakonodárce v *zákoně č. 156/2000 Sb., o ověřování střelných zbraní, střeliva, a pyrotechnických předmětů* (dále jen OZS) zakotvil ověřování technických požadavků na zbraně a střelivo při jejich uvádění na trh a stanovil působnost a pravomoc příslušného správního úřadu, kterým je Český úřad pro zkoušení zbraní a střeliva.

Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu upravuje mimo jiné individuální vývoz nebo dovoz zbraní fyzickými a právnickými osobami mimo rámec jejich obchodní činnosti, průvoz zbraní a střeliva, působnost a pravomoc příslušného správního úřadu, kterým je PČR, MV a zastupitelský úřad.

Zákon č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem upravuje podmínky, za kterých může být do ČR dovážen nebo z ČR vyvážen vojenský materiál, pravomoc a působnost správních úřadů v této oblasti a další. Uvádí legální definici vojenského materiálu a zmocňuje ústřední správní úřad, kterým je MPO k vydání prováděcího předpisu, který konkretizuje, co je vojenským materiálem.

Zákon č. 228/2005 Sb., o kontrole obchodu s výrobky, jejichž držení se v České republice omezuje z bezpečnostních důvodů, byl přijat v souladu s čl. 296 smlouvy o založení ES (článek 346 SFEU). Každý členský stát může učinit opatření, která považuje za nutná k ochraně podstatných zájmů své bezpečnosti a která jsou spjata s výrobou zbraní, střeliva, válečného materiálu nebo obchodem s nimi. Norma se vztahuje pouze na takové výrobky, které jsou uvedeny v seznamu⁴⁰, a nejedná se o zboží podléhající jinému kontrolnímu režimu. Zákon dále stanovuje působnost správního úřadu v této oblasti, kterým je MPO, povolovací řízení a správní odpovědnost za porušení povinností. Zákon se výslovně vztahuje pouze na obchodní vývozy a dovozy.

Uvedené právní předpisy obsahují skutkové podstaty správních deliktů a přestupků na ochranu veřejných zájmů v těchto normách stanovených. Při závažnějším porušení zákonů

⁴⁰ NV č. 230/2005 Sb.

nastupuje trestněprávní ochrana zakotvená ve skutkových podstatách trestných činů ve zvláštní části trestního zákona⁴¹.

6.2 PROBLEMATIKA ZÁKONA Č. 119/2002 SB., O STŘELNÝCH ZBRANÍCH A STŘELIVU

6.2.1 HISTORIE

Zákonodárství ohledně držení zbraní má v našich zemích dlouhou tradici. Jedním z nejznámějších právních předpisů z této oblasti je k zemskému zřízení připojená Smlouva o ručnicích z roku 1523. Smlouva měla zabezpečit kontrolu užívání střelných zbraní poddanými. V této době však ještě nebyl kodifikován obchod s tzv. horkými zbraněmi mimo území Koruny české. To se stalo až mnohem později.

Přelomovými předpisem byl Císařský patent č. 223/1852 ř. z., o ustanoveních týkajících se výroby, obchodu a držení zbraní a věcí muničních a nošení zbraní (zbrojní patent). Ten stanovil v částce I., které zbraně a muniční věci se považují za zapovězené a které ne, kdo a kde je může vyrábět, prodávat i působnost vrchnostenského úřadu (zemský politický úřad), který k uvedeným činnostem dává povolení nebo výjimku v případě zbraní a muničních věcí zapovězených. Podle částky II. smí být prodána zbraň pouze držiteli povolení. Částka III. zakotvila, až na výjimky, možnost nosit zbraň pouze držitelem zbrojního pasu. Ostatní ustanovení jsou trestní povahy nebo zmocňovací ustanovení. Ani zde nejsou upřesněny podmínky pro vývoz nebo dovoz zbraní a střeliva mimo nebo do monarchie. Jedním z prováděcích předpisů, které určovaly povolení k přepravě zbraní cizozemskými cestujícími přes Země Koruny české, bylo nařízení č. 21/1861 ř. z., o průvodních listech pro zbraně a střelivo, tato právní terminologie přešla kontinuálně do současných právních předpisů, částečně také svým významem. Každopádně byl zbrojní patent přelomovým právním předpisem, který platil až do roku 1949.

V roce 1938 byl Národním shromážděním ČSR schválen zákon č. 81/1938 Sb., o zbraních a střelivu, který však nikdy nenabyl účinnosti. Účinnost měla stanovit nařízením vláda, která jej však nikdy nevydala. Zákon byl rekodifikací stávajícího zbrojního patentu a řešil problematiku držení, nošení a obchodování se zbraněmi a střelivem komplexně. Zajímavý je pro naše téma tím, že v §§ 11 a 18 upravuje zasilání zbraně (zvláště nebezpečné zbraně) nebo střeliva (zvláště nebezpečného střeliva) do ciziny nebo z ciziny nebo průvoz

⁴¹ poskytnuto P. Marušincové

celním územím Československé republiky pouze na základě povolení (zbrojního průvodního listu pro zásilky).

Předpisem, který skutečně nahradil zbrojní patent, byl až poválečný zákon č. 162/1949 Sb., o zbraních a střelivu, vytvořený v rámci právníkové dvouletky. Podstatná část je převzatá z cit. zákona č. 81/1938 Sb. Část týkající se zasilatelství do ciziny a z ciziny však byla vypuštěna vzhledem k situaci po únorovém převratu. Obchodovat se zbraněmi a střelivem může osoba se stálou provozovnou na základě povolení krajského národního výboru.

Zákon hovoří obecně o zbraních a střelivu a definuje, které zbraně jsou nedovolené, které jsou vojenské. Držení zbraně povoluje pouze držitelům zbrojního listu a nošení držitelům zbrojního pasu⁴². Povolovací řízení bylo svěřeno do působnosti okresním národním výborům a bylo ovládáno absolutně volným správním uvážením. Poprvé se zde objevuje amnestijní ustanovení zbavující trestní odpovědnosti osoby, které držely zbraně bez povolení⁴³. Zákon obsahuje zmocňovací ustanovení, které však bylo několikrát nadužito. Některé prováděcí předpisy zákon doplňují a zavádějí nové definice, práva a povinnosti, aniž by to zmocňovací ustanovení obsahovalo. Prvním prováděcím předpisem byla **vyhláška MV a MNO č. 34/1950 Ú. I., kterou se vydávají podrobnější předpisy k provedení zákona o zbraních a střelivu**. V této vyhlášce byly stanoveny předpisy týkající se evidence zbrojních listů a pasů, specifikovány vojenské zbraně, zavedena nová kategorie historických zbraní vyrobených do roku 1870, zavedena zvláštní úprava a evidence zbraní pro osoby vojenské. Dále bezpečnostní předpisy o zasílání zbraní (střeliva), o jejich dopravě, o střelnících, o sbírání nevystříleného vojenského střeliva a o nakládání s ním, o používání střelných zbraní a o dalších výjimkách a úlevách. Do podzákoných norem poklesla ustanovení o zbrojních průvodních listech pro cizince převážející zbraně, o zasilatelství zbraní do ciziny a z ciziny (zbrojní průvodní listy) atd. Poprvé je zde řešena otázka zahraničního obchodu se zbraněmi společnostmi. V § 11 odst. 2 se hovoří o tom, že u zásilek zbraní a střeliva, vyvážených do ciziny nebo z ní dovážených společnostmi, jimž byl opatřením ministra zahraničního obchodu a mezinárodního zasilatelství vyhrazen dovoz a vývoz zbraní a střeliva, stačí, potvrdí-li do právní listiny (nákladní list, poštovní průvodku apod.) okresní národní výbor místa odeslání, popřípadě místa určení.

Prováděcí právní předpis nahradila vyhláška MV č. 365/1953 Ú. I. Vyhláškou přešla působnost v oblasti zbraní a střeliva z národních výborů na MV. Zavedena byla nová forma

⁴² § 2,3, 9, 10 zákona č. 162/1949 Sb., o zbraních a střelivu

⁴³ §22 cit. zákona č. 162/1949 Sb.

povolení (zbrojní průkaz a hromadný zbrojní průkaz) a stanovena povinnost mít zbrojní průvodní list vydaný MV také pro společnosti s vyhrazením dovozu a vývozu zbraní a střeliva.

Dalším prováděcím právním předpisem byla vyhláška MZ a MV č. 7/1955 Ú. l., o loveckých zbraních. Vyhláška zavedla do problematiky zbraní a střeliva nový pojem „lovecké zbraně a střelivo“, zvláštní evidenci a působnost zemědělského odboru rady okresního národního výboru.

V roce 1961 byla vyhláška č. 365/1953 Ú. l. nahrazena novou vyhláškou MV č. 124/1961 Sb., o střelných zbraních a střelivu, v pozdějším znění. Vyhláška je podstatně jednodušší, než stávající právní předpis. Působnost v oblasti střelných zbraní a střeliva přenáší na Veřejnou bezpečnost. Norma upouští od zvláštní formy povolení k nošení a držení zbraní (zbrojního průkazu) a odvolává se pouze na cit. zákon č. 162/1949 Sb. Nadále však zůstávají normy o hromadném zbrojním povolení a roztržičnost evidence zbraní a střeliva. Zajímavé je pojetí zahraničního obchodu se střelnými zbraněmi v § 7a vyhlášky, které bylo zavedeno až novelou z roku 1970⁴⁴. Tato ustanovení lze považovat za základ současné právní úpravy. Vyňat byl obchod organizací.

Legislativa v oblasti zbraní a střeliva byla znovu upravena až v roce 1983 zákonem č. 147/1983 Sb., o zbraních a střelivu. Tento zákon se vrací k terminologii „zbrojní průkaz“ jako povolení k držení a nošení zbraní. Ponechává možnost získat hromadný zbrojní průkaz pro organizace. Zbraně rozdělil do několika kategorií. Stanovil, co se rozumí nedovolenými zbraněmi. Zákon dále stanovil podmínky pro znehodnocování zbraní a provozování střelnic. Působnost v rámci evidence zbraní a střeliva a zbrojních průkazů svěřil okresním správám veřejné bezpečnosti, oblast loveckých brokových zbraní okresním národním výborům a u osob vojenských vojenským správám, útvarům vojsk ministerstva vnitra, útvarům Sboru národní bezpečnosti a útvarům Sboru nápravné výchovy⁴⁵. Dozor nad dodržováním zákona svěřil zákonodárce Sboru národní bezpečnosti a stanovil příslušná oprávnění při jeho výkonu.

Naší problematiky se týká především ustanovení § 12, které upravuje vývoz, dovoz a průvoz zbraní a střeliva. Podle tohoto ustanovení mohla vývoz, dovoz a průvoz zbraní provádět organizace a osoba jen na základě povolení vydaného krajskou správou Sboru národní bezpečnosti, československým zastupitelským úřadem, je-li o ně požádáno v cizině, nebo orgánem pasové kontroly, je-li o ně požádáno při přechodu státních hranic.

⁴⁴ vyhláška MV ČSSR č. 96/1970 Sb.

⁴⁵ § 15 cit. zákona č. 147/1983 Sb.

Bez uvedeného povolení mohly provádět tuto činnost jen československé organizace určené nadřízeným ústředním orgánem po dohodě s republikovým ministerstvem vnitra.

Další ustanovení se týkalo doby po dovozu. Zbraně musely být do 5 dnů přihlášeny příslušnému úřadu. Vydání či nevydání takového povolení záviselo na volném správním uvážení správního orgánu. Prováděcím předpisem byla vyhláška FMV č. 10/1984 Sb., kterou se vydávají podrobnější předpisy o zbraních a střelivu, ve znění vyhlášky federálního ministerstva vnitra č. 264/1990 Sb.

Předpisy 80. let byly počátkem 90. let 20. století novelizovány, především v části dotýkající se základních podmínek pro vydávání povolení k držení a nošení kulových zbraní a střeliva. Šlo o reakci na demokratické změny po revoluci.

Změny v právní úpravě však nemohly postačovat. V polovině 90. let 20. století vznikl úplně nový zákon o zbraních a střelivu. Jeho zrod však provázal střet dvou názorových skupin. Jedna prosazovala nepřiměřeně přísný režim a druhá zase nepřiměřeně liberální přístup. Nakonec bylo přijato v podobě zákona č. 288/1995 Sb., o zbraních a střelivu, kompromisní řešení právního rámce, v němž se každý řádný občan po splnění stanovených podmínek může stát držitelem zbrojního průkazu za účelem ochrany osoby a majetku, k výkonu zaměstnání, ke sportu a lovu, či sběratelství zbraní a střeliva.

Citovaný zákon č. 288/1995 Sb. stanovil kategorie zbraní podléhajících registraci a vlastní způsob registrace, kategorii zbraní zakázaných, které lze povolit pro civilní potřebu jen ve zcela výjimečných případech, a kategorii zbraní, které registraci nepodléhají. Vymezoval podmínky pro nabývání, držení, nošení a používání střelných zbraní, které musel splňovat zájemce o zbrojní průkaz nebo zbrojní oprávnění. Šlo především o podmínky občanské bezúhonnosti, spolehlivosti, zdravotní a psychické způsobilosti a určité úrovně odborných znalostí.

Uvedená kritéria měla znemožnit na straně jedné vydávání oprávnění k držení a nošení střelných zbraní osobám, které mohou být potencionálními nositeli nebezpečí ze zneužití zbraně k úmyslné trestné činnosti anebo nedbalostního jednání, na druhé straně zamezit libovůli správních orgánů při vydávání zbrojních průkazů omezením správního uvážení.

Právní úprava odstranila možnost držení zbraní některými osobami na základě hromadného zbrojního průkazu, aniž by byla posuzována celková způsobilost osoby, tak jako u žadatelů o individuální zbrojní průkaz.

Výkon státní správy se sjednotil pod PČR. Zaveden byl automatizovaný informační systém zbraní a držitelů zbrojních průkazů a oprávnění. V rámci toho se zbraně registrovaly

zvláště a byl na ně vydáván průkaz zbraně. Nově byly upraveny zvláštní podmínky provozování koncesovaných živností souvisejících se zbraněmi a střelivem. Dozor nad dodržováním ustanovení tohoto zákona a předpisů vydaných k jeho provedení vykonávají orgány PČR a MV. Výkon dozoru se řídil pravidly kontrolní činnosti podle zákona č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů.

Při zpracování zákona k zajištění kompatibility s předpisy EU, především se směrnicí Rady ES z 18. 6. 1991 o kontrole nabývání a držení zbraní (91/477/CEE), byly v modifikované podobě převzaty některé principy a instituty, například požadavek na předchozí souhlas státu, do kterého má být zbraň dovezena, totéž v případě nabytí zbraně na našem území cizincem a požadavek využívání evropského zbrojního pasu při přechodu státních hranic se zbraní. Částečně byla převzata terminologie směrnice, a to pokud jde o zakázané zbraně a zakázané střelivo. Převod zbraní do a ze zahraničí byl v zákoně upraven jako neobchodní. Podmínky neobchodních dovozů, vývozů a průvozů územím ČR⁴⁶ stanovily §§ 58 až 62. Úprava je převzata do v současnosti platného zákona.

K zákonu o střelných zbraních bylo vydáno pět prováděcích právních předpisů⁴⁷.

6.2.2 SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA – ZÁKON Č. 119/2002 SB., O ZBRANÍCH A STŘELIVU

Dne 8. 3. 2002 se Parlament České republiky usnesl na novém zákoně č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu a o změně zákona č. 156/2000 Sb., o ověřování střelných zbraní, střeliva a pyrotechnických předmětů a o změně zákona č. 288/1995 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o střelných zbraních), ve znění zákona č. 13/1998 Sb., a zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů (ZZ). Zákon byl do současnosti několikrát novelizován.

Hlavním důvodem přijetí nového zákona o zbraních byla nutnost odstranit nekompatibilitu právní úpravy oblasti zbraní a střeliva s právem ES. Obchodovat se zbraněmi může držitel odpovídajícího živnostenského oprávnění podle zákona o živnostenském podnikání, pokud je držitelem zbrojní licence příslušné skupiny vydané PČR v souladu se ZZ. Při přípravě zákona byly použity předpisy ES upravující oblast zbraní a střeliva, a to především směrnice ES č. 91/477/EHS o kontrole nabývání a držení zbraní a č. 93/15/EHS o harmonizaci předpisů o uvádění výbušnin do oběhu a dozoru nad nimi. Taktéž musela být

⁴⁶ podrobněji vysvětleno k cit. zákonu č. 119/2002 Sb.

⁴⁷ poskytnuto P. Marušincové

respektována Doporučení Evropské komise č. 93/216/EHS o evropském zbrojním pasu (ve znění Doporučení Evropské komise č. 96/126/ES) a Evropská úmluva o kontrole a držení střelných zbraní jednotlivci.

Samotného nabývání, držení a nošení zbraní se týká část I zákona.

Část II. zákona se týká novelizace zákona č. 156/2000 Sb., o ověřování střelných zbraní, střeliva a pyrotechnických předmětů (dále jen OZS). Českému úřadu pro zkoušení zbraní a střeliva byla svěřena pravomoc rozhodovat v pochybnostech o zařazení typu zbraně nebo střeliva do kategorie zbraní A až D.

Část III. zákona novelizuje zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, kde v příloze č. 3 „Koncesované živnosti“ došlo k úpravě jednotlivých koncesovaných živností a k úpravě požadované odborné způsobilosti.

Hlava I. až VI. ZZ se zabývá kategoriemi zbraní, povolení k jejich nabývání, nošení, držení a registraci zbraní. ZZ v souladu se směrnicí č. 91/477/EHS rozděluje zbraně podle stupně jejich nebezpečnosti a zneužitelnosti do čtyř kategorií, a to na zbraně kategorie

A - zakázané,

B - podléhající povolení,

C - podléhající ohlášení,

D - ostatní zbraně.

Zákonem jsou stanoveny podmínky, za kterých je možné nabývat do vlastnictví, držet a nosit zbraně jednotlivých kategorií. Zakázané zbraně, střelivo i doplňky do těchto zbraní je v zásadě zakázáno nabývat do vlastnictví, držet nebo nosit. Výjimku z tohoto zákazu může na základě žádosti udělit příslušný útvar PČR držiteli zbrojního průkazu skupiny A nebo zbrojní licence skupiny A, F, G, H, I nebo J, pokud provádí některou z činností uvedených v § 9 odst. 2 zákona o zbraních. Jde například o sběratelskou nebo muzejní činnost, přepravu nebo střežení mimořádně nebezpečných zásilek, výrobní nebo obdobnou činnost, při které ke zkoušení výrobků nutně potřebuje zakázanou zbraň apod.

Zbraně podléhající povolení může nabývat do vlastnictví, držet nebo nosit držitel zbrojního průkazu nebo zbrojní licence poté, co mu příslušný útvar PČR vydá povolení. Povolovací systém pro zbraně kategorie B byl předmětem bouřlivých diskusí odborné i laické veřejnosti a zejména kvůli němu nebyly Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky přijaty dva předcházející návrhy zákona. Podle Směrnice č. 91/447/EHS je totiž povolení udělováno osobám, které pro to mají řádný důvod. A právě určení toho, co lze považovat za řádný důvod, bylo v předchozích zamítnutých návrzích zákona o zbraních problematické. Poslanci vytýkali návrhům vágnost definice a obávali se možnosti zneužívání správního

uvážení rozhodujícího správního orgánu, ve kterém spatřovali příležitost pro korupci či bezdůvodné zamítní žádostí. Tento problém je již v přijatém zákoně o zbraních vyřešen. V ustanovení § 12 odst. 5 písm. a) až f) ZZ je taxativně stanoveno, co je považováno za řádný důvod. Jedná se zejména o muzejní a sběratelskou činnost, uskutečňování sportovní, lovecké, kulturní činnosti, provozování koncesovaných živností v oboru zbraní a střeliva, zajišťování ostrahy majetku a osob, zabezpečování úkolů podle zvláštního právního předpisu nebo ochrana zdraví, života či majetku. Pokud žadatel uvede některý z důvodů vyjmenovaných zákonem, správní orgán vydá povolení k nabytí a držení zbraně kategorie B a rovněž tak povolení k nošení takové zbraně. Správní uvážení vázané na neurčitý právní pojem „řádný důvod“ je podstatně omezeno.

Zbraně podléhající ohlášení může nabývat do vlastnictví a držet držitel zbrojního průkazu příslušné skupiny nebo zbrojní licence příslušné skupiny, který je povinen nabytí vlastnictví ohlásit příslušnému útvaru PČR. Ostatní zbraně může nabývat do vlastnictví a držet právnická osoba nebo fyzická osoba starší 18 let způsobilá k právním úkonům. Na zbraně kategorie A, B nebo C se vztahuje registrační povinnost obdobně, jako tomu podle předchozí právní úpravy⁴⁸.

Způsob vydávání zbrojních průkazů byl v zásadě převzat z předešlé právní úpravy. Zbrojní průkaz je definován jako veřejná listina, která fyzickou osobu opravňuje k nabývání vlastnictví a držení zbraně nebo střeliva do těchto zbraní, a to v rozsahu oprávnění stanovených pro jednotlivé skupiny. Zákon zná pět skupin zbrojních průkazů:

- A - ke sběratelským účelům,
- B - ke sportovním účelům,
- C - k loveckým účelům,
- D - k výkonu zaměstnání nebo povolání,
- E - k ochraně života, zdraví nebo majetku,
- F - k provádění pyrotechnického průzkumu.

Splní-li žadatel o vydání zbrojního průkazu zákonem předepsané požadavky, má právní nárok na vydání zbrojního průkazu. Žadatel musí být tak jako doposud zdravotně a odborně způsobilý, spolehlivý a bezúhonný. Vládní návrh zákona předpokládal při vydávání posudku o zdravotní způsobilosti povinné psychologické vyšetření žadatelů. Pozměňovacím návrhem Výboru pro obranu a bezpečnost Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

⁴⁸ Marušincová, P., *Právní a metodické aspekty vyšetřování obchodování se zbraněmi*: Rigor. práce. - 1. vyd. - Bratislava: Akadémia PZ, 2009. - 45 s.

však byla tato povinnost vypuštěna. Lékař posuzující zdravotní způsobilost žadatele si však může vyžádat psychologické vyšetření, případně další potřebná vyšetření v případech, kdy to považuje za vhodné⁴⁹. Za bezúhonného se nepovažuje ten, kdo byl pravomocně uznán vinným trestným činem uvedeným v § 22 zákona o zbraních. Doba, po kterou není považován za bezúhonného, je různá v závislosti na závažnosti spáchaného trestného činu. Oproti předchozí právní úpravě se přihlíží nejenom k úmyslným trestným činům, ale také k nedbalostním trestným činům spáchaným porušením povinnosti v souvislosti s držením, nošením nebo používáním zbraně nebo střeliva.

Zákon zpřesňuje požadavek spolehlivosti žadatelů. Za spolehlivého není nově považován ten, jehož trestní stíhání pro úmyslný trestný čin bylo pravomocně podmíněně zastaveno, nebo vyřízeno jiným odklonem v trestním řízení, včetně postupů podle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. Spolehlivým dále není ten, kdo prokazatelně nadměrně požívá alkoholické nápoje, kdo byl v posledních třech letech pravomocně uznán vinným z přestupku podle ZZ. Při posuzování spolehlivosti žadatele o vydání zbrojního průkazu je též přihlíženo k tomu, zda osoba nepředstavuje nebezpečí pro vnitřní pořádek a bezpečnost. Zákon přesně určuje, že toto nebezpečí osoba představuje svým jednáním, za které byla v posledních třech letech pravomocně uznána vinnou za spáchání více než jednoho přestupku. Relevantní skupiny přestupků, ke kterým se přihlíží při posuzování spolehlivosti, jsou v zákoně přesně stanoveny. Odpadá tak možnost správního orgánu hodnotit osobu jako nespolehlivou s vágním odvoláním na veřejný pořádek a bezpečnost bez řádného odůvodnění konkrétním deliktním jednáním osoby.

Za původní zbrojní oprávnění zákon o zbraních zavedl zbrojní licence, které jsou dokladem umožňujícím právníckým nebo fyzickým osobám, podnikajícím na úseku zbraní a střeliva, nabývat do vlastnictví a přechovávat zbraně. Některé ze zbrojních licencí budou vydávány i k jiným než k podnikatelským činnostem, např. k uskutečňování sportovní, kulturní nebo zájmové činnosti.

Zákon rozdělil licence do následujících skupin oprávnění:

- A - vývoj, výroba zbraní nebo střeliva,
- B - opravy, úpravy nebo znehodnocování zbraní nebo střeliva,
- C - nákup, prodej nebo přeprava zbraní nebo střeliva,
- D - půjčování zbraní nebo úschova zbraní nebo střeliva,
- E - ničení nebo znehodnocování zbraní nebo střeliva,

⁴⁹ vyhláška č. 493/2002 Sb., o posuzování zdravotní způsobilosti k vydání nebo platnosti zbrojního průkazu a o obsahu lékárníčky první pomoci provozovatele střelnice

- F - výuka nebo výcvik ve střelbě,
- G - zajišťování ostrahy majetku a osob,
- H - uskutečňování sportovní, kulturní nebo zájmové činnosti,
- I - provozování muzejnictví nebo sbírkové činnosti,
- J - zabezpečování úkolů podle zvláštního právního předpisu,
- K - provozování pyrotechnického průzkumu.

System registrace zbraní a průkazů zbraní byl převzat z předchozí právní úpravy. Rovněž byly převzaty informační systémy, ve kterých jsou tyto evidence vedeny. Oproti minulosti vede seznam zkušebních komisařů MV namísto PČR.

6.2.2.1 DOVOZ, VÝVOZ A TRANZIT ZBRANÍ A STŘELIVA

Ucelenou část norem problematiky trvalého dovozu, vývozu a tranzitu zbraní a střeliva tvoří Hlava VII. ZZ.

System povolení umožňujících trvalý dovoz, trvalý vývoz a tranzit zbraní a střeliva byl v zásadě převzat z předešlé právní úpravy. Jedná se o zbrojní průvodní listy. Zákon navíc obsahuje ustanovení upravující přepravu zbraní a střeliva určených k vývozu, dovozu nebo tranzitu podnikatelem. Příslušná ustanovení zákona o zbraních plně odrážejí požadavky směrnice č. 91/477/EHS.

Nabývání do vlastnictví, držení a nošení zbraní a střeliva v ČR a v jiných státech EU je vázáno na povolení, kterým je zbrojní průkaz nebo zbrojní licence. Zcizování zbraně je pak vázáno na registrační řízení. Vývoz, dovoz nebo tranzit vázaný na zbrojní průvodní listy je „extra ordinaria“, neboť umožňuje osobám, které mají povolení k držení a nošení zbraně podle cizích právních předpisů, nabývat je do vlastnictví a v určité lhůtě je vyvézt mimo území ČR nebo je zaregistrovat.

ZZ se v §§ 44 až 45 zabývá vývozem a dovozem zbraní a střeliva. Takový vývoz nebo dovoz lze uskutečnit jen za splnění následujících *podmínek*⁵⁰:

- jedná se o trvalý vývoz nebo dovoz zbraní kategorie A, B nebo C nebo střeliva do této zbraně, s podmínkou registrace,
- byl udělen souhlas státu, do kterého se mají zbraně a střelivo vyvést, pokud to zákon vyžaduje,
- bylo vydáno povolení k trvalému dovozu nebo vývozu zbraně nebo střeliva příslušným správním úřadem (zbrojní průvodní list),

⁵⁰ viz. také důvodová zpráva k zákonu č. 288/1995 Sb., o střelných zbraních a střelivu

- *nejedná se* o trvalý vývoz, dovoz nebo tranzit zbraní a střeliva realizovaný fyzickou nebo právnickou osobou *v rámci její obchodní činnosti* uskutečňované podle zvláštního právního předpisu⁵¹.

V praxi trvalý vývoz nebo dovoz vypadá tak, že si fyzická nebo právnická osoba či cizinec zažádá místně příslušný správní úřad o vydání povolení k trvalému vývozu nebo dovozu zbraní a střeliva kategorie A, B nebo C. Místně příslušným správním úřadem jsou odbory služby pro zbraně a bezpečnostní materiál krajského ředitelství PČR v místě bydliště, příp. sídla osoby nebo, jde-li o cizince, v místě provozovny prodejce. Při dovozu je v cizině příslušným zastupitelský úřad. Správní orgán zkontroluje fyzicky zbraně, a jestliže žadatel podá řádně vyplněnou žádost a předloží potřebné doklady, je mu vydán zbrojní průvodní list, který je veřejnou listinou. V případě, že je ZPL vydán, nevydává se správní rozhodnutí. Diskreční pravomoc správního orgánu je podstatně omezena. Novela ZZ⁵² v § 44 odst. 7 stanovuje případy, kdy správní orgán žádost o ZPL zamítne. Jedná se o případy, kdy zbraně nejsou opatřeny zkušební značkou, zbraně nebo střelivo jsou vojenským materiálem nebo se jedná o vývoz zbraní kategorie A do nečlenské země EU a vývozce nemá souhlas MZV.

Po nabytí zbraní a střeliva do vlastnictví je musí vývozce do 5 pracovních dnů vyvézt mimo území ČR⁵³. Pro dovoz je naopak stanovena podmínka, aby dovozce do 10 dnů od překročení státních hranic ČR oznámil dovoz a předložil zbraně ke kontrole příslušnému správnímu úřadu⁵⁴. Předběžný souhlas k dovozu vydává buď příslušný útvar PČR, nebo zastupitelský úřad.

Další povinnosti jsou uvedeny v § 51, který se nazývá „Ustanovení společná pro trvalý vývoz, trvalý dovoz a tranzit zbraní a střeliva“.

Jedná se především o:

- oznamovací povinnost o přepravě zbraní kategorie A, B nebo C nebo střeliva policii na hraničním přechodu,
- povinnost mít u sebe ZPL nebo evropský zbrojní pas a předložit je příslušným orgánům,
- oznamovací povinnost při vývozu nebo zpětném dovozu,
- povinnost příslušného orgánu přezkoumávat podmínky vývozu, dovozu nebo tranzitu z hlediska bezpečnosti,

⁵¹ § 51 odst. 4 zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu

⁵² zákona č. 484/2008 Sb.

⁵³ § 44 odst. 6 zákona č. 119/2002 Sb.

⁵⁴ § 45 odst. 6 zákona č. 119/2002 Sb.

- povinnost držitele k odevzdání ZPL a zbraně, střeliva nebo zakázaného doplňku na jakémkoli útvaru PČR do 10 dnů od uplynutí platnosti ZPL.

Zákon dále zavádí *možnost odnětí zbrojního průvodního listu*⁵⁵ z níže uvedených důvodů

- pozbyl způsobilost k právním úkonům,
- pozbyl zdravotní způsobilost,
- závažným způsobem nebo opakovaně porušuje ustanovení tohoto zákona.

Zákonodárce tak dal správnímu orgánu možnost vypořádat se se situací, kdy osoba, které bylo ZPL vydáno, porušuje ustanovení zákona, nebo jí bylo ZPL vydáno na základě nepravdivých údajů. Odnětí ZPL mohou předcházet předběžná opatření uvedená v hlavě IX. ZZ - zadržení zbraně, střeliva a zbrojního průvodního listu podle § 56 a zajištění zbraně, střeliva, zakázaného doplňku zbraně a zbrojního průvodního listu podle § 57.

Rozhodnutí o odnětí a zajištění jsou rozhodnutími ve správním řízení a je proti nim přípustný opravný prostředek, který nemá odkladný účinek⁵⁶.

6.2.2.2 EVROPSKÝ ZBROJNÍ PAS

ZZ v § 49 zavedl vydávání evropského zbrojního pasu fyzickým osobám s místem pobytu na území ČR. Tento doklad umožňuje občanům ČR za podmínek zákonem stanovených snadněji cestovat do ostatních členských států se zbraněmi v něm uvedenými. Institut nabyl účinnosti 1. května 2004, kdy ČR vstoupila do EU. Od tohoto data je tedy možné požádat příslušný správní úřad⁵⁷ o vydání evropského zbrojního pasu. Evropský zbrojní průkaz je veřejná listina a vydává se na dobu 5 let. Ulehčuje především cestování se střelnou zbraní k lovecké nebo sportovní činnosti. I přesto je však potřeba se před každou takovou cestou do členských zemí EU informovat o podmínkách vstupu s tímto dokladem, střelnými zbraněmi a střelivem na území daného členského státu. Takové informace mohou podat zastupitelské úřady jednotlivých členských států EU. Tímto způsobem mohou mezi členskými státy převážet pouze registrované zbraně a střelivo držitelé povolení k nabývání, držení a nošení zbraní a střeliva podle vnitrostátních předpisů. Přesto není vyloučeno, že by se takto mohly zbraně a střelivo nelegálně vyvážet⁵⁸.

⁵⁵ § 48

⁵⁶ poskytnuto P. Marušincové

⁵⁷ krajské ředitelství Policie České republiky, odbory služby pro zbraně a bezpečnostní materiál

⁵⁸ poskytnuto P. Marušincové

V § 50 je dále upravena přeprava zbraní a střeliva kategorie A, B, C podnikatelem v oboru zbraní a střeliva za účelem vývozu, dovozu nebo tranzitu po území ČR. Povolení přepravy povoluje příslušný útvar PČR nebo zastupitelský úřad po přezkoumání bezpečnosti. Před vydáním povolení musí podnikatelé se sídlem nebo místem podnikání na území ČR předložit povolení a licenci MPO vývozu nebo dovozu zbraní a střeliva, jsou-li podle zvláštního právního předpisu vydávány.

Ustanovení ZZ o trvalém vývozu a dovozu zbraní a střeliva kategorie A, B a C v §§ 44 – 46 se týká pouze trvalého vývozu nebo dovozu zbraní a střeliva nebo zakázaného doplňku zbraně nebo jejich tranzitu, které nejsou realizovány fyzickou nebo právnickou osobou v rámci její obchodní činnosti uskutečňované podle zvláštního právního předpisu⁵⁹. Pokud bude právnická nebo podnikající fyzická osoba vyvážet zbraně a střelivo nebo zakázané doplňky zbraně v rámci své podnikatelské činnosti, tj. předmětem podnikatelské činnosti bude obchodování s takovým materiálem na základě koncesované živnosti zapsané v obchodním rejstříku, bude se na ni vztahovat nejen ZOVM, ale také zákon č. 228/2005 Sb., o kontrole obchodu s výrobky, jejichž držení se v České republice omezuje z bezpečnostních důvodů. Takové zbraně, střelivo a zakázané doplňky zbraně bude moci právnická nebo podnikající fyzická osoba trvale vyvážet na základě licence MPO a na základě předmětného povolení k přepravě podle ZZ, a nikoliv na základě ZPL.

6.2.3 SPRÁVNÍ DELIKTY

6.2.3.1 PŘESTUPKY

Přestupky na úseku zbraní a střeliva řešil až do 31. 1. 2009 zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích (přestupky na úseku všeobecné vnitřní správy), § 42 odst. 1 písm. c). Skutková podstata přestupku, která zněla „přestupku se dopustí ten, kdo poruší povinnost nebo nedodrží zákaz stanovený právními předpisy na úseku zbraní a střeliva“ byla příliš obecná a nezohledňovala vývoj v této oblasti.

Novelou⁶⁰ ZZ byly do XII. Hlavy zavedeny nové skutkové podstaty přestupků (§§ 76 – 76b). Nová právní úprava vychází z právní úpravy přestupků a jiných správních deliktů v zákonech upravujících výkon veřejné správy. Přestupky jsou odstupňovány podle subjektů. Míře závažnosti přestupku pak odpovídají i příslušné sankce. Sankce jsou v některých

⁵⁹ § 51 ZZ

⁶⁰ zákona č. 484/2008 Sb.

případech zvýšeny podle míry společenské škodlivosti. Podle § 77a lze přestupky řešit v blokovém řízení a lze za ně uložit blokovou pokutu až do výše 5.000 Kč. V řízení o přestupcích podle ZZ se přestupkový zákon užije, pokud ZZ nestanoví něco jiného. V přestupkovém řízení o přestupcích podle ZZ lze tak například ukládat sankci propadnutí věci podle přestupkového zákona.

Vývozu a dovozu zbraní a střeliva se týkají skutkové podstaty přestupků uvedených v § 76 odst. 1 písm. d), e) ZZ a skutkové podstaty přestupků uvedených v § 76 odst. 2 písm. a) až e) ZZ. Za tyto přestupky lze uložit pokutu v rozmezí od 15.000 Kč do 50.000 Kč podle závažnosti přestupku. Uvedené skutkové podstaty přestupků postihují jednání pachatelů, spočívající v dovozu a vývozu nebo průvozu zbraní a střeliva kategorie A, B anebo C bez zbrojního průvodního listu, v nesplnění ediční povinnosti při rozhodnutí o zajištění veřejných listin nebo věcí podle ZZ, v nevyvezení zbraně na základě zbrojního průvodního listu, v nesplnění oznamovací povinnosti vyplývající z provedení dovozu nebo vývozu nebo průvozu zbraní a střeliva na základě zbrojního průvodního listu nebo v neodevzdání zbrojního průvodního listu, pokud nebyl využit.

6.2.3.2 *SPRÁVNÍ DELIKTY PRÁVNICKÝCH A PODNIKAJÍCÍCH FYZICKÝCH OSOB*

Nově jsou též v ZZ upraveny skutkové podstaty správních deliktů právnických a podnikajících fyzických osob (§§ 76c – 76e). Koncepce skutkových podstat se podstatně změnila. Zatímco původní norma obsahovala pouze dispozici a sankci, přičemž hypotézou bylo porušení některých ustanovení § 39 o povinnosti držitele zbrojní licence, § 42 o registraci zbraní a zbrojní průkaz a § 54 o povinnosti provozovatele střelnice, po novele jsou skutkové podstaty upřesněny a postihují mnohem širší škálu protispoločenského jednání.

Správní delikty uvedené v § 76c odst. 2 písm. a) – písm. e) ZZ a správní delikty uvedené v § 76d odst. 8 písm. a), b), v § 76d odst. 9 ZZ postihují porušení prakticky stejných povinností jako výše uvedené přestupky, pokud se jich dopustí právnická nebo podnikající fyzická osoba. Za správní delikty uvedené v § 76c odst. 2 písm. a) – písm. e) ZZ lze uložit pokutu do výše 15.000 Kč. Za správní delikty uvedené v § 76d odst. 8 písm. a), b), § 76d odst. 9 ZZ lze uložit pokutu do výše 1.000.000 Kč.

V souvislosti se stále více se rozmáhajícím vývozem účelově znehodnocených nebo fiktivně zničených zbraní, které lze následně jednoduše uvést do střelbyschopného stavu, zařadil zákonodárce do ZZ v § 76d odst. 2 písm. h), v § 76d odst. 3 písm. a), b) skutkové

podstaty správních deliktů týkající se porušení postupu při znehodnocování nebo ničení zbraní nebo střeliva. Za tyto správní delikty lze uložit pokutu do výše 1.000.000 Kč.

Sankce propadnutí zbraně nebo střeliva podle § 76e ZZ má obdobnou povahu jako sankce propadnutí věci, kterou lze uložit za správní delikty postihované podle jiných zákonů. Podmínkou pro uložení této sankce je, aby zbraně nebo střelivo náležely pachateli správního deliktu, byly ke spáchání správního deliktu užity nebo určeny nebo byly výnosem ze spáchaného správního deliktu.

To samé platí u ochranného opatření zabránění věci podle § 76f ZZ. Další podmínkou je, že pachatele správního deliktu nelze za správní delikt stíhat nebo že věc nenáleží pachateli správního deliktu a vyžaduje to bezpečnost osob nebo majetku anebo jiný obecný zájem.

V případě správních deliktů na úseku zbraní a střeliva se jedná o objektivní odpovědnost za protiprávní jednání, kde se nevyžaduje zavinění. Liberační důvod je uveden v § 77 (právní osoba za správní delikt neodpovídá, jestliže prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby porušení právní povinnosti zabránila). Ve společných ustanoveních ke správním deliktům je dále zakotven princip proporcionality při ukládání sankcí a subjektivní i objektivní promlčecí doba. Ta činí 1 rok ode dne, kdy se příslušný orgán o porušení právní povinnosti dozvěděl, a 3 roky ode dne porušení právní povinnosti.

6.2.4 VÝKON STÁTNÍ SPRÁVY V OBLASTI ZBRANÍ A STŘELIVA

Podle ustanovení § 2 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, plní PČR další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony. Dříve platný zákon o střelných zbraních (zákon č. 288/1995 Sb.) delegoval výkon státní správy na jednotlivé útvary PČR. Státní správu vykonávaly především oddělení či odbory služby správních činností jednotlivých okresních ředitelství PČR, dále jim nadřízené krajské správy nebo Policejní prezidium České republiky. ZZ stanoví, že státní správu ve věcech zbraní a střeliva vykonává MV, PČR, Český úřad pro zkoušení zbraní a střeliva a zastupitelský úřad ČR.

V ustanovení § 74 ZZ je upravena působnost jednotlivých útvarů PČR. Policejní prezidium České republiky vede informační systémy podle ZZ a poskytuje z nich údaje, vykonává působnost příslušného útvaru PČR ve vztahu k zastupitelským úřadům, ve správním řízení vystupuje jako nadřízený správní orgán vůči krajským ředitelstvím PČR. Krajské ředitelství PČR plní ve správním řízení úkoly příslušného útvaru podle ZZ. Těžiště výkonu státní správy je tedy tam. Podle ustanovení § 10 odst. 2 zákona o zbraních je

příslušným útvarem krajské ředitelství PČR příslušné podle místa pobytu fyzické osoby nebo sídla právnické osoby. Pro výkon státní správy na úseku zbraní a střeliva zřídila PČR, v rámci krajských ředitelství, odbory služby pro zbraně a bezpečnostní materiál. V rámci Policejního prezidia České republiky je to Ředitelství služby pro zbraně a bezpečnostní materiál. MV plní ve správním řízení úkoly nadřízeného správního orgánu vůči Policejnímu prezidiu České republiky.

Dozor nad dodržováním zákona o střelných zbraních a střelivu a prováděcích předpisů je prováděn podle zákona č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů. MV dohlíží na dozor prováděný Policejním prezidiem České republiky, správou PČR v kraji nebo příslušným útvarem PČR, ostatní stupně správních úřadů kontrolují držitele zbrojní licence v rámci své působnosti. Zákon dále uvádí oprávnění v rámci dozoru⁶¹.

Český úřad pro zkoušení zbraní a střeliva rozhoduje v pochybnostech o zařazení typu zbraně nebo střeliva do kategorie zbraní A až D.

Zastupitelský úřad ČR vydává ZPL a přijímá žádost o povolení přepravy, kterou zasílá Policejnímu prezidiu České republiky⁶².

6.2.5 VZTAH KE SPRÁVNÍMU ŘÁDU

Správní řád je obecnou normou pro správní řízení a platí to i v rámci řízení v oblasti zbraní a střeliva. Speciální ustanovení obsahuje zákon o střelných zbraních a střelivu. Ze zákona bylo vypuštěno ustanovení § 78, podle něhož byl ZZ v poměru speciality k správnímu řádu. V důvodové zprávě k zákonu č. 484/2008 Sb. předkladatel píše, že se jednalo o nadbytečné ustanovení, neboť taková úprava vyplývá ze správního řádu⁶³.

V ZZ je uvedeno, že pokud fyzické nebo právnické osoby žádají o výjimku nebo povolení podle tohoto zákona a je jim plně vyhověno, nevydává se rozhodnutí ve správním řízení, ale doklad (zbrojní průkaz, zbrojní licence apd.⁶⁴). Povolení nebo výjimka⁶⁵ jsou konstitutivní správní akty. Doklad je veřejná listina, která osvědčuje, že právo vzniklo. Není proti němu přípustný řádný opravný prostředek. Nebylo by to ani logické, jestliže se povolení nebo výjimka uděluje na žádost účastníka řízení a té je plně vyhověno. Při neudělení výjimky nebo povolení však musí správní orgán vydat rozhodnutí podle správního řádu.

⁶¹ § 75 odst. 2

⁶² poskytnuto P. Marušincové

⁶³ podle § 1 odst. 2 správního řádu se správní řád užije, pokud zvláštní zákon nestanoví něco jiného

⁶⁴ § 151 spr. řádu

⁶⁵ jde o individuální správní akt – **souhlas**, který se váže na neurčité pojmy (§ 9) veřejný pořádek a bezpečnost a uplatňuje se správně uvážením

6.2.6 PROVÁDĚCÍ PŘEDPISY

K zákonu o střelných zbraních a střelivu bylo na základě zmocňovacího ustanovení v § 79 ZZ vydáno několik prováděcích předpisů, které byly postupně novelizovány. Jedná se o:

- NV č. 338/2002 Sb., o technických požadavcích pro zabezpečení přechovávaných zbraní nebo střeliva a o podmínkách skladování, přechovávání a zacházení s černým loveckým prachem, bezdýmným prachem a zápalkami,
- vyhl. MPO č. 369/2002 Sb., kterou se stanoví postup Českého úřadu pro zkoušení zbraní a střeliva při zařazování typu zbraně nebo střeliva do kategorie,
- vyhl. MPO č. 370/2002 Sb., o dovoleném výrobním provedení plynové zbraně, expanzní zbraně a střeliva,
- vyhl. MPO č. 371/2002 Sb., kterou se stanoví postup při znehodnocování a ničení zbraně, střeliva a výrobě jejich řezů vyhl. MV č. 384/2002 Sb. provedení některých ustanovení zákona o zbraních,
- vyhl. MZ č. 493/2002 Sb., o posuzování zdravotní způsobilosti k vydání nebo platnosti zbrojního průkazu a o obsahu lékárničky první pomoci provozovatele střelnice,
- NV č. 151/2004 Sb., jímž se stanoví, které střelné zbraně a střelivo je možné z jiného členského státu EU přepravit na území ČR bez předchozího souhlasu příslušných orgánů ČR,
- NV č. 315/2011 Sb., o zkušebním řádu zkoušky odborné způsobilosti žadatele o vydání zbrojního průkazu skupiny A až E.

6.2.7 VÝZNAMNÉ NOVELY Z HLEDISKA OBCHODU SE ZBRANĚMI

Zákon č. 537/2004 Sb. novelizoval jednak trestní zákon a jednak ZZ. ZZ byl novelizován v § 22 a § 51. V rámci definice neurčitého právního pojmu bezúhonnost, byl do § 22 odst. 1 písm. a) ZZ vložen název nové skutkové podstaty trestného činu teroristický útok a účast na zločinném spolčení.

Novela rovněž reagovala na vstup ČR do EU tím, že zrušila povinnost osobě vyvážející zbraně a střelivo přes vnější hranice ČR oznámit tuto skutečnost celnímu úřadu na hraničním přechodu. Podle § 51 odst. 2 ZZ zůstala oznamovací povinnost vůči policii.

Zákon č. 170/2007 Sb. novelizoval řadu právních předpisů v souvislosti se vstupem ČR do Schengenského prostoru. ZZ byl tímto zákonem novelizován ohledně trvalého vývozu

a dovozu nebo přepravy zbraní na základě ZPL nebo zbrojního pasu. V souvislosti se vstupem ČR do Schengenského prostoru byl prvotně novelizován zákon č. 216/2002 Sb. o ochraně státních hranic ČR a o změně některých zákonů. Podle § 7 zákona č. 216/2002 Sb. jsou vnitřními hranicemi ČR hranice se státem, pro který jsou závazná ustanovení Schengenské dohody, a též letiště na území ČR určená pro lety mezi smluvními státy. Vnějšími hranicemi jsou hranice ČR s jiným než smluvním státem a též mezinárodní letiště na území ČR určené pro lety, jejichž místo odletu, mezipřistání nebo příletu není na území smluvního státu. Přistoupením k Schengenské dohodě jsme se zavázali, že na vnitřních hranicích ČR nebudeme provádět ochranu hranic, vyjma situací, kdy to vyžaduje ochrana veřejného pořádku nebo bezpečnosti státu a nařídí to vláda ČR. Novela se týkala § 46 ZZ. Zbrojní průvodní list pro tranzit zbraní nebo střeliva může po novele fyzickým nebo právnickým osobám, navštěvujícím ČR za účelem výkonu práva myslivosti nebo účasti na sportovních střeleckých soutěžích, vydat také útvar policie na hraničním přechodu na vnější státní hranici ČR. Novela se rovněž týkala § 51 odst. 2 ZZ, v němž je stanovena povinnost oznamovat vývoz nebo dovoz nebo tranzit zbraní a střeliva policii na hraničním přechodu ČR. Po novele tato povinnost vzniká pouze při vývozu, dovozu nebo tranzitu zbraní a střeliva přes vnější hranici ČR (zřejmě jen při letecké přepravě do mimosmluvních států).

Zákon č. 189/2008 Sb. novelizoval řadu právních předpisů v souvislosti s implementací směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES o uznávání odborných kvalifikací. Směrnice harmonizuje vzájemné uznávání odborných kvalifikací nejen na území členských států EU, ale také na území jiného smluvního státu Dohody o Evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederace. ZZ byl novelizován tak, aby se ustanovení o osobách s dočasným nebo trvalým pobytem v jiném členském státu EU, týkala také osob s dočasným nebo trvalým pobytem na území jiného státu Dohody o Evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederace.

Za významnou novelizaci ZZ lze považovat **zákon č. 484/2008 Sb.** Z důvodové zprávy k návrhu tohoto zákona vyplývá, že zákon byl předkládán v rámci boje proti terorismu. Změny se dotkly § 1 ZZ, s cílem upřesnit subjekty, na které se ZZ nevztahuje. Pokud tyto subjekty zbraně předají jiné osobě, od té chvíle podléhají režimu ZZ. Zpřesněna byla též definice zbraně kategorie A podle § 4 ZZ. Po novele může policie udělit výjimku k nabývání držení a nošení zbraní kategorie A pouze držitelům zbrojního průkazu skupiny A nebo zbrojní licence skupiny A, F, G, H, I nebo J. § 18 odst. 3 zpřesnil kategorie osob, jimž policie může vydat rozhodnutí o nevyhovění žádosti o vydání zbrojního průkazu, i když jinak splňují všechny podmínky. Kompletně byly novelizovány § 22 a § 23

o bezúhonnosti a spolehlivosti. Přibyly některé povinnosti držitelů zbrojních průkazů skupiny A. Novelizací bylo do zákona začleněno ustanovení § 30a o zániku platnosti průkazu zkušební komisaře. Novela reagovala rovněž na aplikační problémy při vydávání zbrojního průvodního listu pro trvalý vývoz zbraně nebo střeliva. Aplikační problémy vznikaly v případě vývozu zbraní, které nebyly registrovány, označeny zkušební značkou, nebo v případě kdy se jednalo o zbraně a střelivo, které bylo též možné zařadit pod vojenský materiál podle ZOVM. Po novele útvar policie již nemůže vydat zbrojní průvodní list k trvalému vývozu nebo dovozu zbraní a střeliva, jestliže nejsou označeny zkušební značkou, nejsou registrovány, nebo jestliže jsou zbraně a střelivo uvedeny jako vojenský materiál v příloze č. 1 vyhlášky č. 339/2009 Sb. Rovněž nelze vydat zbrojní průvodní list k trvalému vývozu zbraní a střeliva, jestliže se jedná o zbraně nebo střelivo kategorie A, mají být vyvezeny mimo území členských států a MZV nevydalo k takovému vývozu souhlas. Podnikatel se sídlem nebo místem podnikání mimo území ČR nově žádá o povolení za účelem převozu přes území ČR policejní prezidium. Novela také reagovala na obcházení zákona při znehodnocování, zničení nebo výrobě řezů zbraní, hlavních částí zbraní nebo zakázaných doplňků. Před novelou byl systém takový, že žadatel dostal povolení k znehodnocení zbraně, jejího zničení nebo výrobě řezu a následně po výkonu těchto činností předložil útvaru policie pouze potvrzení. Nově je pro předání zbraně kategorie A, B anebo C ke znehodnocení, zničení nebo výrobě jejího řezu stanovena lhůta 20 pracovních dní. Tyto činnosti mohou vykonávat pouze osoby, které k tomu mají oprávnění. Po znehodnocení, zničení nebo výrobě řezu vydá podnikatel přebírající osobě potvrzení. Následně osoba, která si nechala zbraň, hlavní část zbraně nebo zakázaný doplněk zbraně znehodnotit, předloží policejnímu útvaru nejen potvrzení o znehodnocení, ale též znehodnocenou zbraň, hlavní část této zbraně nebo zakázaný doplněk ke kontrole. Touto novelou zákonodárce do ZZ včlenil nový § 75a, jenž policii svěřuje výkon dohledu nad dodržováním ZZ u držitelů zbrojních průkazů, držitelů zbraní kategorie D a střeliva do těchto zbraní a ostatních držitelů zbraní a střeliva. V rámci dohledu má nově policie přiměřené pravomoci. V rámci správního trestání byla kompletně revidována Hlava XII. ZZ. Nově byla pojmenována „správní delikty“. Zákonodárce reagoval na neutěšený stav v této oblasti. Skutková podstata přestupku uvedená v § 42 odst. 1 písm. c) přestupkového zákona s blanketní dispozicí byla příliš obecná a skutková podstata správního deliktu původně uvedená v § 76 ZZ byla rovněž příliš obecná, když umožňovala uložit pokutu držitelům zbrojní licence nebo provozovatelům střelnice za porušení povinností vyplývajících ze ZZ. Novela zavedla do ZZ skutkové podstaty přestupků a správních deliktů právnických a podnikajících fyzických osob, v nichž upřesňuje

povinnosti, kterých se týkají, a podle závažnosti jejich porušení stanoví výše pokut. Za správní delikty právnických a podnikajících fyzických osob lze uložit též sankci propadnutí zbraně kategorie A, B, C a D a střeliva. Přestupky podle ZZ může policie projednávat v blokovém řízení a ukládat za ně blokovou pokutu do výše 5.000 Kč.

6.2.8 JUDIKATURA

Rozsudek NSS ze dne 16. 7. 2009, sp. zn. 1 As 31/2009 - 1940/2009 Sb. NSS

Rozsudek se týkal nabývání střeliva držitelem licence skupiny J. Držitel licence skupiny J je podle § 38 odst. 8 ZZ oprávněn k nabývání střeliva k plnění úkolů stanovených ve zbrojní licenci. Byl k tomu oprávněn i před novelizací provedenou zákonem č. 484/2008 Sb., byť tato skutečnost nebyla v § 38 odst. 8 výslovně uvedena. Obecně to vyplývá z § 8 ZZ. Pokud má držitel zbrojní licence v držení střelivo je povinen podle § 39 ZZ vést evidenci střeliva. Této povinnosti se nemůže zbavit odkazem na to, že prováděcí předpis některé náležitosti jejího vedení podrobně nestanovil.

Rozsudek NSS ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 9 As 19/2008 – není ve sbírce

Rozhodnutí se týkalo neurčitého právního pojmu „držet“ ve smyslu ZZ. Pojem držet podle ZZ není zcela totožný s pojmem držet jako složky vlastnického práva ve smyslu občanského zákoníku. Držet ve smyslu ZZ znamená mít zbraň u sebe a disponovat s ní v právním smyslu. Pakliže zbraň někdo v tomto smyslu drží a nevztahuje se na něho výluka uvedená v § 1 odst. 2 ZZ, vztahují se na něho povinnosti stanovené ZZ včetně povinnosti zbraně a střelivo evidovat předepsaným způsobem.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 8. 2007, sp. zn. 3 As 34/2007 – 1899/2009

K vydání zbrojního průkazu a zbrojní licence je třeba mimo jiné splnit podmínku bezúhonnosti. Podle § 22 ZZ se za bezúhonného nepovažuje ten, kdo byl pravomocně uznán vinným úmyslným trestným činem nebo trestným činem spáchaným z nedbalosti v souvislosti s držením, nošením nebo používáním zbraně nebo střeliva, pokud od právní moci rozsudku neuplynuly alespoň 3 roky. Nejvyšší správní soud konstatoval, že pokud ve výroku rozhodnutí trestní soud neuvedl formu zavinění, má se podle § 3 odst. 3 trestního zákona účinného do 31. 12. 2009 za to, že jde o úmyslnou formu zavinění.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 13. 3. 2007, sp. zn. 10 Ca 22/2006 - NSS 1311/2007 Sb. NSS

Podnikatel v oboru zbraní a střeliva, držitel zbrojní licence podle zákona č. 119/2002 Sb., o zbraních, je rovněž povinen plnit povinnosti dané mu **OZS**. Pokud chce zbraně a střelivo uvádět na civilní trh v ČR, musí být tyto výrobky přezkoušené a označené Českým úřadem pro zkoušení zbraní a střeliva.

Rozsudek NSS ze dne 26. 5. 2005, sp. zn. 6 As 39/2003 – č. 1289/2007 Sb. NSS

Rozsudek NSS se týkal jedné z podmínek pro vydání zbrojního průkazu nebo zbrojní licence. Jednalo se o podmínku spolehlivosti ve smyslu § 45 odst. 2 písm. b) bod 3 zákona č. 288/1995 Sb., o střelných zbraních. Neurčitý právní pojem „spolehlivost“ byl definován zákonem tak, že pro ztrátu spolehlivosti postačí mimo jiné porušení i jediné povinnosti stanovené obecně závaznými právními předpisy na úseku zbraní a střeliva.

Domnívám se, že se jednalo o nepřiměřenou tvrdost zákona. K této domněnce mě vede provedená rekodifikace. Podle § 23 odst. 1 písm. c) bod 1. ZZ dojde ke ztrátě spolehlivosti držitele zbrojního průkazu nebo zbrojní licence (fyzické osoby nebo statutárního orgánu), jestliže se dopustil alespoň 2 přestupků na úseku zbraní a střeliva.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2004, sp. zn. 5 Tdo 1049/2004 – Rt 27/2005

Tento judikát se týká institutu zajištění zbrojního průkazu podle § 57 ZZ. Institut zajištění zbrojního průkazu má sice předběžnou povahu, přesto však při jeho využití dochází k pozbytí oprávnění k držení zbraní a střeliva. K samotnému zajištění zbrojního průkazu dochází na základě rozhodnutí správního orgánu. Pokud držitel zbrojního průkazu, kterému byl tento průkaz zajištěn, nesplní svoji povinnost a neodevzdá zbraně a střelivo, může se dopustit trestného činu nedovoleného ozbrojování podle § 279 trestního zákoníku.

6.3 PROBLEMATIKA ZÁKONA Č. 156/2000 SB., O OVĚŘOVÁNÍ STŘELNÝCH ZBRANÍ, STŘELIVA A PYROTECHNICKÝCH PŘEDMĚTŮ

6.3.1 HISTORIE

V naší zemi spadá počátek samostatné legislativy v oblasti zkoušení zbraní do konce 19. století. Všechny zákony v této oblasti, až do současnosti, se týkají schvalování technických požadavků na bezpečnost civilních zbraní a jejich označování zkušební značkou. Našeho tématu se týká především povinnost výrobce nebo prodejce tyto zbraně zcizovat pouze pokud jsou přezkoušeny a označeny zkušební značkou. Povinnost se vztahuje zároveň na vývoz a dovoz takových zbraní.

Za první takovou úpravu lze považovat zákon č. 89/1891 ř. z., o obligatorním zkoušení všech ručních zbraní střelných. Zákon svěřuje působnost v oblasti zkušebnictví

ministerstvu obchodu a živnostenským úřadům. § 5 pak přímo stanovuje odpovědnost za přešupek výrobců, obchodníků nebo jejich zaměstnanců, kteří zeizují, zasílají nebo pro prodej přechovávají zbraně bez přezkoušení a označení značkou. Zákon obsahuje jednoduchou kolizní normu týkající se cizozemských zkušebních značek a výluku pro zbraně ve vojsku. Zmocňovací ustanovení řeší prováděcí nařízení k tomuto zákonu (zřízení zkušebních míst, uznávané cizozemské značky atd.).

Právní úprava byla nahrazena novým zákonem č. 207/1931 Sb. z. a n., o zkoušení a označování ručních střelných zbraní a o označování nábojů. Nový zákon v převážné většině kopíruje starší právní úpravu. Působnost v oblasti zkušebnictví přešla na ministerstvo veřejných prací jako na ústřední správní úřad a na úřady pro zkoušení ručních střelných zbraní jako na orgány s územně vymezenou působností. Správní trestání bylo v zákoně rozšířeno o nové skutkové podstaty, sankce a správní (trestní) řízení bylo lépe popsáno a za trestné bylo považováno také účastenství a pokus. Nadále přestalo být za trestné považováno přechovávání neoznačených zbraní obchodníky a vývozci. Kolizní norma reflektuje mezinárodní smlouvy o uznávání zkušebních značek⁶⁶ a nechává v platnosti NV č. 179/1926 Sb. z. a n., jímž se uznávají belgické značky ručních střelných zbraní. Prováděcím předpisem k tomuto zákonu bylo NV č. 221/1931 Sb. z. a n., kterým se provádí zákon o zkoušení a označování ručních střelných zbraní a o označování nábojů. Nařízení stanovilo, co se považuje za střelné zbraně a jejich podstatné součásti (hlaveň a závěrové ústrojí). Podle nařízení existovaly dva úřady pro zkoušení střelných zbraní, v Praze a ve Vejprtech. Dále obsahovalo podrobnosti o zkouškách a zkušebních značkách. V části nařízení pod písmenem C. byla ustanovení o uznávání cizozemských značek belgických a rakouských⁶⁷. V období protektorátu vyšlo nové NV týkající se uznávání říšskoněmeckých značek. Právní úprava platila až do roku 1955.

Legislativním trendem po druhé světové válce bylo co nejvíce regulativních opatření soustředit do podzákoných právních norem. To se nevyhnulo ani problematice zkušebnictví zbraní a střeliva. V roce 1955 ztratila problematika samostatnou zákonnou úpravu, když zákonné opatření č. 2/1955 Sb., o státní službě pro míry a váhy, o státní službě pro drahé kovy a o zkoušení zbraní a střeliva pro civilní potřebu, spojilo více oblastí zkušebnictví dohromady. Zákonné opatření obsahovalo v oddílu 5. ustanovení o působnosti v této oblasti, která přešla pod ministerstvo strojírenství jako ústřední správní úřad. Působnost mohl z části

⁶⁶ Mezinárodní úmluva uzavřená mezi Belgií, Německem, Francií a Itálií za účelem stanovení jednotných pravidel pro vzájemné uznávání úředních značek při zkouškách palných zbraní a Stanovy, podepsané v Bruselu dne 15. července 1914 – ČSSR přímo přistoupila k úmluvě až v roce 1965

⁶⁷ obchodní dohoda mezi Československou republikou a republikou Rakouskou č. 14/1923 Sb. z. a n., (rakouské značky)

nebo zcela přenést na orgány, které určil. § 13 odst. 3 obsahoval zmocňovací ustanovení pro ministerstvo strojírenství k vydání prováděcích předpisů ke zkoušení zbraní a střeliva a povinností k zabezpečení technické spolehlivosti a bezpečnosti zbraní. Prováděcím předpisem byla vyhl. MS č. 165/1955 Ú. l., o zkoušení zbraní a střeliva pro civilní potřebu. Vyhláška obsahovala vše, jako předešlé zákony a NV. Neobsahovala však ustanovení o vynětí zbraní ozbrojených sil⁶⁸ a o uznávání cizozemských značek. Sankční ustanovení, jakož i skutková podstata porušení povinností vyplývajících z vyhlášky, přešly do § 50, zákona č. 88/1950 Sb., trestní zákon správní. Nově byla namísto stávajících zřízena Československá zkušebna zbraní pro civilní potřebu v Praze, zkušební pracoviště národního podniku Konstrukta Praha. Později byl prováděcí předpis v roce 1962 nahrazen vyhláškou č. 52/1962 Sb., o zkoušení a ověřování zbraní a střeliva pro civilní potřebu, která stanovovala také povinnost ověřování střeliva a reflektovala mezinárodní závazky v oblasti uznávání zkušebních značek tak, jak to bylo před rokem 1955. Poprvé se objevuje pojem „uvádění do oběhu“. Správní trestání v oblasti zkušebnictví upravoval zákon č. 60/1961 Sb., o úkolech národních výborů při zajišťování socialistického pořádku. Skutková podstata byla upravena v § 17 odst. 1 písm. d) cit. zákona.

V roce 1968 se Národní shromáždění Československé socialistické republiky usneslo na zákonu č. 30/1968 Sb., o státním zkušebnictví, který mimo jiné nahradil předešlou zákonnou úpravu na úseku zkoušení střelných zbraní a střeliva pro civilní použití. Tato norma je obecnou normou v rámci hodnocení, schvalování a kontroly výrobků. Ústředním správním orgánem se stal Úřad pro normalizaci a měření, který byl také zmocněn k vydání prováděcího předpisu v oblasti zkoušení zbraní a střeliva. Správními orgány v oblasti zkušebnictví byly státní zkušebny – mohly to být organizace, kterým byla udělena autorizace Úřadem pro normalizaci a měření. Podmínky se měnily podle politické situace⁶⁹. Prováděcím předpisem se stala vyhláška ÚNM. č. 33/1968 Sb. Státní zkušebnou se stal Strojírenský zkušební ústav v Brně, pod který byla podřazena Československá státní zkušebna zbraní a střeliva pro civilní potřebu v Praze. Vyhláška obsahuje povinnost nechat ověřit každou zbraň před uvedením do oběhu. Střelivo přešlo z režimu ověřování do režimu schvalování. Vyhláška obsahuje normu o vzájemném uznávání zkušebních značek mezi státy podle mezinárodních úmluv, kterými byla ČSSR vázána. Další ustanovení se týkají zkušebnictví jako takového. V 1984 byla přijata nová vyhláška ÚNM č. 104/1984 Sb., která reagovala na Úmluvu o vzájemném uznávání zkušebních značek ručních palných zbraní uzavřenou

⁶⁸ v rámci ozbrojených sil oblast upravovaly vnitřní předpisy

⁶⁹ zákon platil po roce 1989

v Bruselu dne 1. 7. 1969, jež vstoupila pro ČSSR v platnost 20. 5. 1970, a zveřejněna byla vyhláškou č. 70/1975 Sb. Vyhláška o ověřování zbraní a kontrole střeliva pro civilní potřebu stanovila mimo jiné povinnost dovozce předložit do 60 dnů zbraň k ověření. Zavádí nové pojmy jako je kusové ověření a homologace typu zbraně. Střelivo uváděné do oběhu, podléhá nově kontrole a musí být označeno kontrolní značkou.

Právní úprava vydržela, přes různé novely, až do roku 1997. Správní trestání přešlo po roce 1989 do zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, který upravuje jak procesní pravidla, tak skutkovou podstatu přestupku proti pořádku ve státní správě podle § 46.

6.3.2 SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA

Původní úprava obsažená v zákoně č. 30/1968 Sb., o státním zkušebnictví, ve znění pozdějších předpisů a ve vyhlášce ÚNM č. 104/1984 Sb., o ověřování zbraní a kontrole střeliva pro civilní potřebu, byla zákonem č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, zrušena. Vláda nahradila vyhlášku svým nařízením č. 174/1997 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na střelné zbraně a střelivo, a nařízením vlády č. 173/1997 Sb., kterým se stanoví vybrané výrobky k posuzování shody (týká se pyrotechnických předmětů), jako prováděcími předpisy k zákonu č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů. Úprava byla doplněna ustanovením § 16 odst. 5 zákona č. 288/1995 Sb., o střelných zbraních a střelivu, kterým byl zmocněn Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, jako orgán státní správy, k vydávání a odnímání osvědčení o tom, že zbraně, střelivo a jejich součásti splňují požadavky vyplývající z Úmluvy⁷⁰. Tato osvědčení vydával uvedený úřad pouze na základě certifikátů vydaných Českou zkušebnou zbraní a střeliva se sídlem v Praze, který byl odštěpným závodem státního podniku Strojírenského zkušebního ústavu Brno. Vzhledem k tomu, že do právního předpisu nebyly implementovány normy komunitárního práva, bylo třeba přijmout samostatnou právní úpravu v oblasti zkušebnictví zbraní a střeliva.

Forma zákona byla zvolena, protože bylo nutno zřídit správní úřad (Ústava ČR čl. 79) a stanovit povinnosti dotčeným právnickým a fyzickým osobám (čl. 4 odst. 1 Listiny základních práv a svobod). Navržená právní úprava vychází především z nutnosti plnit závazky, které vyplývají pro Českou republiku z Úmluvy⁶². Ta se ve vztahu ke střelným zbraním a střelivu týká:

⁷⁰ Úmluva o vzájemném uznávání zkušebních značek ručních palných zbraní sjednaná v Bruselu dne 1. července 1969 a zveřejněna vyhláškou MZV č. 70/1975 Sb.

- úředních zkoušek (čl. I. odst. 3 a odst. 5),
- značek úředních zkušeben, každé ze smluvních stran a jejich vzájemného uznávání (čl. II.),
- plné spolupráce se Stálou mezinárodní komisí pro zkoušení ručních palných zbraní (C. I. P.).

Aktuální právní úpravou je zákon č. 156/2002 Sb., o ověřování střelných zbraní, střeliva a pyrotechnických předmětů (dále jen OZS). Zákon má 4 části, z nichž je nejdůležitější ta první.

Hlava první se nazývá „Základní ustanovení“ a obsahuje předmět úpravy, kterým jsou práva a povinnosti výrobců, dovozců, vývozců, distributorů a dopravců střelných zbraní, střeliva nebo pyrotechnických výrobků (dále jen „kontrolované výrobky“), jakož i držitelů průkazů zbraní při jejich ověřování a výkon státní správy při ověřování. V dalších paragrafech jsou stanoveny základní pojmy a technické požadavky na kontrolované výrobky. **Hlava II** se nazývá „Ověřování kontrolovaných výrobků“ a je zde uvedeno, že se ověřování zbraní provádí formou homologace, kusového ověřování, nebo opakovaného kusového ověřování, ověřování střeliva formou typové kontroly, nebo inspekční kontroly a ověřování pyrotechnických výrobků formou typové zkoušky, nebo opakovaného ověřování. Ke všem formám ověřování jsou zde stanoveny podrobnosti.

6.3.3 VZTAH K DOVOZU A VÝVOZU ZBRANÍ A STŘELIVA

V § 16 OZS jsou stanoveny povinnosti kontrolovaných osob a držitele průkazu zbraně. Pro naše téma je nejdůležitější povinnost uvedená v odst. 1, kde je stanoveno, že výrobce, dovozce a vývozcce je povinen před uvedením na trh⁷¹ nebo před vývozem předkládat kontrolované výrobky k ověřování a uvádět je na trh nebo vyvážet, jen pokud jsou ověřeny a opatřeny zkušební značkou⁷². Obdobnou povinnost má podle odst. 3 také distributor.

6.3.4 STÁTNÍ SPRÁVA A VZTAH KE SPRÁVNÍMU ŘÁDU

OZS byl zřízen Český úřad pro zkoušení zbraní a střeliva (dále jen „Úřad“), v jehož čele stojí předseda. V této oblasti se neprojevuje dekoncentrace státní správy, neboť má Úřad

⁷¹ § 2 odst. 1 písm. h) uvedením kontrolovaných výrobků na trh okamžik, kdy jsou kontrolované výrobky výrobcem, dovozcem, distributorem nebo opravcem v České republice úplatně nebo bezúplatně předány nebo nabídnuty k předání za účelem distribuce nebo používání anebo kdy jsou k nim převedena vlastnická práva.

⁷² rozhodnutí č. 1311/2007 Sb. NSS

celostátní působnost. Jde o zákonem zřízený ústřední správní úřad podřízený MPO. Vzhledem k hospodárnosti a účelnosti zřídil Úřad detašovaná pracoviště v Táboře - Český úřad pro zkoušení zbraní a střeliva - Oddělení kontroly Tábor a u výrobců - Česká zbrojovka, a.s., Uherský Brod, CAIRO CZ, spol. s r.o. Frenštát pod Radhoštěm, AERON CZ, spol. s r.o., Brno.

V § 17 odst. 3, 4 a 5 je přímo vymezena působnost. Kromě veškeré činnosti ohledně zkoušení a označování zbraní a střeliva vede Úřad správní řízení. V prvním stupni projednává přestupky a správní delikty právnických a podnikajících fyzických osob a vykonává správní dozor.

Správním dozorem jsou pověřeni jednotliví inspektoři úřadu, kteří mají široké spektrum oprávnění při jeho výkonu. V rámci kontroly vypracovává inspektor kontrolní protokol. Jestliže zjistí, že kontrolované výrobky nesplňují požadavky zákona, opatřením zakáže, do zjednání nápravy, jejich dodávku, prodej nebo použití (také dovoz nebo vývoz). Opatření poznamená do kontrolního protokolu a oznámí to kontrolované osobě. Proti opatření lze podat námitku, která nemá odkladný účinek. O námitce rozhoduje předseda Úřadu bezodkladně. Proti rozhodnutí o námitce není opravný prostředek přípustný.

Úřad dále může rozhodnout o stažení výrobků z trhu nebo o zákazu dalšího nakládání s nimi.

Na správní řízení se vztahuje správní řád, jestliže OZS nestanoví jinak. Jestliže OZS stanoví jinak, jedná se o pravidlo „lex specialis derogat lex generalis“. Správní rozhodnutí vydává správní orgán jen tehdy, pokud to vyžaduje povaha řízení nebo pokud odmítne vydat certifikát či odmítne označit výrobek. Certifikát a označení mají povahu osvědčení. Certifikát je veřejnou listinou.

6.3.5 SPRÁVNÍ DELIKTY

OZS obsahuje jak skutkovou podstatu přestupku včetně možnosti blokového řízení, tak skutkové podstaty správních deliktů právnických a podnikajících fyzických osob. Pro naše téma je důležitá skutková podstata správního deliktu uvedená v § 22a odst. 1 písm. b) OZS a skutková podstata správního deliktu uvedená v § 22a odst. 2 písm. a) OZS. Tyto skutkové podstaty postihují jednání spočívající:

- v uvádění neověřených kontrolovaných výrobků na trh,
- v uvádění na trh ověřených nebo neověřených kontrolovaných výrobků bez zkušební značky,

příčemž se ve smyslu § 2 odst. 1 písm. h) OZS uváděním na trh rozumí taktéž dovoz a vývoz kontrolovaných výrobků. Za tyto správní delikty lze uložit pokutu do 5.000.000 Kč.

OZS upravuje některá další procesní pravidla pro správní řízení o správních deliktech. Správní orgán při ukládání pokut přihlíží zejména k závažnosti, způsobu, době trvání a následkům protiprávního jednání. Řízení o uložení pokuty lze zahájit do dvou let ode dne, kdy se správní orgán o porušení povinnosti dozvěděl (subjektivní promlčecí doba), nejpozději však do pěti let ode dne, kdy k porušení povinnosti došlo (objektivní promlčecí doba). Pokutu nelze uložit, uplynuly-li od porušení povinnosti tři roky. Liberační důvod pro zproštění objektivní odpovědnosti za správní delikty právnických a podnikajících fyzických osob spočívá v prokázání vynaložení veškerého úsilí, které bylo možno požadovat, aby bylo porušení právní povinnosti zabráněno.

6.3.6 PROVÁDĚCÍ PŘEDPISY

Hlavním prováděcím předpisem k zákonu je vyhláška č. 335/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ověřování střelných zbraní, střeliva a pyrotechnických předmětů. Vyhláška upravuje podrobnosti o postupu Úřadu při ověřování stanovených střelných zbraní, stanoveného střeliva a pyrotechnických výrobků, rozsah technické a průvodní dokumentace, vzory zkušebních značek používaných Úřadem a uznaných v ČR, výši úplaty vybírané Úřadem za provedené odborné činnosti, vzor služebního průkazu a počet vzorků kontrolovaných výrobků předkládaných k ověřování.

Dalším prováděcím předpisem je NV č. 208/2010 Sb., o technických požadavcích na pyrotechnické výrobky a jejich uvádění na trh. Toto nařízení upravuje druhy a kategorie pyrotechnických výrobků uváděných na trh, posuzování základních bezpečnostních požadavků na pyrotechnické výrobky, způsob opatřování pyrotechnických výrobků označením CE a požadavky na odbornou způsobilost.

6.3.7 DŮLEŽITÉ NOVELY

Novelizační zákon č. 227/2003 Sb. především zpřesnil definice některých pojmů v § 2. Pro účely tohoto zákona zavedl mimo jiné definici dovozce a vývozce kontrolovaných výrobků. Dále zákon rozšířil okruh zbraní, střeliva a pyrotechnických výrobků, které není třeba ověřovat. Jedná se o výrobky sloužící v ozbrojených silách a sborech, sloužící k výzkumu a vývoji a sloužící k činnosti ČÚZZS. Povinnost předkládat kontrolované výrobky k ověření a uvádět je na trh, jen pokud jsou ověřeny a označeny zkušební značkou, byla nově

stanovena též výrobci podle § 16. Novelizován byl též § 17 týkající se působnosti ČÚZZS. Úřadu byla nově uložena povinnost součinnosti s jinými správními úřady a řada dalších povinností souvisejících s ověřováním kontrolovaných výrobků. V § 22 zavádí skutkovou podstatu pořádkového deliktu a blokové řízení za přestupky.

Zákon č. 36/2008 Sb. se týkal opatření k provedení Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 o spolupráci mezi vnitrostátními orgány příslušnými pro vymáhání dodržování zákonů na ochranu zájmů spotřebitele. Stanovil další oprávnění v rámci dozoru Úřadu při přeshraniční spolupráci a možnost zakázat jednání v Evropském hospodářském prostoru směřující k poškozování spotřebitele.

Zákon č. 410/2010 Sb. především implementoval do OZS směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2007/23/ES ze dne 23. 5. 2007 o uvádění pyrotechnických výrobků na trh. Směrnice kategorizuje druhy pyrotechnických výrobků podle jejich nebezpečnosti a stanovuje minimální požadavky na bezpečnost. Rovněž zakazuje prodávat nebo jinak opatřovat pyrotechnické předměty spotřebitelům podle dosaženého věku a kategorie. Tento zákon svěřil nové pravomoci Úřadu při výkonu kontroly v § 20a a § 20b a zavedl do OZS skutkové podstaty přestupků a správních deliktů právnických a podnikajících fyzických osob v § 22 a § 22a. Dosavadní právní úprava v § 22 nazvaná pokuty byla nevhodná.

6.4 PROBLEMATIKA ZÁK Č. 228/2005 SB., O KONTROLE OBCHODU S VÝROBKY, JEJICHŽ DRŽENÍ SE V ČESKÉ REPUBLICE OMEZUJE Z BEZPEČNOSTNÍCH DŮVODŮ

6.4.1 HISTORIE

Zákon č. 228/2005 Sb., o kontrole obchodu s výrobky, jejichž držení se v České republice omezuje z bezpečnostních důvodů, a o změně některých zákonů je právní předpis, který se týká především kontroly dovozu, vývozu a přepravy některých zbraní a střeliva kategorie A, B a C. Předcházela mu zákona č. 62/2000 Sb., o některých opatřeních při vývozu nebo dovozu výrobků a o licenčním řízení, který měl komplexně upravit problematiku obchodně politických nástrojů na ochranu vnitřního trhu ČR. Do roku 2000 byla legislativa v této oblasti odkázána na právní předpisy z 80. let. Jednalo se především o ustanovení § 56 zákona č. 42/1980 Sb., o hospodářských stycích se zahraničím, ve znění pozdějších předpisů, které mělo velmi obecnou povahu. Do nové právní úpravy bylo třeba zapracovat principy ochrany podle dohody WTO, GATT a Evropské dohody zakládající přidružení mezi Českou republikou a Evropskými společenstvími.

Ochranná opatření přijímaná podle tohoto zákona měla ve většině případů formu úpravy cla, zavedení množstevních omezení nebo dovozní přírážky. V souladu s normami mezinárodního a komunitárního⁷³ práva obsahoval zákon následující nástroje obchodní politiky:

- ochrana před zvýšenými dovozy,
- ochrana před dovozem některých zemědělských výrobků a potravin,
- ochrana nově se rozvíjejících výrobních odvětví,
- ochrana před nedovolenými překážkami obchodu,
- ochrana některých dalších zájmů státu,
- licenční řízení.

Ochranná opatření mohla být přijata pouze za splnění podmínek stanovených zákonem, v nezbytném rozsahu a na nezbytně nutnou dobu. Pro naše téma byly zajímavé normy obsažené v hlavě druhé, která se nazývala Licenční řízení. § 66 obsahoval zmocnění pro vládu vydat nařízení obsahující výrobky, které mohou být vyváženy nebo dováženy na základě licence MPO. Jednalo se o NV č. 185/2000 Sb., kterým se stanoví výrobky, jež mohou být dováženy do ČR nebo vyváženy z ČR jen na základě licence podle zákona č. 62/2000 Sb., o některých opatřeních při vývozu nebo dovozu výrobků a o licenčním řízení (dále jen nařízení). § 67 obsahoval druhy licencí:

- automatickou licenci,
- neautomatickou licenci (týká se množstevního omezení dovozu),
- bezpečnostní licenci.

Nás zajímá především bezpečnostní licence, která povolovala vývoz nebo dovoz výrobků, jejichž držení a nakládání s nimi je v ČR omezeno z důvodů bezpečnostních nebo jiných důležitých zájmů státu nebo zvláštními právními předpisy⁷⁴. Nařízení v příloze č. 5 stanovilo zbraně, střelivo, doplňky zbraní a pyrotechnické výrobky, na které se licenční řízení (bezpečnostní licence) vztahuje. O vydání bezpečnostní licence rozhodovala, na základě žádosti, Licenční správa MPO ve lhůtě 60 dnů. Při splnění zákonných podmínek byla bezpečnostní licence vydána. Podle cit. zákona č. 62/2000 Sb. se nepostupovalo, pokud byly výrobky zároveň vojenským materiálem ve smyslu ZOVM nebo pokud se jednalo o zboží, které nemělo obchodní charakter.

⁷³ nařízení Rady ES č. 3285/94, o společných pravidlech při dovozu, ve znění pozdějších předpisů, nařízení Rady ES č. 3286/94, o postupech Společenství v oblasti společné obchodní politiky s cílem zajistit výkon práv Společenství podle mezinárodních obchodních pravidel, zejména pravidel stanovených v rámci WTO, ve znění pozdějších předpisů, nařízení Rady ES č. 3030/93, o společném režimu na dovozy některých textilních výrobků, pocházejících z třetích zemí, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁴ např. zákon č. 288/1995 Sb., o střelných zbraních a střelivu

6.4.2 SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA

V souvislosti se vstupem ČR do EU přestaly existovat vnitrostátní nástroje umožňující regulaci dovozu a vývozu, neboť ČR vstoupila zároveň do celní unie a v rámci společného prostoru platila část třetí, Hlava první SES o volném pohybu zboží. Veškeré regulační nástroje, uvedené v cit. zákonu č. 62/2002 Sb., jsou od vstupu upraveny normami komunitárního práva⁷⁵ a pravomoc je použít přešla na orgány EU.

Legislativa EU⁷⁶ však skýtá jednotlivým státům možnost kontroly výrobků, jejichž držení a nakládání s nimi může být omezeno z bezpečnostních důvodů. Jde především o kontrolu dovozu a vývozu některých druhů střeliva a střelných zbraní. Proto byl parlamentem přijat **zákon č. 228/2005 Sb., o kontrole obchodu s výrobky, jejichž držení se v České republice omezuje z bezpečnostních důvodů, a o změně některých zákonů.**

Předmět úpravy je stanoven tak, že se týká pouze výrobků, jejichž držení se v ČR omezuje z bezpečnostních důvodů zvláštním právním předpisem s odkazem na ZZ. Podle přílohy č. 1 a 2 prováděcího předpisu se těmito výrobky rozumí zbraně a střelivo kategorie A, B nebo C, hlavní části těchto zbraní a prachové výmetné náplně. Právní úprava však nezasahuje do kontrolních režimů ZOVM nebo ZZ. Jinými slovy půjde o takové zbraně a střelivo kategorie A, B nebo C či hlavní části těchto zbraní, které jsou schváleny pro civilní použití a jejich vývozy, dovozy nebo převozy mají obchodní charakter⁷⁷. Rovněž nebude předmětný právní předpis zasahovat do působnosti zákona č. 594/2004 Sb., jímž se provádí režim ES pro kontrolu vývozu zboží a technologií dvojího užití, v platném znění. Kontrola se týká výrobků při jejich přepravě z nebo do členského státu EU či při jejich dovozu nebo vývozu z ČR. Kontrolované výrobky jsou stanoveny nařízením vlády⁷⁸. Takové výrobky lze převážet, dovážet a vyvážet pouze na základě povolení MPO. Ministerstvo o povolení rozhoduje, na základě žádosti osoby oprávněné na území ČR podnikat⁷⁹, do 30 dnů a ve zvlášť složitých případech do 60 dnů. Zákon stanoví náležitosti žádosti a doklady, které musí být k žádosti přiloženy. Nechybí ani údaje o konečném uživateli, povolení (ZPL⁸⁰) či prohlášení žadatele o neoznačení výrobku zkušební značkou. Povolení je neprenosné. Správní

⁷⁵ nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 450/2008

⁷⁶ čl. 30 a 296 SES

⁷⁷ Pojem neobchodní charakter obsahoval do roku 2004 zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon. Na jeho zrušený § 2 písm. g se odkazoval zákona č. 62/2000 Sb., o některých opatřeních při vývozu nebo dovozu výrobků a o licenčním řízení. V tomto ustanovení se hovoří: „g) zbožím, které nemá obchodní charakter zboží, které je příležitostně propouštěno do navrženého celního režimu a které je vzhledem k druhu a množství určeno výlučně k osobní potřebě nebo spotřebě příjemce nebo cestujícího a členů jeho domácnosti nebo má být předáno jako dar.“

⁷⁸ NV č. 230/2005 Sb., kterým se stanoví seznam stanovených výrobků, podmínky, za nichž lze uskutečnit dovoz nebo vývoz nebo přepravu stanovených výrobků, a náležitosti a vzory žádostí o udělení povolení

⁷⁹ koncesovaná živnost uvedená v příloze č. 3 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, v pozdějším znění „Vývoj, výroba, opravy, úpravy, přeprava, nákup, prodej, půjčování, uschovávání znehodnocování a ničení zbraní a střeliva“

⁸⁰ § 50 ZZ

uvážení při rozhodování o jeho udělení je značně omezeno § 7, v němž jsou taxativně vymezeny důvody *neudělení povolení*. Těmi jsou:

- nesplnění náležitostí podání a žádosti,
- vyžadují to bezpečnostní zájmy ČR,
- podstatné porušení povinnosti stanovené tímto zákonem žadatelem v době, od které neuplynul více než 1 rok,
- odejmutí povolení žadateli v době kratší, než jeden rok před podáním žádosti.

V praxi zřejmě nebude činit výklad důvodů k nevydání povolení větší problémy, kromě neurčitého právního pojmu „bezpečnostní zájmy České republiky“. Tento neurčitý právní pojem není zákonem definován a jeho aplikace na konkrétní skutkový stav není vázána na závazné stanovisko či vyjádření dotčeného orgánu. MPO si alespoň může podle § 2 odst. 4 požádat dotčené orgány o poskytnutí údajů důležitých pro rozhodnutí. Vzhledem k tomu, že bude správní orgán žádosti hodnotit z hlediska bezpečnostních zájmů ČR pouze na základě svých skutkových zjištění, bude to vyvolávat tlak na jeho odbornost. Může to též vyvolávat zvýšené korupční riziko.

§ 7 odst. 2 obsahuje ustanovení o zbavení se odpovědnosti státu za způsobenou škodu nevydáním povolení.

Povolení může být ze zákonem stanovených důvodů odejmuto.

Zákon obsahuje kolizní normu, která určuje, že licence, udělené podle cit. zákona č. 62/2000 Sb., se považují za povolení vydaná podle tohoto zákona. Řízení se dokončí podle nové právní úpravy.

6.4.3 VÝKON STÁTNÍ SPRÁVY

Výkon státní správy je svěřen MPO. V rámci vnitřní organizace ministerstva vede řízení o vydání a odnětí povolení Licenční správa MPO, Oddělení vojenského materiálu, oddělení zbraní, střeliva a výbušnin nevojenského charakteru a oddělení mezinárodních kontrolních režimů.

Dohled nad dodržováním zákona zákon svěřil celnímu orgánu, který je oprávněn za tímto účelem zastavovat osoby a dopravní prostředky, provádět kontrolu zavazadel, dopravních prostředků, jejich nákladu, přepravních a průvodních listin, požadovat předložení originálu povolení podle tohoto zákona a zapisovat na tento originál podstatné údaje o skutečnostech, které se váží k jeho využívání. Kontrolu přepravy výrobků provádějí

příslušné celní úřady. Celní úřad též vede přestupkové řízení a správní řízení o správních deliktech právnických a podnikajících fyzických osob a vykonávací řízení.

6.4.4 VZTAH KE SPRÁVNÍMU ŘÁDU

Vztah ke správnímu řádu upravuje § 13 zákona. Zde je uvedeno, že na postup MPO při udělování a odejmutí povolení se vztahuje správní řád, není-li tímto zákonem stanoveno jinak. Správní řád je obecnou normou a procesní normy uvedené v zákoně č. 228/2005 Sb. jsou k němu v poměru speciality.

6.4.5 SPRÁVNÍ DELIKTY

6.4.5.1 PŘESTUPKY

V § 14 cit. zákona č. 228/2005 Sb. je uvedena skutková podstata přestupku spočívajícího v přepravě stanovených výrobků fyzickou osobou bez povolení. Pojem „přeprava“ je legislativní zkratkou⁸¹, pod níž jsou podřazeny též dovoz a vývoz. Sankce za přestupek je stanovena alternativně. Bud' může celní úřad uložit pokutu do výše 5.000.000 Kč, nebo do výše pětinasobku ceny daných výrobků, přičemž takto stanovená výše nesmí překročit hranici 5.000.000 Kč.

Příslušný k projednání je celní úřad, v jehož obvodu byl přestupek spáchán. V ostatním se použijí procesní pravidla přestupkového zákona.

6.4.5.2 SPRÁVNÍ DELIKTY PRÁVNICKÝCH A PODNIKAJÍCÍCH FYZICKÝCH OSOB

Správním deliktem podle § 15 je jednání právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby spočívající v přepravě (dovozu nebo vývozu) stanovených výrobků bez povolení. Sankce se kryjí se sankcemi za přestupek, kumulativně nebo alternativně lze uložit sankci propadnutí kontrolovaných výrobků. Jedná se o objektivní odpovědnost bez nutnosti zavinění. Zákon připouští liberační důvod, jímž je prokázání vynaložení veškerého úsilí, které bylo možno požadovat, aby bylo porušení právní povinnosti zabráněno.

Zákon stanoví jednoroční promlčecí dobu pro zánik odpovědnosti za správní delikt, jestliže správní orgán o něm nezahájil řízení do jednoho roku ode dne, kdy se o něm dozvěděl, nejpozději však do 5 let ode dne, kdy byl spáchán.

⁸¹ § 1 odst. 1 zákon č. 228/2005 Sb.

6.4.6 PROVÁDĚCÍ PŘÁVNÍ PŘEDPIS

Prováděcím právním předpisem k cit. zákonu č. 228/2005 Sb. je NV č. 230/2005 Sb., kterým se stanoví seznam stanovených výrobků, podmínky, za nichž lze uskutečnit dovoz nebo vývoz nebo přepravu stanovených výrobků, náležitosti a vzory žádostí o udělení povolení. Sám název nařízení vystihuje jeho obsah. Přílohy č. 1 a 2 určují seznam stanovených výrobků, ze kterého je zřejmé, že se jedná o některé druhy střelných zbraní a střeliva, jejich hlavní části a prachové výmetné náplně - bezdýmný a černý prach. V rámci dovozu a vývozu se povolovací řízení vztahuje také na plynové a expanzní zbraně, jedná-li se o nedovolené výrobní provedení. K jednotlivým položkám jsou v příloze přiřazeny doklady, které je nutné přiložit k žádosti o povolení.

6.5 PROBLEMATIKA ZÁKONA Č. 38/1994 SB., O ZAHRANIČNÍM OBCHODU S VOJENSKÝM MATERIÁLEM

Právní úprava zahraničního obchodu s vojenským materiálem je poměrně nová. Samostatně ji zavedl ZOVM.

6.5.1 HISTORIE

Historie kontrolního režimu ohledně vojenského materiálu spadá do první republiky. V roce 1936 byl Národním shromážděním ČSR přijat zákon č. 131/1936 Sb., o obraně republiky. Zákon stanovoval způsoby zabezpečování zájmů obrany republiky a prostředky, které lze při tom použít. Z povahy právního předpisu vyplývá, že se primárně nezabýval zahraničním obchodem. Nicméně obsahoval, jako jeden z prostředků zabezpečování obrany státu, omezující opatření k vývozu, dovozu a průvozu zbraní, střeliva a některých jiných předmětů. Na rozdíl od zbrojního patentu, který upravoval podmínky zasilatelství zbraní a střeliva pro civilní potřebu, upravoval cit. zákona č. 131/1936 Sb. vývoz a dovoz zbraní, jejich součástí, kterých je nezbytně třeba k jejich používání, výbušnin, střeliva a ostatních předmětů **vojenské výbroje** a **speciální vojenské výstroje**. Takový dovoz a vývoz mohl být proveden pouze s povolením vojenské správy (Ministerstva národní obrany). § 42 zmocňoval Ministerstvo národní obrany k vydání prováděcích předpisů (seznamy materiálů apod.). Na žádost ministerstva národní obrany mohlo ministerstvo průmyslu, obchodu a živností rozhodnout, že vývoz a dovoz surovin, polotovarů potřebných k výrobě, opravě nebo udržování předmětů uvedených výše, anebo jiného válečného materiálu, a je-li to třeba, i vývoz a dovoz jiných předmětů, které mohou být použity k vojenským účelům, je dovozen

jen s povolením ministerstva průmyslu, obchodu a živností v dohodě s ministerstvem národní obrany a ministerstvem zahraničních věcí. Prováděcím předpisem bylo VN č. 157/1936 Sb., o předmětech, k jejichž dovozu a vývozu je třeba povolení vojenské správy. Právem můžeme říci, že se jednalo o první 2 seznamy vojenského materiálu. První se týkal vývozu a druhý dovozu.

Po druhé světové válce ještě sice platil⁸² zákona č. 131/1936 Sb., ale zároveň došlo ke znárodnění zahraničního obchodu formou zákona⁸³. Stát si vyhradil právo provádět zahraniční obchod prostřednictvím podniků zahraničního obchodu. Takové podniky zřizovalo nebo určovalo ministerstvo zahraničního obchodu vyhláškou⁸⁴, ve které stanovilo jejich formu, rozsah a způsob činnosti. Z toho hlediska nebylo třeba zvlášť určovat pravidla mezinárodního obchodu s konkrétními komoditami. Stačila pouhá obecná právní úprava mezinárodního práva soukromého.⁸⁵ V šedesátých letech 20. stol. přestal existovat seznam vojenského materiálu.

Změna nastala až v porevolučním období let devadesátých. Novelizací zákona č. 42/1980 Sb., o hospodářských stycích se zahraničím došlo k liberalizaci zahraničního obchodu, na který již neměly monopol podniky zahraničního obchodu. Do účinnosti nového obchodního zákoníku⁸⁶ směly provádět zahraniční obchod československé osoby na základě registrace. Prováděcí předpis⁸⁷ pak stanovil vývozy a dovozy věcí a další činnosti, k jejichž provádění se vyžaduje povolení k zahraničně obchodní činnosti. V příloze č. I, části II bylo stanoveno povolení pro dovoz střeliva, pyrotechnických výrobků a dovoz speciálního materiálu, technické pomoci pro účely obrany a bezpečnosti. Normou, která směřovala k ochraně obchodně politických a dalších zájmů však byla vyhláška FMZO č. 560/1991 Sb., o podmínkách vydávání úředního povolení k dovozu a vývozu zboží a služeb, která byla vydána na základě zmocnění v § 56 cit. zákona č. 42/1980 Sb. Obsahem tohoto předpisu byl režim vydávání licence (úředního povolení) při vývozu nebo dovozu zboží a služeb stanovených v přílohách. V příloze E byl seznam, který lze označit za seznam vojenského materiálu⁸⁸.

⁸² nahrazen zákonem č. 40/1961 Sb., o obraně Československé socialistické republiky

⁸³ zákon č. 119/1948 Sb., o státní organizaci zahraničního obchodu a mezinárodního zasilatelství

⁸⁴ např. vyhláška MZO č. 69/1959 Ú.I. o zřízení podniku Omnipol, podniku zahraničního obchodu pro vývoz a dovoz sportovních a loveckých zbraní a střeliva k nim, jakož i sportovních a civilních letadel

⁸⁵ zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém

⁸⁶ zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

⁸⁷ NFV č. 256/1990 Sb., kterým se stanoví vývozy a dovozy věcí a další činnosti, k jejichž provádění se vyžaduje povolení k zahraničně obchodní činnosti

⁸⁸ poskytnuto P. Marušincové

V roce 1994 schválila Poslanecká sněmovna ČR novou ucelenou právní úpravu týkající se zahraničního obchodu se strategickým materiálem, k němuž patří také zbraně a střelivo. Nová právní úprava se však netýká zbraní a střeliva pro civilní použití⁸⁹ a neobchodních vývozů a dovozů⁹⁰ zbraní a střeliva. Zákonodárce problematiku uvedl do souladu s Ústavou a Listinou základních práv a svobod, zohlednil požadavky mezinárodního společenství na vytvoření účinné státní kontroly obchodu se zbraněmi a jiným vojenským materiálem. Právní úprava ve formě vyhlášky odporovala čl. 4 a 26 Listiny. Upravit bylo třeba řadu oblastí např. povolovací režim pro zahraniční obchod s vojenským materiálem, podnikání českých právnických osob, při kterém vojenský materiál nepřechází přes území ČR, kontrolní pravomoci státního orgánu, možnost sankcí za porušení stanoveného právního režimu atd. Nový režim je dvoufázový. Právnická osoba, která chce provádět zahraniční obchod s vojenským materiálem, musí nejprve, za splnění velmi přísných kritérií, získat povolení k této činnosti a potom ke každému obchodu licenci.

ZOVM se týká zbraní a střeliva uvedených pod SVM 1 až SVM 4 v příloze č. 1 vyhlášky č. 332/2009 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem. Jde o zbraně od revolverů po rakety, miny a jiné náloživo a střelivo, pokud zároveň naplňují definici vojenského materiálu.

ZOVM v části první především stanovuje předmět právní úpravy, legální definici zahraničního obchodu s vojenským materiálem, negativní vymezení působnosti zákona a legální definici vojenského materiálu.

Zákon upravuje danou oblast s ohledem na mezinárodní závazky, bezpečnostní zájmy ČR a soulad s právem EU. Výkon státní správy musí být v souladu s mezinárodními závazky ČR, jejími zahraničně politickými, obchodními a bezpečnostními zájmy. K ochraně těchto zájmů v povolovacím řízení jsou příslušná ministerstva.

Definici obchodu s vojenským materiálem najdeme v § 2 ZOVM. Jedná se o vývoz, dovoz, koupi, prodej vojenského materiálu. Obchodem se též myslí plnění dalších závazků, zprostředkovatelská činnost, jakož i uzavírání smluv, pokud se týkají vojenského materiálu. Nejdůležitějším prvkem u těchto obchodů je zahraniční partner, odběratel a dodavatel a pohyb zboží přes hranici ČR⁹¹. Jen takové obchody jsou podrobeny regulaci ZOVM.

⁸⁹ zákon č. 228/2005 Sb., o kontrole obchodu s výrobky, jejichž držení se v České republice omezuje z bezpečnostních důvodů

⁹⁰ zákon č. 119/2002 Sb., o zbraních a střelivu

⁹¹ 269/2004 Sb. NSS

Z definice je patrné, že zákonodárce považuje za stejně důležité regulovat nejen samotný obchod, ale rovněž přípravu na něj zahrnující písemné projevy vůle směřující k uzavření konkrétních smluv, tj. předání základních informací, jejichž využití by mohlo vést k uzavření smlouvy, jakož i reklamu a zprostředkovací činnost. Je to samozřejmě s ohledem na skutečnost, že se velké množství obchodů uskutečňuje na výstavách nebo jiné prezentaci vojenského materiálu. Zákon působí na vývoz a dovoz vojenského materiálu, ale i na nakládání s ním v zahraničí českými právníckými osobami, ať už s přímým tranzitem přes území ČR nebo bez něj, jakož i na přijímání a poskytování služeb, ať už je cílovou destinací členská země EU nebo země mimo území celní unie. To se na rozdíl od duálního materiálu nezměnilo ani po vstupu ČR do EU.

Negativní vymezení spočívá v tom, že jednak zákon v § 3 jasně vymezuje, co není obchodem s vojenským materiálem (jedná se o nakládání s vojenským materiálem ozbrojenými silami nebo sbory, Organizací spojených národů a dalších mezinárodních organizací), a jednak v § 4 uvádí, jaký druh zboží nesmí být předmětem zahraničního obchodu s vojenským materiálem. Předmětem zahraničního obchodu nesmějí být zbraně hromadného ničení, a jiné zbraně či zboží, jejichž užití zakazují zvláštní právní předpisy nebo mezinárodní smlouvy, kterými je ČR vázána⁹².

Pojem „vojenský materiál“ definuje § 5 ZOVM. Podle tohoto ustanovení může být vojenským materiálem věc, která splňuje dvě základní podmínky:

1. příslušný materiál byl pro účely ozbrojených sil nebo ozbrojených sborů speciálně vyvíjen a vyráběn, nebo je v těchto složkách hromadně užíván k zabezpečení úkolů obrany a bezpečnosti (vojenským materiálem jsou podle definice také zařízení a stroje pro vojenské použití, zejména pro vývoj, výrobu, kontrolu, zkoušení vojenského materiálu a služby související s vojenským materiálem),
2. takový materiál je v seznamu vojenského materiálu, který je přílohou prováděcího předpisu⁹³ (seznam vychází ze Společného seznamu vojenského materiálu evropské unie⁹⁴).

ZOVM v § 20 rozlišuje běžný vojenský materiál a významný vojenský materiál. Rozlišovacím prvkem je efektivita bojového použití nebo množství takového materiálu.

⁹² např. Smlouva o nešíření jaderných zbraní přijatá na XXII. zasedání VS OSN dne 12. června 1968

⁹³ vyhláška č. 332/2009 Sb.

⁹⁴ Společný seznam vojenského materiálu Evropské unie přijatý Radou dne 27. února 2006 (2007/197/SZBP) - Poprvé byl společný seznam schválen Coarmem v listopadu 2003 a postupně došlo k několika novelizacím (každý rok). Společný seznam vychází ze seznamu k Wassenaarské dohodě o kontrole exportu konvenčních zbraní.

Významný materiál je uveden v příloze č. 6 prováděcího předpisu. U významného vojenského materiálu lze žádat o předběžný souhlas k jednání se zahraničním partnerem.

6.5.3 PŮSOBNOST SPRÁVNÍCH ÚŘADŮ

Působnost v rámci ZOVM je stanovena v části druhé a čtvrté. Největší působnost a pravomoc je svěřena MPO. V rámci struktury MPO působnost vykonává Licenční správa (dále jen LS), jenž je útvarem MPO. Jde o orgán, který v rámci vnitřní organizace vystupuje navenek za ústřední správní úřad MPO. V rámci Licenční správy MPO působí v oblasti zahraničního obchodu s vojenským materiálem Oddělení vojenského materiálu, oddělení zbraní, střeliva a výbušnin nevojenského charakteru a oddělení mezinárodních kontrolních režimů.

MPO v rámci své působnosti a pravomoci:

- a) vede řízení a vydává povolení k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem a rozhoduje o zrušení povolení,
- b) vede řízení a vydává licence k jednotlivým obchodním případům a odnímá licence,
- c) kontroluje dodržování ZOVM,
- d) ukládá pokuty, jiné sankce a ochranná opatření za porušení ZOVM.

Zaměstnanci MPO mohou požadovat zpřístupnění veškerých dokladů a písemností, umožnění prohlídky objektů a zboží v rozsahu předem stanoveném ministerstvem a dále mohou využívat kontrolní pravomoci dle celního zákona. MPO je oprávněno žádat od státních orgánů informace o osobách provádějících obchod s vojenským materiálem, o osobách žádajících o povolení k obchodu s vojenským materiálem a informace o jejich podnikatelské činnosti, pokud se vztahuje k obchodu s vojenským materiálem.

Další působnost a pravomoc je svěřena **celním úřadům**, které vykonávají dohled nad zahraničním obchodem s vojenským materiálem. Kontrolují, zda takové obchody provádějí pouze oprávněné právnické osoby a zda je rozsah obchodů v souladu s licencemi. V rámci dohledu může celní orgán vyzvat držitele k předložení originálu licence a může do něj zapisovat zjištěné skutečnosti. Zjištěné porušení předpisů neprodleně písemně oznámí MPO. V rámci celního dohledu může celní orgán též rozhodnout o zajištění vojenského materiálu, který byl užít nebo určen ke spáchání správního deliktu, nebo který je výnosem ze správního deliktu.

Do procesu povolování zahraničního obchodu s vojenským materiálem a vydávání licencí jsou zapojena příslušná ministerstva, která svými závaznými stanovisky hájí zájmy,

kteřé patří do jejich kompetence. MZV vydává závazné stanovisko, ve kterém hodnotí žádost z hlediska zahraničně politických zájmů ČR, MV z hlediska veřejného pořádku, bezpečnosti a ochrany obyvatelstva a MO z hlediska zabezpečování obrany ČR. Tato opatření mají zabránit v obchodování s vojenským materiálem osobám, které by mohly ohrozit některý ze zájmů ČR, a jdou ruku v ruce s dalšími podmínkami pro získání povolení k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem. MZV dále vydává souhlas s udělením licence. MO vydává stanovisko k vývozu, dovozu nebo jinému nakládání s významným vojenským materiálem⁹⁵.

6.5.4 POVOLENÍ K ZAHRANIČNÍMU OBCHODU S VOJENSKÝM MATERIÁLEM

ZOVM zavedl institut povolení k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem, které vydává MPO. Bez takového povolení není s vojenským materiálem možné obchodovat se zahraničím. Povolení je zároveň předpokladem pro následnou žádost o udělení licence na konkrétní dovoz či vývoz.

Potřeba regulace takových obchodů vychází ze zahraničně politických, bezpečnostních a obchodních zájmů ČR. Jedná se o lukrativní obchody a přílišná liberalizace by vedla k nekontrolovatelnému vývozu vojenského materiálu, především výzbroje osobami, které neskýtají bezpečnostní záruky.

Povolení může získat *pouze* právnická osoba. Doposud nebylo umožněno provádět zahraniční obchod s vojenským materiálem fyzickým osobám.

Povolení umožňuje jeho držiteli vstupovat do smluvních vztahů a provádět nabídku vojenského materiálu. Podmínky pro vydání povolení stanovené v § 7 jsou velmi přísné, ale jen tak je možné zabezpečit regulaci zahraničního obchodu s vojenským materiálem z hledisek zákonem uvedených zájmů. Důraz je kladen na původ základního kapitálu, jehož nadpoloviční podíl musí činit vklady pocházející od domácích osob nebo osob se sídlem nebo bydlištěm v některém z členských států EU, a dále na předpoklady výkonu funkce statutárních orgánů právnické osoby, prokuristy a členů dozorčí rady. Jedna z podmínek, kterou musí splňovat zmiňovaní funkcionáři, je vyjádřena neurčitým právním pojmem „předpoklady pro výkon citlivé činnosti“. Jde o odkazovací normu. Podle § 8 ZOVM se rozumí citlivou činností podle zvláštního právního předpisu právě výkon uvedených funkcí u právnické osoby, která provádí zahraniční obchod s vojenským materiálem. Oním odkazovaným zvláštním právním předpisem je zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 80 tohoto

⁹⁵ § 20 odst. 4 ZOVM – co se rozumí pod vojensky významným materiálem stanoví příloha č. 6, vyhlášky č. 332/2009 Sb.

zákona je citlivou činností činnost, jejímž zneužitím by mohlo dojít k ohrožení zájmu ČR. Tuto činnost může provádět jen bezpečnostně způsobilá osoba, v našem případě fyzická osoba, která má platné osvědčení fyzické osoby stupně utajení „důvěrné“ nebo vyšší. Nesplnění tohoto předpokladu znamená, že taková osoba nemůže být orgánem právnické osoby provádějící zahraniční obchod s vojenským materiálem.

Povolení se vydává na žádost, ke které musí být přiloženy dokumenty převážně potvrzující skutečnosti důležité ke splnění podmínek k vydání povolení. MPO rozhoduje o povolení ve lhůtě do 60 dnů od podání žádosti. Proti rozhodnutí není přípustný opravný prostředek, kterým by byl rozklad. Vydání povolení je vázáno na splnění zákonných podmínek. Jedním z podkladů pro rozhodnutí jsou závazná stanoviska dotčených ministerstev, jak jsem uvedl výše. Ministerstva je vydávají ve lhůtě 20 dnů od doručení stejnopisu žádosti. Případný souhlas či nesouhlas musí být odůvodněn zákonnými hledisky⁹⁶.

Rozhodnutí o vydání povolení obsahuje mimo jiné teritoriální zaměření a vojenský materiál, se kterým může žadatel obchodovat. Povolení se vydává nejdéle na 5 let a je nepřenosné⁹⁷. Účinnost je vázána na zápis do obchodního rejstříku.

Zvláštní režim platí pro zahraniční obchod s vojenským materiálem, který provádí stát prostřednictvím MO nebo MV. § 12a ZOVM stanoví určitá omezení pro tyto obchody. Jednak může MO nebo MV provádět tyto obchody pouze v rozsahu zabezpečení plnění svých úkolů a jednak mohou tato ministerstva provádět pouze nákup nebo dovoz vojenského materiálu. Pokud provádějí obchod s vojenským materiálem uvedená ministerstva, tak nepotřebují povolení jako jiné právnické osoby. Na místo licence jim vystaví MPO licenční potvrzení.

Mimo uplynutí doby, povolení zaniká i z jiných důvodů. Jde např. o ukončení činnosti, zánik právnické osoby, nebo úpadek právnické osoby.

V současné době má povolení k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem 175 právnických osob.

6.5.5 LICENCE

K vývozu nebo dovozu určitého vojenského materiálu potřebuje právnická osoba (držitel povolení) licenci. Část třetí ZOVM stanoví řízení o vydávání licencí. Licenci vydává, za splnění podmínek, na základě žádosti MPO. Zákon předpokládá, že držitel povolení

⁹⁶ rozsudek VSZ v Praze publikovaný pod č. 790/01 SJS

⁹⁷ § 13 odst. 2 ZOVM, srovnej též rozsudek NSS publikovaný pod č. 1206/07 Sb. NSS

kontrakt nejprve dojedná se zahraničním partnerem a poté, na základě smlouvy, žádá o vydání licence. ZOVM zná dva typy licencí. Jedná se o klasickou licenci a o tzv. eurolicenci.

Klasická licence slouží pro provádění jednotlivých obchodů. Pro každou smlouvu na obchod s vojenským materiálem musí držitel povolení žádat zvlášť o licenci.

Eurolicence zakotvená v § 14 odst. 3 ZOVM slouží držiteli povolení k obchodování s vymezeným okruhem zboží⁹⁸ ve vztahu k členským státům EU bez nutnosti žádat o licenci pro každou obchodní smlouvu zvlášť. Jinými slovy pokud budou mít obchodní partneři sídlo v některém členském státě EU, postačí držiteli pouze jedna licence vztahující se k tomuto státu na neurčitý počet obchodů. Jde vlastně fakticky o souhrnnou licenci s omezenou časovou doložkou.

Vydáním licence obou typů vzniká držiteli informační povinnost vůči MPO. Držitel licence musí MPO každý půlrok informovat o využití licence. V případě nevyužití licence musí být vrácena MPO.

Samotné správní řízení je řízením na žádost, na rozdíl od řízení o odnětí licence⁹⁹. Písemná žádost musí obsahovat velmi podrobné informace o probíhajícím obchodu a musí být doložena návrhem na uzavření smlouvy, anebo uzavřenou smlouvou s přesnou specifikací vojenského materiálu včetně uvedení jeho množství, dokladem o konečném užití, na žádost ministerstva dalšími doklady umožňujícími řádné posouzení daného případu, a pokud jde o významný materiál, též stanoviskem MO. Z povahy eurolicence je zřejmé, že žádost o ní nemusí být doložena návrhem smlouvy nebo smlouvou ani údaji o množství vyváženého materiálu. Na rozdíl od běžné licence nemusí být doložena eurolicence dokladem o konečném užití.

Ministerstvo o žádosti o udělení licence rozhoduje ve lhůtě 60 dnů ode dne doručení na základě závazných stanovisek dotčených ministerstev. Příslušná ministerstva svými závaznými stanovisky hájí zájmy, které patří do jejich kompetence¹⁰⁰. MZV vydává závazné stanovisko, ve kterém hodnotí žádosti z hlediska zahraničně politických zájmů ČR, MV z hlediska veřejného pořádku, bezpečnosti a ochrany obyvatelstva a MO z hlediska zabezpečování obrany ČR. Tato ministerstva vydávají závazná stanoviska ve 20 denní lhůtě od doručení stejnopisu žádosti. Lhůtu lze ve složitých případech, na základě písemné dohody ministerstev, přiměřeně prodloužit. Stanoviska musí obsahovat souhlas či nesouhlas. Pro vydání eurolicence není třeba závazného stanoviska MZV.

⁹⁸ příloha č. 3 vyhlášky č. 332/2009 Sb.

⁹⁹ rozsudek NSS publikovaný pod č. 200/2004 Sb. NSS

¹⁰⁰ § 136, § 149 správního řádu

MPO licenci neudělí jen z důvodů uvedených v § 18, čímž je výrazně omezeno správní uvážení. Těmito důvody jsou nesplnění náležitostí žádosti, porušení předpisů v této oblasti nebo vydání nesouhlasného závazného stanoviska dotčeným orgánem.

Ministerstvo může též z důvodů uvedených v § 19 licenci odejmout, přičemž stát neodpovídá za škodu, která tím právnické osobě může vzniknout.

6.5.6 SPRÁVNÍ DELIKTY

ZOVM obsahuje v § 25 skutkové podstaty správních deliktů právnických osob. Z dikce § 23 upravujícího správní dozor nad dodržováním ZOVM vyplývá, že se deliktního jednání může dopustit též fyzická osoba nebo MV a MO. Podle tohoto ustanovení provádí MPO kontrolu dodržování ZOVM nejen u právnických osob, kterým bylo vydáno povolení k obchodu s vojenským materiálem, ale též u právnických osob a fyzických osob, u nichž lze předpokládat, že takový obchod provádějí, a u MO nebo u MV, které provádějí obchod s vojenským materiálem. Zatímco pokud v rámci své činnosti MO nebo MV při obchodování s vojenským materiálem vystupují jménem státu jako právnické osoby a dopadá na ně ustanovení § 25 ZOVM, fyzická osoba bude v případě porušení ZOVM postížitelná za přestupek „ostatní přestupky proti pořádku ve státní správě a přestupky proti pořádku v územní samosprávě“ podle § 46 odst. 1 přestupkového zákona a v případě vyšší společenské škodlivosti půjde o trestný čin.

6.5.6.1 PŘESTUPKY

Podle § 46 odst. 1 přestupkového zákona se ostatního přestupku proti pořádku ve státní správě a přestupku proti pořádku v územní samosprávě dopustí ten, kdo poruší jiné povinnosti, než které jsou uvedeny ve speciálních skutkových podstatách uvedených v přestupkovém zákoně, jestliže jsou stanoveny zvláštními právními předpisy. Tato odkazovací skutková podstata přestupku umožňuje postihnout jednání fyzické osoby, která fakticky provádí zahraniční obchod s vojenským materiálem bez povolení, samozřejmě za naplnění ostatních znaků přestupku. ZOVM zatím neumožňuje obchodovat s vojenským materiálem fyzickým osobám.

Za přestupek podle § 46 odst. 1 př. zákona lze uložit pokutu do výše 30.000 Kč.

6.5.6.2 SPRÁVNÍ DELIKTY PRÁVNICKÝCH OSOB

V § 25 ZOVM jsou uvedeny skutkové podstaty správních deliktů právnických osob

v oblasti zahraničního obchodu s vojenským materiálem. Objektem těchto správních deliktů je zájem na řádném výkonu veřejné správy v oblasti regulace zahraničního obchodu s vojenským materiálem. Jednotlivé skutkové podstaty postihují jednak obchodování s vojenským materiálem bez povolení nebo licence, jednak doložení žádosti o povolení nebo licenci nesprávnými, neúplnými, pozměněnými nebo padělanými údaji nebo podklady a jednak nesplnění informační povinnosti při provádění obchodu s vojenským materiálem nebo při změnách rozhodných pro vydání povolení. Postihován je také neoprávněný zásah do licence.

Za správní delikty uvedené v § 25 ZOVM lze uložit pokutu v rozmezí od 5.000.000 Kč do 50.000.000 Kč. Výše pokut jsou stanoveny s ohledem na veřejný zájem, charakter obchodů a požadavky potřebné k získání povolení. Konkrétní výše pokuty se ukládá podle zásady přiměřenosti a podle naplnění určité míry společenské škodlivosti.

ZOVM umožňuje rovněž uložit podle § 26 ZOVM sankci propadnutí vojenského materiálu samostatně nebo vedle pokuty. Samozřejmě za situace, že takový materiál správní orgán již dříve zajistil podle § 23b ZOVM nebo jestliže je takový druh sankce uskutečnitelný. Podmínkou pro uložení sankce propadnutí vojenského materiálu je, že byl užit nebo určen ke spáchání správního deliktu nebo je výnosem ze správního deliktu.

Odpovědnost za právní delikty právnických osob je objektivní, nikoli však absolutní. V § 27a odst. 1 ZOVM je uveden liberační důvod. Pokud právnická osoba prokáže, že k porušení povinnosti došlo i přes vynaložení veškerého úsilí, které bylo možno požadovat, aby porušení právní povinnosti zabránila, za správní delikt nebude odpovídat.

Zákonem stanovená subjektivní lhůta k zahájení řízení činí 4 roky ode dne zjištění správního deliktu správním orgánem. Objektivní lhůta činí 10 let ode dne, kdy ke spáchání správního deliktu došlo.

6.5.7 VZTAH K SPRÁVNÍMU ŘÁDU

ZOVM neobsahuje právní normu upravující vztah k správnímu řádu. Z § 1 odst. 2 správního řádu¹⁰¹ vyplývá, že správní řád je vůči ZOVM v poměru subsidiarity a ZOVM vůči správnímu řádu v poměru speciality. ZOVM například stanovuje odlišně od správního řádu lhůty pro vydání rozhodnutí nebo nemožnost podat rozklad proti rozhodnutí MPO o neudělení povolení k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem.

¹⁰¹ zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

6.5.8 PROVÁDĚCÍ PŘEDPISY

Prováděcím předpisem k ZOVM je vyhláška č. 332/2009 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem a o doplnění zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále jen vyhláška). Vyhláška v příloze č. 1 především stanovuje seznam vojenského materiálu rozdělený na jednotlivé kategorie označené SVMe 1 – SVMe 24. Pro naše téma jsou nejdůležitější kategorie SVMe 1 - SVMe 4. V příloze č. 3 je uveden vojenský materiál, který může být předmětem tzv. eurolicence¹⁰² a v příloze č. 6 je uveden významný vojenský materiál. Ostatní přílohy obsahují vzory dokumentů.

6.5.9 JUDIKATURA

Judikatura k problematice ZOVM není příliš obsáhlá. Pokud jednotlivá rozhodnutí správních soudů měla význam pro aplikační praxi, byly závěry z nich zapracovány do ZOVM v rámci novel.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 9. 1995, sp. zn. 6 A 191/94 (156/97 SJS) se jednak týkal povahy povolení k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem a jednak okolností vydání vyjádření příslušného správního úřadu. Podle Vrchního soudu v Praze má povolení k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem povahu správního aktu „povolení“, na který je právní nárok za splnění zákonných podmínek. Jde o činnost, která není obecně zakázaná, lze tedy mluvit o právním nároku na tzv. dovolení. Při neudělení povolení jde o zásah do žadatelova veřejného subjektivního práva, a soudní přezkum ve správním soudnictví tak není vyloučen. Opačně je to u koncese, kterou se obecně povoluje činnost zakázaná. Tímto výkladem se spíše Vrchní soud v Praze vypořádával s podmínkami řízení, než že by to bylo spornou otázkou.

Uvedené rozhodnutí především řeší otázku ochrany utajovaných informací v rámci vydávání vyjádření dotčenými orgány. Ochrana utajovaných informací nemůže být na újmu toho, o němž se informace utajují. V tomto konkrétním případě se jednalo o nesouhlasné vyjádření MV, které se ve svém stanovisku vyjádřilo negativně k vydání povolení k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem žadateli. Své vyjádření po urgenci MV odůvodnilo tajným dopisem o nesplnění podmínky spolehlivosti a bezúhonnosti členů

¹⁰² § 14 odst. 3 ZOVM

statutárních orgánů žadatele. Žadatel však doložil doklady, že statutární orgány tyto podmínky splňují. Správní orgán s odkazem na povinnost mlčenlivosti nezařadil tajný dopis do spisu. Protože se před vydáním rozhodnutí nemohl účastník s tímto dopisem seznámit podle § 33 tehdy platného správního řádu (§ 36 odst. 2 spr. řádu) a navrhnout jiné důkazy k vyvrácení tvrzení, došlo k podstatné vadě řízení a k neúplnému zjištění skutkového stavu věci ze strany správního orgánu. Vrchní soud v Praze konstatoval, že povinnost mlčenlivosti nemůže být na újmu toho, o kom se informace utajují. Nemožnost se vyjádřit k podkladům rozhodnutí je podstatnou vadou řízení a důvodem ke zrušení rozhodnutí. Soud také konstatoval, že je možný soudní přezkum vyjádření v rámci žaloby proti rozhodnutí správního orgánu.

Ve vztahu k utajovaným informacím doznal ZOVM změny až novelizačním zákonem č. 220/2009 Sb. Jednak dotčené orgány na místo vyjádření vydávají závazná stanoviska a jednak ZOVM v § 30 a § 30a obsahuje ustanovení o nakládání s utajovanými informacemi v souvislosti se závaznými stanovisky. Správní orgán uchovává části spisu, které obsahují utajované informace odděleně. Nahlížení do spisu, jehož součástí jsou utajované informace nebo skutečnosti, na něž se vztahuje zákonem uložená nebo uznaná povinnost mlčenlivosti, v současné době upravuje spr. řád v § 30 odst. 6. Do takové části spisu může nahlížet pouze účastník řízení nebo jeho zástupce za předpokladu, že jsou předem seznámeni s následky porušení povinnosti mlčenlivosti o těchto skutečnostech a o takovém poučení je sepsán protokol. Účastníci řízení k tomu nemusejí mít osvědčení o bezpečnostní způsobilosti. Nemělo by se tedy již v praxi stávat, že by se účastník nemohl seznámit s podklady pro rozhodnutí, i když jsou jejich součástí utajované informace. V § 30a ZOVM jsou obsaženy procesní podmínky ve správním řízení soudním při provádění dokazování o utajovaných informacích. Jde o speciální ustanovení k SŘS. Seznamování s utajovanými informacemi¹⁰³ a překonání povinnosti mlčenlivosti řeší jednotlivé procesní předpisy¹⁰⁴. Dlužno také podotknout, že podle ZOVM musí mít statutární orgány právnické osoby osvědčení o bezpečnostní způsobilosti fyzické osoby pro stupeň utajení „Důvěrné“ nebo vyšší, a pokud jsou utajované informace v tomto stupni utajení, může se s nimi taková osoba seznamovat.

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. 3. 2000, sp. zn. 30 Ca 225/99 (625/2000 SJS) se zabýval pojmem vojenský materiál s ohledem na spáchání celního deliktu podle §§ 293 a 298 tehdy platného celního zákona (§ 294 odst. 1 písm. e) celního zákona). Krajský soud konstatoval, že pokud materiál odpovídá definici vojenského materiálu

¹⁰³ § 58 odst. 4 zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, v pozdějším znění

¹⁰⁴ § 40a, § 124 zákona č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, v pozdějším znění, § 17 odst. 3, § 38 odst. 6, § 55 odst. 3 spr. řádu

podle § 5 odst. 1, jde o vojenský materiál, k jehož vývozu nebo dovozu je třeba povolení a licence, byť by měl sloužit k civilním účelům. Pokud podnikající fyzická osoba uvede v celní deklaraci nepravdivé údaje o druhu vyváženého materiálu, dopustí se správního deliktu podle celního zákona. Jednalo se o vývoz vojenského materiálu na Slovensko. Po vstupu do EU jsme se stali společně se Slovenskem součástí celní unie a pro pohyb zboží mezi jednotlivými členskými státy se neuplatňuje režim podle celního zákona¹⁰⁵ a celního kodexu¹⁰⁶ společenství. Judikát je stále významný pro subsumpci určitého zboží pod pojem vojenský materiál. Pokud materiál naplňuje znaky legální definice uvedené v § 5 odst. 1, 2 ZOVM a je zároveň uveden v seznamu vojenského materiálu¹⁰⁷, jde o vojenský materiál bez ohledu na účel, pro který je vyvážen. Pokud by fyzická nebo právnická osoba uvedla při vývozu takového materiálu mimo celní unii nepravdivé údaje o charakteru vyváženého zboží, mohla by se dopustit správního deliktu podle celního zákona.

Rozsudek Vrchního soud v Praze ze dne 28. 4. 2000, sp. zn. 7 A 142/99 (790/01 SJS), se týká obsahu souhlasného vyjádření dotčeného správního orgánu k povolení k provádění zahraničního obchodu s vojenským materiálem a případných důsledků jeho vad pro správní řízení. Pokud ZOVM v § 11 odst. 1 uvádí hlediska hodnocení žádosti o povolení dotčenými ministerstvy, musí být z jejich nesouhlasných vyjádření zřejmé, že ji z těchto hledisek hodnotila. Pokud to z nesouhlasného stanoviska zřejmé není, nemůže být nesouhlasné vyjádření vydané podle § 6 odst. 2 ZOVM příslušným ministerstvem samo o sobě důvodem rozhodnutí o nevydání povolení. Z takového vyjádření nelze bez dalšího, tj. bez provedení dalších zjištění, nijak dovodit ohrožení zájmů uvedených v ZOVM, k jejichž ochraně působí příslušná ministerstva.

Z procesního hlediska jde o nedostatečně zjištěný skutkový stav věci, porušení zásady materiální pravdy a omezení práva účastníka řízení navrhnout jakékoli důkazy k vyvrácení tvrzení dotčeného ministerstva. Vrchní soud se též zabýval návrhem žalobce, aby sám posoudil, zda jsou ohroženy zájmy shora uvedené. Soud to s odkazem na § 250i odst. 1 tehdy platného o.s.ř. odmítl, neboť podle části páté o.s.ř. byl pro soud rozhodující skutkový stav v době rozhodování správního orgánu a sám jeho činnost nahrazovat nemohl. Podle SŘS sice správní soud rozhoduje v plné jurisdikci, nahradit rozhodnutí správního orgánu nebo jeho správní uvážení nemůže.

Zákon č. 220/2009 Sb., který novelizoval ZOVM zavedl na místo vyjádření

¹⁰⁵ zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon, v pozdějším znění

¹⁰⁶ nařízení Rady (EHS) č. 2913/92 ze dne 12. října 1992, kterým se vydává celní kodex Společenství, v platném znění

¹⁰⁷ příloha č. 1, 3, 6 vyhlášky č. 332/2009 Sb.

dotčených orgánů stanoviska dotčených orgánů a odstranil fikci pozitivního stanoviska při nečinnosti dotčených orgánů. To má pro rozhodování správního orgánu poměrně velký význam. Vyjádření správních orgánů jsou tzv. jiné úkony sloužící jako podklad pro rozhodnutí, přičemž nezasahují autoritativně do subjektivních práv nebo povinností fyzických a právnických osob. Nejde o subsumpci správních aktů. S vyjádřeními z hlediska obsahu se správní orgán vypořádává v rámci volného hodnocení důkazů a své úvahy, včetně toho, jakým způsobem k nim přihlížel, uvádí v odůvodnění. Závazné stanovisko je svou povahou správním aktem s tzv. vnitřní působností. Působí vůči správnímu orgánu, který vydává finální rozhodnutí, nikoliv přímo proti účastníkovi řízení. Jde o podmiňující správní akty, tedy o subsumpci správních aktů. U vyjádření je věcí správního orgánu vydávajícího rozhodnutí, aby inicioval nápravu vadného vyjádření u správního orgánu, který jej vydal. Vadné závazné stanovisko může být zhojeno v přezkumném řízení nadřízeným orgánem správního orgánu, který vydal závazné stanovisko. Obsah závazného stanoviska je závazný pro výrokovou část rozhodnutí. Negativní závazné stanovisko způsobuje zamítnutí žádosti bez dalšího provádění dokazování¹⁰⁸.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 6. 2003, sp. zn. 7 A 130/2002 (200/2004 Sb. NSS) se týkal správního řízení. Řízení o odnětí licence podle § 19 odst. 1a) ZOVM je správním řízením z moci úřední, které je zahájeno dnem oznámení o zahájení řízení účastníkům podle § 46 odst. 1 spr. řádu. Může být sice spojeno s jiným úkonem, ale nesmí být tím úkonem rozhodnutí ve věci, bylo by tím porušeno podle § 36 odst. 3 spr. řádu právo účastníků před vydáním rozhodnutí ve věci vyjádřit se k podkladům rozhodnutí; to se netýká žadatele, pokud se jeho žádosti v plném rozsahu vyhovuje, a účastníka, který se práva vyjádřit se k podkladům rozhodnutí vzdal. Rozhodnutí má svůj význam z procesního hlediska.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 9. 2003, sp. zn. 7 A 104/2002 (269/2004 Sb. NSS) směřoval proti rozhodnutí o správním deliktu na úseku ZOVM. Příklad se týkal právnické osoby nemající povolení k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem, která uzavřela se švýcarským protějškem dohodu o vývoji, marketingu a výrobě subkaliberní munice, čímž se měla dopustit správního deliktu podle § 25 odst. 1 ZOVM. Zásadní význam pro rozhodnutí správního orgánu má výklad pojmu „zahraniční obchod s vojenským materiálem“ a případné podřazení

¹⁰⁸ § 149 spr. řádu

jednání právnické osoby pod tento pojem. Legální definice tohoto pojmu je uvedena v § 2 ZOVM. Pokud správní orgán své rozhodnutí odůvodní pouze tak, že práva a povinnosti vyplývající z posuzované dohody se týkají zahraničního obchodu s vojenským materiálem, není z toho zřejmé o jakou činnost ve smyslu § 2 ZOVM jde. Takové rozhodnutí je nepřezkoumatelné. Nejvyšší správní soud se též zabýval otázkou, zda je uvedení nesprávného identifikačního čísla v oznámení o zahájení správního řízení i v rozhodnutí správního orgánu prvního stupně porušením spr. řádu. Podle Nejvyššího správního soudu nejde o porušení správního řádu ze strany správního orgánu. V průběhu správního řízení nedošlo k pochybnosti o totožnosti účastníka a správní orgán později svou písařskou chybu opravil v souladu se spr. řádem.

Legální definice pojmu „zahraniční obchod s vojenským materiálem“ byla upravována několika novelami. Rozhodnutí je stále aktuální z hlediska subsumpce nějaké činnosti pod tento pojem.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 10 CA 62/2005 (1206/07 Sb. NSS) se týkal převodu licence k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem na právního nástupce. Podle názoru Nejvyššího správního soudu nelze licenci převést na právního nástupce, neboť to zákon výslovně nepovoluje. Rozhodnutím o udělení licence podle ZOVM vzniká veřejnoprávní vztah mezi státem reprezentovaným příslušným orgánem státní správy a subjektem, jemuž je licence udělena. Rozhodnutí o licenci je konstitutivní správní akt, který zakládá oprávnění provádět určitý druh obchodu konkrétnímu subjektu. Tento subjekt nemůže svým právním úkonem převést vzniklé oprávnění na jiný subjekt, pokud to zákon výslovně neumožňuje. Celá věc se týkala aktivní legitimace k podání žaloby proti rozhodnutí MPO o odnětí licence. Žalobu podala právní nástupkyně společnosti, jež byla zrušena bez likvidace a které byla licence odňata. Právní nástupnictví se týká práva soukromého, nikoliv vztahů veřejnoprávních. Veřejné subjektivní právo svědčilo zrušení společnosti, nikoli společnosti nástupnické, proto nebyla nástupnická společnost aktivně legitimovaná k podání žaloby a Městský soud v Praze žalobu zamítl podle § 78 odst. 7 SŘS. Rozhodnutí je stále aktuální. V ZOVM nedošlo v tomto směru k žádné novelizaci.

6.5.10 VÝZNAMNÉ NOVELIZACE ZÁKONA Č. 38/1994 SB.

Od své účinnosti 1. 4. 1994 prošel ZOVM celkem 9 novelizacemi. Za významnější novelizací lze považovat zákon č. 357/2004 Sb. Touto novelou bylo umožněno s vojenským materiálem obchodovat ČR zastoupené MO a MV. Podle včleněného § 12a odst. 1 ZOVM

mohla tato ministerstva provádět obchod s vojenským materiálem, je-li to nutné k zajištění obrany a bezpečnosti ČR, jde-li o pomoc jiným státům a rozhodla-li o tom vláda, je-li smluvním partnerem cizí stát. MO ani MV nejsou držiteli povolení. Povolení v jejich případě mělo nahrazovat usnesení vlády. Ministerstvo však vždy muselo žádat o dovozní nebo vývozní licenci. Účelem této novely ZOVM bylo umožnit, aby stát zastoupený příslušnou organizační složkou státu přímo vstupoval do jednotlivých obchodních vztahů, a nemusel tak obchodovat přes prostředníka. Jednak tak stát mohl ušetřit finanční prostředky a jednak mohl efektivněji řešit zásadní otázky zvyšování taktických a operačních schopností ozbrojených sil, ozbrojených bezpečnostních sborů a služeb při zajišťování obrany a bezpečnosti státu. Novela také částečně reagovala na vstup ČR do EU.

Další významnou novelu ZOVM představuje zákon č. 220/2009 Sb. Novela reaguje mimo jiné i na nové prvky společenského prostředí po vstupu ČR do EU a rovněž na přijetí některých nových právních předpisů v uplynulém období. Odstraňují či nahrazují se ustanovení zákona, která jsou za dobu jeho platnosti již přežitá a působí problémy v praxi, např. podstatným způsobem je redukováno dokládání údajů uvedených v žádosti o povolení, pokud se jedná o skutečnosti, které jsou státní správě dostupné. Novela upravuje definici pojmu „zahraničního obchodu s vojenským materiálem“ a „vojenský materiál“. Seznam vojenského materiálu se bude na příště stanovovat na základě Společného seznamu vojenského materiálu Evropské unie. Tato novela zavedla tzv. eurolicenci¹⁰⁹, na základě které může držitel povolení obchodovat s vymezeným okruhem vojenského materiálu ve vztahu k členským státům EU, bez nutnosti žádat o licenci pro každou obchodní smlouvu zvlášť. O prováděných obchodech následně informuje kontrolní orgány. Držitelé povolení jsou tak ušetřeni většího počtu licenčních řízení a současně zůstává zachován prostor pro kontrolní funkci státu nad prováděním zahraničního obchodu s vojenským materiálem. V rámci části čtvrté ZOVM zavedla novela institut zajištění vojenského materiálu a informační povinnost vůči MPO. Správní delikty právnických osob jsou zařazeny do části páté a podstatně upraveny, aby lépe postihovali deliktní jednání v této oblasti.

Významná je také poslední novela zákon č. 248/2011 Sb. Od 1. 9. 2011 je účinné ustanovení týkající se obchodování s vojenským materiálem MO a MV. Ostatní ustanovení nabudou účinnosti 30. 6. 2012. Novela implementuje Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/43/ES o zjednodušení podmínek transferů produktů pro obranné účely uvnitř Společenství. Do ZOVM se tak zavádí pojem „transfer vojenského materiálu uvnitř EU“,

¹⁰⁹ § 14 odst. 3 ZOVM

který je zahraničním obchodem s vojenským materiálem, ale podléhá zvláštnímu režimu licencování. Tzv. „eurolicence“ uvedená v § 14 odst. 3 ZOVM bude zrušena. Prováděcí předpis stanoví, se kterým vojenským materiálem bude možno takovým způsobem obchodovat. Transfer vojenského materiálu budou smět provádět také fyzické osoby, které budou držiteli povolení k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem. Podmínku pro udělení povolení fyzické osobě budou obdobné jako pro právnickou osobu, včetně bezpečnostní způsobilosti. Novela do ZOVM zavádí hlavu druhou nazvanou „Licence k transferu vojenského materiálu uvnitř Evropské unie a certifikace“, jež obsahuje základní principy implementované směrnicí. Každý transfer vojenského materiálu musí podléhat předchozímu povolení prostřednictvím obecných, souhrnných nebo individuálních licencí, které zveřejňuje nebo uděluje členský stát, z jehož území hodlá dodavatel transfer uskutečnit. Dovozní licence se v rámci transferu nevyžaduje. Licence udělená členským státem musí platit v celé EU a k průvozu přes jiné členské státy EU nebo ke vstupu na území jiných členských států EU se nesmí vyžadovat žádné další povolení. V rámci obecné licence bude možné provádět méně rizikové transfery vojenského materiálu, např. v případě, že bude příjemce součástí ozbrojených sil nebo veřejným zadavatelem, nebo pokud je příjemce certifikovanou osobou. K využití obecné licence se nebude vydávat žádné rozhodnutí. Dodavatel se bude muset pouze zaregistrovat před uskutečněním prvního transferu a následně případně plnit informační povinnost. Naproti tomu souhrnná licence bude sloužit k provádění transferů více příjemcům v jednom nebo více členských státech, tedy pro více obchodů s určitým druhem vojenského materiálu. Vydání souhrnné licence bude předcházet klasické správní řízení o žádosti na vydání této licence. Konečně individuální licence bude sloužit k transferům jednomu konkrétnímu příjemci. V rámci transferů s vojenským materiálem bude na žádost MPO vydávat osvědčení o spolehlivosti příjemce – certifikát osvědčující schopnost příjemce dodržet vývozní omezení vojenského materiálu na základě licence k transferu. Certifikát se bude vydávat na dobu 5 let a splňování podmínek bude minimálně každé 3 roky kontrolováno. Majitel certifikátu může být příjemcem vojenského materiálu transferovaného na základě obecné licence. Na fyzické podnikající osoby, držitele povolení, se budou vztahovat správní delikty uvedené v ZOVM.

Změnu doznal též § 12a ZOVM. V důvodové zprávě předkladatel tvrdí, že nová právní úprava přispěje k větší transparentnosti v oblasti veřejných zakázek, neboť bude moci MO a MV realizovat přímé nákupy bez zprostředkovatelů. Údajně to doposud nebylo možné, neboť vzhledem k schvalovacímu procesu vládou nemohlo dojít ke klasickému zadávacímu řízení v rámci zákona o veřejných zakázkách. Novela ve skutečnosti umožňuje MO a MV

provádět pouze část ze škály činností podřazených pod pojem „zahraniční obchod s vojenským materiálem“. Ministerstva v rámci plnění svých úkolů budou smět pouze nakupovat a dovážet, nikoliv však už například vyvážet přebytky svých zásob a výzbroje. Pro ministerstva se však obchody zjednodušili, neboť budou vojenský materiál dovážet jen na základě licenčního potvrzení vydaného MPO. Licence už potřebovat nebudou. Rozhodování o nákupu výzbroje a jiného vojenského materiálu z hlediska strategického a vojenskopolitického se tak přesunuje z roviny politického rozhodování do roviny správní. Pravdou je, že vláda schválila koncepci ozbrojených sil, která obsahuje také strategii vyzbrojování, jako politický dokument a nemusí tedy o každém nákupu výzbroje znovu jednat.

6.6 POROVNÁNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY V SOUSEDNÍCH ZEMÍCH

6.6.1 NĚMECKO

V SRN upravuje obchod se zbraněmi a vojenským materiálem zákon na kontrolu válečných zbraní, konkrétně čl. 26 odst. 2. Dále nařízení o válečných zbraních ze dne 24. 1. 1995 (v platném znění) a zákon o zahraničním obchodu a platbách ze dne 18. 12. 1986 (v platném znění).

Principy regulace exportu válečných zbraní a ostatního vojenského materiálu jsou založeny na Kodexu chování EU a Společném seznamu EU. Povolení je třeba pouze při vývozu, nikoli dovozu a také na přepravu. Ohledně exportu válečných zbraní vykonává působnost Spolkové ministerstvo financí a ohledně exportu ostatního vojenského materiálu, Spolkový úřad pro vývoz – BAFA (agentura Spolkového ministerstva financí).

Vydávání povolení konzultuje Spolkové ministerstvo financí se Spolkovým ministerstvem zahraničních věcí, ministerstvem obrany a dalšími ministerstvy. Dohled nebo dozor nad dodržováním právních předpisů vykonává Spolkový celní úřad.

6.6.2 SLOVENSKO

Na Slovensku existuje podobná právní úprava jako v ČR. Obchody se zbraněmi a jiným vojenským materiálem, v rámci podnikatelské činnosti, upravuje zákon č. 179/1998 Z. z., o obchodu s vojenským materiálem a k takovému obchodu je třeba povolení a licence. Obchod se zbraněmi pro nepodnikatelské účely upravuje zákon č. 190/2003 Z. z., o střelných zbraních a střelivu, v platném znění a v takovém případě postačí pouze zbrojní průvodní list. Působnost v této oblasti vykonává ministerstvo hospodářství pro licence a povolení, které

rozhoduje na základě souhlasu ministerstva zahraničních věcí, ministerstva obrany a ministerstva vnitra. Konzultační procedury usnadňuje Licenční komise za účasti zástupců příslušných úřadů a sekcí výše zmíněných ministerstev. Ministerstvo hospodářství vykonává působnost při vydávání povolení na vývoz a dovoz zbraní, střeliva nebo výbušnin (tzv. civilní licence), takové povolení se vydává na základě staříčského zákona č. 42/1980 Sb., o hospodářských stycích se zahraničím a vyhlášky MH SR č. 15/1998 Z. z. Policie SR vykonává působnost v rámci vydávání zbrojních průvodních listů.

Výjimky z licencování zákon stanoví pro export týkající se slovenských ozbrojených sil nebo policejních orgánů. Žádná licence není potřebná pro tranzit vojenského materiálu přes SR, jestliže materiál je na území Slovenska ne déle než 7 dní. Žádná licence není potřebná, jestliže importovaný materiál je reexportován a příjemce je Ministerstvo obrany SR nebo Ministerstvo vnitra SR.¹¹⁰

6.6.3 POLSKO

V Polsku platí pro obchodování se zbraněmi a jiným materiálem rozhodnutí Rady ministrů ze dne 14. 9. 1999 o zákazu a omezení ve speciálním zahraničním obchodu, patřící k zákonu ze dne 29. 11. 2000, jenž se týká mezinárodního obchodu se zbožím, technologiemi a službami strategického významu pro státní bezpečnost, podporu mezinárodního míru a bezpečí a platné vybrané právní předpisy.

Působnost v oblasti zahraničního obchodu se zbraněmi a jiným strategickým materiálem vykonává Ministerstvo hospodářství Polské republiky, prostřednictvím speciálního Kontrolního úřadu pro export.

Při vydávání povolení spolupracuje Úřad s ministerstvem zahraničních věcí, ministerstvem obrany, ministerstvem pro vnitřní záležitosti a státní správy a státním ochranným úřadem.¹¹¹

6.6.4 RAKOUSKO

V Rakousku mají spolkový zákon o dovozu, vývozu a tranzitu válečného materiálu, BGBI č. 540/1977, spolkovou vládní úmluvu č. 624/1977 z 22. 11. 1977 o vojenském materiálu a zákon o zahraničním obchodu „Aussengandengesetz“ z 9. 3. 1995. Rakousko plní vlastní doktrínu definovanou v usnesení spolkové vlády č. 624/1977.

¹¹⁰ <http://www.economy.gov.sk/index/index.php?lang=sk>

¹¹¹ <http://www.mg.gov.pl/Gospodarka/DKE/Akty/obrotzagranica/>

Působnost v oblasti vojenského materiálu vykonává ministerstvo vnitra, pro civilní zbraně a zboží dvojího užití ministerstvo hospodářství. V rámci konzultací oslovuje ministerstvo vnitra další ministerstva jako ministerstvo zahraničních věcí, ministerstvo obrany a spolkové kancléřství. Při udělování povolení k zahraničnímu obchodu s civilními zbraněmi a zbožím dvojího užití žádá ministerstvo hospodářství o stanovisko Poradní komisi pro zahraniční obchod. Dohled nebo dozor provádí ministerstvo vnitra.

Jak je vidět v okolních státech a ostatních státech EU, neexistuje jednotný systém a legislativní rámec pro vývoz a dovoz zbraní a jiného strategického materiálu. Vesměs se státy doposud hájily čl. 296 odst. 2 a čl. 30 SES (čl. 346 odst. 2 a čl. 36 SFEU). K určitému posunu došlo v rámci úpravy o držení zbraní¹¹², jak je popsáno výše (ZPL, Evropský zbrojní pas). Na základě směrnice Evropského parlamentu a Rady o zjednodušení podmínek transferů produktů pro obranné účely uvnitř Společenství dochází ke sjednocení legislativy i v oblasti zahraničního obchodu s vojenským materiálem v rámci vnitřního trhu EU.

¹¹² směrnice ES č. 91/477/EHS, o kontrole nabývání a držení zbraní

7 TRESTNĚ PRÁVNÍ OCHRANA PŘED NELEGÁLNÍM OBCHODEM SE ZBRANĚMI

Trestně právní ochrana před nelegálním obchodem se zbraněmi je obsažena v některých skutkových podstatách trestního zákoníku. Skutkové podstaty týkající se obchodu se zbraněmi najdeme v hlavě šesté, dílu třetím „Trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomie a oběhu zboží ve styku s cizinou“, a v hlavě sedmé, dílu prvním „Trestné činy obecně ohrožující“. § 261 TZ upravuje skutkovou podstatu trestného činu porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou, který mimo jiné ochraňuje kontrolní režim podle zákona č. 228/2005 Sb., o kontrole obchodu s výrobky, jejichž držení se v České republice omezuje z bezpečnostních důvodů a o změně některých zákonů. Skutkové podstaty uvedené v § 265 až § 267 - porušování předpisů o zahraničním obchodu s vojenským materiálem ochraňují kontrolní režim ZOVM. § 279 TZ – nedovolené ozbrojování, slouží k ochraně před porušováním ZZ. Skutková podstata uvedená v § 280 TZ - vývoj, výroba a držení zakázaných bojových prostředků, slouží k ochraně před jakýmkoli nakládáním se zbraněmi hromadného ničení a protipěchotními minami. Ve smyslu ustanovení § 1 TZ přikládá společnost mimořádný význam ochraně zájmů na dodržování předpisů v oblasti obchodu a nakládání se zbraněmi. Je to samozřejmé s ohledem na současnou hrozbu terorizmu a zvyšující se počet trestných činů spáchaných se zbraní nebo organizovanými skupinami.

Poměrně vysokou typovou škodlivost má trestný čin provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence podle § 265 TZ. Za naplnění základní skutkové podstaty odst. 1 je možné uložit trest odnětí svobody na jeden rok až osm let, peněžitý trest nebo trest zákazu činnosti. K nepodmíněnému trestu odnětí svobody však soudy u tohoto trestného činu odsuzují pachatele jen zřídka.

7.1 § 261 TZ - PORUŠENÍ PŘEDPISŮ O OBĚHU ZBOŽÍ VE STYKU S CIZINOU

Objektem trestného činu je zájem státu na kontrole pohybu určitých druhů zboží přes státní hranici. Jde o obecný zájem, který je specifikován jednotlivými odkazovanými normami. Podstatou trestněprávního jednání pachatele v oblasti obchodování se zbraněmi je podstatné porušení zákazu, omezení nebo jiné důležité povinnosti stanovené pro dovoz, vývoz nebo průvoz zboží v režimu zákona č. 228/2005 Sb., o kontrole obchodu s výrobky, jejichž držení se v České republice omezuje z bezpečnostních důvodů, a o změně některých zákonů.

Rovněž se může jednat o porušení ustanovení § 50 ZZ. Porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou je zejména:

- nezákonný dovoz, vývoz nebo průvoz zboží,
- uvedení nesprávných údajů o zboží, které podléhá celnímu či jinému dohledu,
- získání povolení k dovozu, vývozu nebo průvozu od příslušného celního orgánu na základě nepravých, pozměněných nebo padělaných dokladů nebo nesprávných nebo nepravdivých údajů,
- dosažení toho, že bylo propuštěno zboží na základě nepravých, pozměněných nebo padělaných dokladů nebo nesprávných nebo nepravdivých údajů,
- nedodržení příslušného celního režimu apod.

Porušení jiné důležité povinnosti stanovené pro dovoz, vývoz nebo průvoz zboží je porušení jakékoli povinnosti, která má podstatný význam z hlediska dovozu, vývozu nebo průvozu zboží a jeho celní kontroly¹¹³.

Právní praxe považuje za podstatné porušení zákazu, omezení nebo jiné důležité povinnosti jednak, pokud cena zboží překročí hranici 80.000,- Kč, a jednak pokud je cena zboží nižší, ale jedná se o zboží zvláštního významu (zboží s bezpečnostním rizikem)¹¹⁴.

Z hlediska objektivní stránky se může takového jednání dopustit pachatel jak konáním, tak opomenutím. Jednat však musí úmyslně.

Skutková podstata § 261 TZ je trestněprávní normou s blanketní dispozicí. Porušení odkazované normy musí být podstatné. Jde o ohrožovací delikt, takže nemusí dojít k následku nebo účinku. Pokud by porušení odkazované normy nebylo podstatné, mohlo by se jednat s ohledem na subsidiaritu trestní represe, v rámci obchodu se zbraněmi, o přestupek podle § 14 cit. zákona č. 228/2005 Sb. nebo přestupek podle § 293 zákona č. 13/1993 Sb., celní zákon.

Typová škodlivost tohoto trestného činu je poměrně nízká. Základní skutková podstata a kvalifikovaná skutková podstata uvedená v 2. odstavci vykazuje znaky přečinu a ani nejpřísněji postižitelná kvalifikovaná skutková podstata uvedená ve 3. odstavci nevykazuje znaky zvlášť závažného zločinu. Za naplnění základní skutkové podstaty může soud uložit trest odnětí svobody až na 2 léta nebo další alternativní tresty. Za nejpřísněji kvalifikovanou skutkovou podstatu může soud uložit trest odnětí svobody na 2 léta až 8 let.

¹¹³ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2009, 2424, 2425 s.

¹¹⁴ Nejvyšší soud, 5 Tdo 73/2006, [T 877]

7.2 SKUTKOVÉ PODSTATY TRESTNÝCH ČINŮ TÝKAJÍCÍ SE ZAHRANIČNÍHO OBCHODU S VOJENSKÝM MATERIÁLEM

Do hlavy šesté, dílu třetího TZ – trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomie a oběhu zboží ve styku s cizinou zákonodárce zařadil tři skutkové podstaty trestných činů týkající se ochrany zájmu společnosti na kontrole zahraničního obchodu s vojenským materiálem a na dodržování kontrolních režimů s tím souvisejících. Jde o skutkovou podstatu trestného činu provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence podle § 265 TZ, porušení povinnosti v souvislosti s vydáním povolení a licence pro zahraniční obchod s vojenským materiálem podle § 266 TZ a zkreslení údajů a nevedení podkladů ohledně zahraničního obchodu s vojenským materiálem.

Výkon práv a povinností fyzických a právnických osob a správních úřadů musí být v souladu s mezinárodními závazky ČR a jejími zahraničněpolitickými, obchodními a bezpečnostními zájmy. Jde o blanketní normy, odkazující na ZOVM, ve kterém je legální definice zahraničního obchodu s vojenským materiálem, vojenského materiálu a práva a povinnosti subjektů obchodujících s vojenským materiálem. Samotný seznam vojenského materiálu je obsažen v příloze č. 1 prováděcího předpisu.

V praxi je často kladen důraz na hmotný předmět útoku, tedy na věc, která byla vyvážena. Orgány činné v trestním řízení pak tvrdí, že když byly bez licence vyvezeny např. ochranné prostředky proti zbraním hromadného ničení, zapsané v položce SVM 7 seznamu vojenského materiálu, snižuje tato skutečnost společenskou škodlivost takovým způsobem, že nejde o trestný čin. Podle mého názoru je taková úvaha chybná, neboť při současném formálním pojetí trestného činu postačí k naplnění znaků skutkové podstaty pouhé porušení povinností nebo omezení vyplývajících ze ZOVM. Pro úvahy o potřebné míře společenské škodlivosti bude podstatná otázka, zda došlo k takovému porušení povinností, že již nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu¹¹⁵.

Všechny tři skutkové podstaty jsou v poměru speciality ke skutkové podstatě podle § 261 TZ. Ta totiž v sobě obecně zahrnuje všechny typy jednání uvedené ve skutkových podstatách § 265 - § 267, pokud se netýkají vojenského materiálu nebo materiálu dvojího užití. Skutkové podstaty trestných činů uvedené v § 265 - 267 pokrývají jednání uvedená ve skutkových podstatách správních deliktů právnických osob uvedených v § 25 odst. 1 až odst. 4 ZOVM. Neznamená to však automaticky, že by se fyzické osoby svým jednáním

¹¹⁵ Nejvyšší soud, 5 Tdo 17/2011-44

uvedeným jak ve skutkových podstatách těchto trestných činů, tak ve skutkových podstatách správních deliktů dopustily trestného činu. Méně závažná jednání tohoto typu budou zřejmě kvalifikována jako přestupky podle § 46 odst. 1 př. zákona.

7.2.1 § 265 – TZ PROVEDENÍ ZAHRANIČNÍHO OBCHODU S VOJENSKÝM MATERIÁLEM BEZ POVOLENÍ NEBO LICENCE

Tato skutková podstata postihuje především fyzické osoby, které fakticky provádějí zahraniční obchod s vojenským materiálem bez povolení nebo licence. O takové obchody půjde jen v případě, že předmětem takových obchodů bude vojenský materiál a úmysl pachatele bude směřovat k jednání mající za cíl vývoz nebo dovoz takového materiálu. Vzhledem k tomu, že se jedná o blanketní normu, bude skutková podstata postihovat všechny formy zahraničního obchodu s vojenským materiálem popsané v § 2 ZOVM, na které se vyžaduje povolení nebo také licence.

Oproti předchozí právní úpravě¹¹⁶ zůstala skutková podstata tohoto trestného činu téměř nezměněna. V odstavci 2. přibyly dva nové kvalifikační znaky. Pod písmenem f) spáchání takového činu ve vztahu k významnému vojenskému materiálu a pod písmenem g) jde o to, že se v souvislosti s jednáním pachatele vojenský materiál dostane do oblasti válečného nebo jiného ozbrojeného konfliktu nebo do státu, kde je zvýšené nebezpečí válečného nebo jiného ozbrojeného konfliktu.

Z hlediska typové škodlivosti jde o nejzávažnější porušování kontrolního režimu podle ZOVM. Základní skutková podstata uvedená v 1. odstavci je zločinem, neboť se jedná o úmyslný trestný čin, jehož trestní sazba trestu odnětí svobody činí 1 rok až 8 let. Kvalifikovaná skutková podstata uvedená v 2. odstavci naplňuje znaky zvlášť závažného zločinu¹¹⁷, kdy horní hranice trestní sazby činí 10 let.

Trestnost tohoto trestného činu může zaniknout též účinnou litostí § 33.

7.2.2 §266 TZ - PORUŠENÍ POVINNOSTI V SOUVISLOSTI S VYDÁNÍM POVOLENÍ A LICENCE PRO ZAHRANIČNÍ OBCHOD S VOJENSKÝM MATERIÁLEM

Skutková podstata trestného činu Porušení povinnosti v souvislosti s vydáním povolení a licence pro zahraniční obchod s vojenským materiálem podle §266 postihuje důsledek porušení nebo nesplnění důležité povinnosti zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce pachatele spočívající v neoprávněném vydání povolení k provádění zahraničního

¹¹⁶ zákon č. 140/1960 Sb., trestní zákon

¹¹⁷ § 14 TZ

obchodu s vojenským materiálem nebo licence pro určitý obchod s vojenským materiálem nebo vydání nepravdivého nebo neúplného dokladu vedoucí k vydání takového povolení nebo licence. Povinnosti při vydávání povolení nebo licence vycházejí z ZOVM. Jde především o doklady uvedené v § 9 odst. 2 (u povolení) a § 15 odst. 5 (u licence) ZOVM, např. o smlouvu nebo listinu o zřízení nebo založení právnické osoby, osvědčení o splnění předpokladů pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích, doklad o bezpečnostní způsobilosti fyzické osoby pro výkon citlivé činnosti nebo osvědčení fyzické osoby pro stupeň utajení „Důvěrné“ nebo vyšší, vydaný podle zvláštního právního předpisu, u členů statutárního orgánu právnické osoby, prokuristů, je-li prokura udělena, a členů dozorčí rady, je-li zřízena (u povolení), anebo návrh na uzavření smlouvy nebo již uzavřená smlouva s přesnou specifikací vojenského materiálu včetně uvedení jeho množství, doklad o konečném užití apod. (u licence).¹¹⁸

K porušení nebo nesplnění důležité povinnosti zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce musí být úmyslné a musí způsobit neoprávněné vydání povolení k provádění zahraničního obchodu s vojenským materiálem nebo licence pro určitý obchod s vojenským materiálem, anebo musí vést k vydání nepravdivého nebo neúplného dokladu, na jehož základě je takové povolení nebo licence neoprávněně vydána (musí zde být příčinná souvislost). Jednání může mít formu konání i opomenutí.

Skutková podstata postihuje fyzické osoby, které mají určitou povinnost vyplývající z jejich zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce ve vztahu k vydání povolení k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem nebo licenci podle ZOVM. V tomto smyslu hovoříme o speciálním subjektu. Pachateli budou nejčastěji osoby vykonávající funkci statutárních orgánů společností, ale také osoby vystavující doklady potřebné k vydání povolení nebo licence nebo úředníci vydávající povolení nebo licenci.

Z hlediska typové škodlivosti jde o méně závažné porušování kontrolního režimu podle ZOVM, než tomu je u skutkové podstaty trestného činu provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem podle § 265 TZ. Základní skutková podstata uvedená v 1. odstavci a kvalifikovaná skutková podstata uvedená v 2. odstavci jsou přečinem a kvalifikovaná skutková podstata uvedená v 3. odstavci je zvláště závažným zločinem s trestní sazbou 3 léta až 10 let.

Taktéž trestnost tohoto trestného činu může zaniknout účinnou lítostí podle § 33.

¹¹⁸ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník, 1. vydání, Praha: C.H.Beck, 2009, 2458 s.

7.2.3 § 267 TZ - ZKRESLENÍ ÚDAJŮ A NEVEDENÍ PODKLADŮ OHLEDNĚ
ZAHRANIČNÍHO OBCHODU S VOJENSKÝM MATERIÁLEM

Zatím co předchozí skutková podstata postihovala jednání spočívající v porušení povinnosti mající za následek neoprávněné vydání povolení nebo licence k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem, nebo ve vydání nepravdivého nebo neúplného dokladu, na jehož základě je takové povolení nebo licence vydána, postihuje skutková podstata trestného činu zkreslení údajů a nevedení podkladů ohledně zahraničního obchodu s vojenským materiálem podle § 267 úmyslné jednání spočívající v dokládání žádosti o takové povolení nepravdivými údaji, v zatajování skutečností, v nestandardním nakládání s podklady k evidenci takových obchodů nebo činěním zásahů do počítače s uvedenými evidencemi.

V odst. 1 a 2 jsou dvě samostatné základní skutkové podstaty. Obě mají rozdílné jednání. Skutková podstata uvedená v 1. odstavci je dokonána již doložením žádosti nepravdivým nebo neúplným dokladem nebo zatajením skutečnosti důležité pro vydání povolení nebo licence. Skutková podstata uvedená v 2. odstavci spočívá ve zničení, poškození nebo zatajení podkladů pro evidenci zahraničního obchodu s vojenským materiálem anebo v nevedení evidence nebo v zásahu do technického či programového vybavení počítače sloužícího pro evidenci takového obchodu.

Jednání může mít formu jak konání, tak opomenutí. Skutkové podstaty se týkají povolení a licence podle ZOVM.

Subjekt tohoto trestného činu je na rozdíl od předešlé skutkové podstaty v § 266 obecný. Pachatel nemusí mít zvláštní povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce. Může jím být zásadně kdokoli (trestně odpovědná osoba - fyzická osoba příčetná, která dovršila patnáctý rok věku).

Skutková podstata trestného činu zkreslení údajů a nevedení podkladů ohledně zahraničního obchodu s vojenským materiálem podle § 267 v sobě zahrnuje jednání charakteristická pro jiné trestné činy, např. trestného činu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 TZ a poškození cizí věci podle § 228 TZ. Trestný čin podle § 267 je k nim v poměru speciality a jednočinný souběh k uvedeným trestným činům je tak vyloučen.

7.3 § 279 TZ - NEDOVOLENÉ OZBROJOVÁNÍ

Objektem tohoto trestného činu je zájem společnosti na ochraně před nekontrolovatelnou výrobou a držením střelných zbraní, střeliva, výbušnin, neboť mají nebezpečnou povahu a mohou být snadno zneužity k ohrožení života zdraví a majetku.

Ustanovení § 185 je blanketní normou, která odkazuje na základní normy v oblasti zbraní a střeliva, výbušnin. Jedná se především o ZZ, OZS, zákon č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, v platném znění. Naplnění skutkové podstaty trestného činu nedovoleného ozbrojování spočívá v uskutečnění jednání bez příslušného povolení stanoveného odkazovanými normami. V případě ZZ je takovým povolením nejen zbrojní průkaz nebo zbrojní licence, ale také povinná registrace zbraně kategorie A, B nebo C či zbrojní průvodní list k individuálnímu vývozu nebo dovozu zbraně a střeliva. Z hlediska vývozu a dovozu zbraní a střeliva se jedná o vývoz a dovoz zbraní a střeliva, jejichž nabývání, držení a nošení podléhá povolení nebo registraci u příslušného orgánu a nepodléhá regulaci podle ZOVM nebo zákona č. 228/2005 Sb.

Obchodování se zbraněmi se zahraničním partnerem lze subsumovat pod pojem opatření sobě nebo jinému bez příslušného povolení tj. zbrojního průvodního listu. Jednání formou opatřování najdeme ve dvou základních skutkových podstatách uvedených v 1. odstavci a ve 3. odstavci. Bezpochyby musí být pro trestnost činu takové jednání úmyslné.

Opatřování v odstavci 1. se bude týkat střelné zbraně (jednoho kusu¹¹⁹) kategorie A až C, jejich hlavních částí nebo dílů nebo ve větším množství střeliva do takových zbraní nebo zakázaných doplňků. Původní skutková podstata trestného činu nedovoleného ozbrojování uvedená v § 185 zákona č. 140/1960 Sb. byla podstatně revidována. Zákonodárce zohlednil vývoj trestné činnosti v oblasti střelných zbraní a mezinárodní závazky ČR, především na protokol o nezákoně výrobě střelných (palných) zbraní, jejich částí a dílů, střeliva a proti obchodování s nimi, který je součástí Úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu ze dne 15. 11. 2000 a který byl přijat Valným shromážděním OSN dne 31. 5. 2001. Základní skutková podstata uvedená v § 279 odst. 1 TZ byla upřesněna tak, aby se trestněprávní ochrana vztahovala i na výrobu, opatření sobě nebo jinému nebo přechovávání i hlavních částí nebo dílů střelné zbraně nebo střeliva za podmínky, že jde o větší množství, anebo o zakázaný doplněk zbraně. Do rekodifikace se u zakázaných doplňků zbraní dovozovalo, že se podle § 4 ZZ jedná o zbraň kategorie A, tedy hromadění, vyrábění nebo sobě nebo jinému opatřování zakázaných doplňků zbraní bylo

¹¹⁹ R 48/1973

trestné podle § 185 odst. 2 písm. b) zákona č. 140/1961 Sb. TZ nově podle odstavce 2. trestně sankcionuje uvedení znehodnocené zbraně do střelbyschopného stavu nebo provedení konstrukčních změn směřujících k jejímu uvedení do střelbyschopného stavu nebo provedení konstrukčních změn na střelbyschopné zbraně směřujících ke zvýšení její účinnosti, anebo padělání, pozměnění, zahlazování nebo odstraňování jedinečného označení střelné zbraně, které umožňuje identifikaci střelné zbraně. Takovou úpravu vyžaduje článek 5 odst. 1 písm. c) uvedeného Protokolu. Jde především o reflexi zvyšujícího se počtu zajištěných zbraní kategorie D, které byly uvedeny do střelbyschopného stavu. Za posledních 5 let jich PČR v rámci prověřování a vyšetřování trestných činů zajistila řádově stovky¹²⁰.

Opatřování v odstavci 3. se bude týkat opatřování výbušniny v množství větším než malém, zbraně hromadně účinné (jedné takové zbraně) nebo součástek, jichž je k užití takové zbraně nezbytně třeba. Takové opatřování se bude týkat rovněž zbraní (plurál naznačuje, že k naplnění tohoto znaku postačí opatřování alespoň 2 ks zbraní), nebo značného množství střeliva. Kvalifikované množství výbušnin a střeliva bude v praxi činit aplikační problémy. Vodítkem pro podřazení množství výbušniny může být dosud aktuální rozhodovací praxe Nejvyššího soudu¹²¹. Ustálená judikatura rozeznává kvalifikované množství výbušniny nebo střeliva podle jeho účinnosti, která by měla být obdobná, jako když je užito zbraně hromadně účinné, s ohledem na ohrožení bezpečnosti lidí.

Typová škodlivost trestného činu nedovoleného ozbrojování je odstupňována podle závažnosti a kvalifikačního množství zbraní, střeliva a výbušnin. Ani nejzávažnější kvalifikované formy této trestné činnosti uvedené ve 4. odstavci nenaplňují znaky zvlášť závažného zločinu. Nedovolené ozbrojování je často přípravným jednáním k závažnějším trestným činům.

7.4 § 280 TZ - VÝVOJ, VÝROBA A DRŽENÍ ZAKÁZANÝCH BOJOVÝCH PROSTŘEDKŮ

Úkolem skutkové podstaty trestného činu vývoje, výroby a držení zakázaných bojových prostředků je zabezpečit plnění mezinárodních závazků vyplývajících pro ČR z členství v mezinárodních organizacích a z mezinárodních smluv, kterými je ČR vázána v této oblasti. Stát tak má v trestněprávní oblasti účinný nástroj ochrany života, zdraví, bezpečnosti společnosti a státu, jejichž ohrožení vyplývá z vývoje, přechovávání

¹²⁰ viz. příloha č. 1 – zdroj ÚOOZ, SKPV

¹²¹ R 44/1977

nebo hromadění obecně zakázaných zbraní, bojových prostředků nebo výbušnin¹²². Rozdíl mezi touto skutkovou podstatou a skutkovou podstatou nedovoleného ozbrojování podle § 279 TZ spočívá v tom, že zakázané zbraně, bojové prostředky nebo výbušniny nelze vůbec držet nebo s nimi jakkoli nakládat na základě kategorického zákazu uvedeného v zákoně nebo v mezinárodní smlouvě¹²³, kterou je ČR vázána. Naproti tomu zbraně, zbraně hromadně účinné, výbušniny nebo střelivo, které se týkají § 279 TZ, lze legálně držet a nakládat s nimi na základě výjimky nebo na základě povolení¹²⁴.

Ustanovení § 280 TZ obsahuje dvě samostatné skutkové podstaty, které se liší jednáním.

Jednání ve skutkové podstatě v odst. 1 spočívá ve vývoji, výrobě, dovozu, vývozu, přechovávání, hromadění nebo jiném nakládání se zbraněmi, bojovými prostředky nebo výbušninami zakázanými zákonem nebo mezinárodní smlouvou, kterou je ČR vázána.

Jednání ve skutkové podstatě uvedené v odst. 2 spočívá v projektování, stavění a užívání provozů určených k vývoji, výrobě nebo skladování takových věcí.

Z hlediska našeho tématu je pro nás nejdůležitější základní skutková podstata uvedená v 1. odstavci § 280 TZ, neboť obsahuje jednání spočívající v dovozu a vývozu zakázaných bojových prostředků. Skutková podstata tohoto trestného činu pokrývá čistě nelegální sféru zahraničního obchodu se zbraněmi.

Pachatelé tohoto trestného činu budou pocházet nejen z kriminálního prostředí, ale budou to také fyzické osoby vykonávající funkce statutárních orgánů zbrojařských společností.

Vzhledem k výše uvedenému bude trestný čin vývoj, výroba a držení zakázaných bojových prostředků podle § 280 TZ v poměru speciality k trestnému činu nedovoleného ozbrojování dle § 279.

Oproti právní úpravě tohoto trestného činu v zákoně č. 140/1960 Sb. byly zásadním způsobem zpřísněny trestní sazby, jak u základní (2 až 8 let - trest odnětí svobody alternativně s trestem propadnutí majetku), tak i u kvalifikované skutkové podstaty uvedené v odstavci 3. (5 až 12 let - trest odnětí svobody alternativně s trestem propadnutí majetku), kde byly doplněny i okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby (organizovaná skupina, čin spáchaný ve větším rozsahu, za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu). Vzhledem

¹²² jaderné zbraně nebo jiná jaderná výbušná zařízení, bakteriologické a toxické zbraně, chemické zbraně a protipěchotní miny

¹²³ Zákon č. 19/1997 Sb., o některých opatřeních souvisejících se zákazem chemických zbraní, zákon č. 305/1999 Sb., o zákazu použití, skladování, výroby a převodu protipěchotních min a o jejich zničení, Smlouva o nešíření jaderných zbraní (vyhl. č. 61/1974 Sb.), Úmluva o zákazu vývoje, výroby a hromadění zásob bakteriologických a toxických zbraní a o jejich zničení (vyhl. č. 96/1975 Sb.), Úmluva o zákazu vývoje, výroby a hromadění zásob chemických zbraní a o jejich zničení (sdělení č. 94/1997 Sb.), Úmluva o zákazu použití, skladování, výroby a převodu protipěchotních min a o jejich zničení (sdělení č. 29/2000 Sb. m.s.) atd.

¹²⁴ § 9 odst. 1, 2 ZZ

k trestu odnětí svobody, který lze za tento trestný čin uložit, půjde typově o mnohem závažnější jednání než u trestného činu nedovoleného ozbrojování podle § 279 TZ.

7.5 § 410 TZ - PORUŠENÍ MEZINÁRODNÍCH SANKCÍ

Stejně jako skutková podstata trestného činu vývoje, výroby a držení zakázaných bojových prostředků podle § 280 TZ, je účelem skutkového podstaty trestného činu porušení mezinárodních sankcí zabezpečit plnění mezinárodních závazků vyplývajících pro ČR z členství v mezinárodních organizacích a z mezinárodních smluv, kterými je ČR vázána v této oblasti. Chráněný zájem je však vymezen úžeji z hlediska charakteru mezinárodních závazků v oblasti mezinárodního míru a bezpečnosti a ochrany lidských práv nebo boje proti terorismu. K naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu dojde, jestliže tyto závazky vyplývají pro ČR z členství v OSN nebo EU.

Jednání v rámci trestného činu podle § 410 TZ je koncipováno jako porušení příkazu, zákazu nebo omezení v rámci opatření RB OSN nebo opatření Rady (EU) k zachování nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti. Z hlediska tématu této práce půjde o embargo na dovoz nebo vývoz zbraní v rámci rezolucí RB OSN nebo v rámci rozhodnutí Rady (EU).

K porušení příkazu, zákazu nebo omezení musí dojít ve větším rozsahu. Pokud by jednání nedosahovalo potřebné intenzity, mohlo by se jednat o přestupek podle § 17 zákona č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí, v znění pozdějších předpisů. Působnost v rámci uvedeného zákona je svěřena Ministerstvu financí a v rámci něho tuto oblast spravuje Finančně analytický útvar. V rámci tohoto zákona též působí ČNB.

Vzhledem k trestní sazbě trestu odnětí svobody u tohoto trestného činu hodnotil zákonodárce toto jednání jako mnohem méně závažné než u trestného činu vývoje, výroby a držení zakázaných bojových prostředků podle § 280 TZ.

7.6 NĚKTERÉ PŘÍPADY NELEGÁLNÍCH OBCHODŮ SE ZBRANĚMI V PRAXI (KAZUISTIKA)

V minulém období řešily orgány činné v trestním řízení (dále jen OČTŘ) několik případů zahraničního obchodu se zbraněmi, které by stály za zmínku. Jednalo se o případy jak v působnosti okresních, tak krajských soudů.

Podnikatel ze Znojemska v několika případech bez povolení prodával, také do zahraničí, zbraně hromadně účinné, a sice samopaly různých značek opatřené tlumiči

hluku výstřelu a zakázané doplňky zbraní pro noční vidění tzv. noktovizory a střelivo. Rovněž obdobné věci bez povolení přechovával, zejména v místě svého bydliště a pracoviště.

Jak samopaly, tak i noktovizory byly v rámci prověřování Úřadem pro zkoušení zbraní a střeliva a Licenční správou MPO označeny jako vojenský materiál. Pachatel tedy bez příslušného povolení a vývozní licence ve smyslu ZOVM prodal výše uvedené zbraně a zakázané doplňky s vědomím, že budou odběrateli vyvezeny mimo území ČR.

Jednání podezřelého policista SKPV kvalifikoval v usnesení o zahájení trestního stíhání jako trestný čin porušování předpisů o zahraničním obchodu s vojenským materiálem podle § 124d trestního zákona. S touto právní kvalifikací se ztotožnil i dozorový státní zástupce krajského státního zastupitelství ve své obžalobě. Krajský soud v Brně ovšem v rozsudku sp. zn. 46T 1/2008 uvedl, že se s tímto závěrem neztotožňuje, neboť i pokud by akceptoval, že jednání obžalovaného je jednáním, na které dopadá ZOVM, tedy, že se jedná o zahraniční obchod s vojenským materiálem, o čemž lze mít, s přihlédnutím na faktický průběh tohoto jednání a důvodovou zprávu k tomuto zákonu, pochybnosti (nedopadá na maloobchodní prodej apod.), je nutné se zabývat zejména stupněm společenské nebezpečnosti takového jednání. Samotný ZOVM obsahuje skutkovou podstatu správního deliktu právnických osob, která je vymezena prakticky totožně jako skutková podstata trestného činu dle § 124d trestního zákona. V § 25 citovaného zákona je pak stanovena příslušná sankce za tento správní delikt, kterou je poměrně vysoká pokuta¹²⁵. Logicky lze očekávat, že musí existovat jednání, které naplňuje znaky přestupku a nedosahuje společenské nebezpečnosti jednání, které by bylo podřaditelné pod trestný čin¹²⁶. Dle názoru soudu, je tomu tak právě v těchto případech, když předmětem prodeje vojenského materiálu určeného k vývozu do zahraničí jsou pouze jednotky kusů. Soud s přihlédnutím k § 3 odst. 2 trestního zákona konstatoval, že společenská nebezpečnost daného jednání ve vztahu k chráněnému zájmu, kterým je v tomto případě zájem na ochraně zahraničního obchodu s vojenským materiálem s přihlédnutím k mezinárodním závazkům ČR a jejím zahraničněpolitickým, obchodním a bezpečnostním zájmům, nedosáhla požadovaného stupně, tedy je nepatrná. Proto se nemůže jednat o trestný čin, ale maximálně o příslušný správní delikt. Proto byla tato konkurující právní kvalifikace z výroku rozsudku vypuštěna. Soud v tomto směru zvažoval i možnou otázku rozdělení skutku tak, aby bylo možné o případném správním deliktu samostatně rozhodnout, kdy ovšem znaky příslušného správního deliktu jsou většinou

¹²⁵ viz . kapitola 6.5.6.2

¹²⁶ § 46 pí. zákona ostatní přestupky proti pořádku ve státní správě a přestupky proti pořádku v územní samosprávě

i znaky příslušného trestného činu, a dle názoru soudu tato jednání v konečném důsledku rozdělit nešlo.

Pachatel byl tedy odsouzen pro trestný čin nedovoleného ozbrojování podle § 185 odst. 2 písm. a) trestního zákona k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 18 měsíců podmíněně odloženého na zkušební dobu v trvání 3 let.¹²⁷

Rozhodnutí soudu mělo pro aplikační praxi poměrně velký význam, přestože se jedná o rozhodnutí krajského soudu. Obhajoba bude, podle tohoto rozsudku, v dalších obdobných případech namítat, že jde o menší množství zbraní, a proto nemůže jít o trestný čin. Navíc podnikatel pro obchodování se zbraněmi potřebuje příslušnou licenci podle ZZ, která jej ale neopravňuje k zahraničnímu obchodu se zbraněmi, které jsou vojenským materiálem. Rovněž neexistuje výkladové stanovisko Nejvyššího soudu, které by určilo jaké množství vyvážených zbraní (vojenského materiálu) lze podřadit pod skutkovou podstatu trestného činu.

Minimálně v jednom případě se obhajoba pokusila vyvolat kompetenční spor podle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, ve kterých je příslušný rozhodovat Zvláštní senát Nejvyššího správního soudu v Brně¹²⁸. Obhájce obviněného jednatele společnosti T. podal návrh na zahájení řízení o kompetenčním sporu, jehož podstatou mělo být to, že orgány činné v trestním řízení projednávají jednání, které je správním deliktem. Podle jeho tvrzení šlo o stejné individuálně určené účastníky a totožnou věc. Na jedné straně stály orgány činné v trestním řízení, potažmo PČR, a na druhé straně Český úřad pro zkoušení zbraní a střeliva. Podstatou bylo to, že statutární orgán byl trestně stíhán za trestný čin porušování předpisů o zahraničním obchodu s vojenským materiálem podle § 124d trestního zákona za nelegální vývoz zbraní a střeliva, které takto jeho společnost uváděla na trh bez zkušební značky. Český úřad pro zkoušení zbraní a střeliva meritorně rozhodl o správním deliktu. Obhájce tvrdil, že jde o pozitivní kompetenční spor a navrhoval, aby zvláštní senát vydal předběžné opatření, aby státní zástupce nepodal obžalobu a aby rozhodl, že příslušný k rozhodnutí je správní orgán. Zvláštní senát návrh odmítl, neboť nemohlo jít o kompetenční spor. Své rozhodnutí odůvodnil tím, že v trestním řízení a ve správním řízení nešlo o totožný předmět řízení. O kompetenční spor by však podle mého názoru nemohlo jít také např. proto, že jednou ze stran nebyl soud.

¹²⁷ Blíže Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 19. března 2008, č. 46T 1/2008, s. 12-15.

¹²⁸ usnesení Zvláštního senátu zřízeného podle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů ze dne 11. 9. 2009, sp. zn. Konf 21/2008

Dalším případem byl případ jednatelů jedné nejmenované ostravské společnosti. Všechny skutečnosti od začátku vyšetřování směřovaly k právní kvalifikaci trestného činu porušování předpisů o zahraničním obchodu s vojenským materiálem dle § 124 TZ. Práce policistů a státního zástupce byla korunována v rozsudku Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 36T 5/2005, který původní právní kvalifikaci potvrdil. Pachatelé byli uznáni vinnými pro jednání v prvním skutku spočívajícím v prodeji 3.400 kusů pistolí vzor CZ 70 do Chorvatska, při čemž ve snaze zastřít skutečného kupujícího, vystavili fakturu na jinou českou společnost, neboť nebyli držiteli patřičné licence a povolení k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem. Při dalším jednání odsouzení zakoupili ze SR 1.200 pistolí vzor CZ 52, které následně prodali do USA, ačkoliv deklarovali jejich prodej na území ČR. K prodeji zbraní nedošlo, neboť byly zajištěny PČR. Soud pro tyto dva skutky obžalované uznal vinnými, avšak dle § 24 trestního zákona upustil od potrestání. TZ umožňuje upustit od potrestání pachatele, který spáchal trestný čin menší společenské škodlivosti, jeho spáchání lituje a projevuje účinnou snahu po nápravě a jestliže vzhledem k povaze spáchaného činu, k jeho dosavadnímu životu lze důvodně očekávat, že již projednání věci před soudem postačí k jeho nápravě.¹²⁹ Odvolací Vrchní soud v Olomouci však rozsudek zrušil a uložil obžalovaným trest odnětí svobody v délce trvání 18 měsíců podmíněně odložený na 4 a 5 let.¹³⁰

Na tomto případě jasně vidíme, jak nízké tresty jsou za takovou trestnou činnost ukládány. Obecně by se dalo říci, že ohledně deliktů spáchaných v rámci podnikatelské činnosti jsou soudci mnohem shovívavější než k deliktům spadajícím do kategorie obecné kriminality¹³¹.

Posledním případem, o kterém bych se chtěl zmínit, byla kauza organizované skupiny ze Zlínska, která v několika případech prodávala do kriminálního prostředí (také do zahraničí) samonabíjecí pistole a samopaly různých typů opatřených tlumiči hluku výstřelu. Zajímavý byl postup získání zbraní. Jeden pachatel ze skupiny nejprve nakoupil znehodnocené zbraně, které následně další člen skupiny uváděl do střelbyschopného stavu a předával je dealerovi k prodeji. Tlumiče hluku výstřelu byly vyráběny ve stejné dílně jako zbraně samotné. Při provádění zajišťovacích úkonů policisté zajistili takové množství zbraní, které by stačilo na vyzbrojení vojenského praporu.

¹²⁹ Blíže rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. srpna 2007 č. 36T 5/2005, s. 1-4.

¹³⁰ Blíže rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 7. listopadu 2007 č. 5 To 99/2007, s. 1-2.

¹³¹ Marušincová, P., *Právní a metodické aspekty vyšetřování obchodování se zbraněmi*: Rigor. práce. - 1. vyd. - Bratislava: Akadémia PZ, 2009. - 83 s.

V souvislosti s tímto případem se musím pozastavit nad novým způsobem získávání nelegálních zbraní. Na našem trhu je k dostání neuvěřitelné množství znehodnocených zbraní, které si může opatřit kdokoli bez jakékoli kontroly ze strany státu. Často se však stává, že zbraně nejsou znehodnoceny tak, aby je nebylo možné uvést do střelbyschopného stavu. Toho využívají „šikovní lidé“, kteří je doslova na kolena upravují. Český člověk si vždy najde cestu. K takovému obcházení zákonů donedávna napomáhala legislativa, konkrétně ZZ. Chybělo v něm totiž ustanovení o zpětné kontrole zbraní po znehodnocení, což v praxi znamenalo, že podnikatel s licenci dostal povolení ke znehodnocení, zbraň nechal přezkoumat kriminalistickým ústavem a po samotném znehodnocení, pouze vyrozuměl příslušný správní úřad.

8 ZÁVĚR

V problematice zahraničního obchodu se zbraněmi existuje poměrně široká, nepřilíš jednotná legislativa. V této práci jsem se ji pokusil shrnout a podřadit do uceleného rámce. Práce je zaměřena především na českou právní úpravu přeshraničního obchodování se zbraněmi a střelivem. Obecně se též věnuji mezinárodnímu a komunitárnímu právu v této oblasti.

8.1 OBLAST MEZINÁRODNÍHO PRÁVA VEŘEJNÉHO

Z mezinárodního hlediska je v současné době nejdůležitějším tématem přijetí nadnárodní právní úpravy, kterou by mohla být Smlouva o obchodu se zbraněmi (ATT).

Registr OSN pro konvenční zbraně – UNROCA má charakter všeobecný a nediskriminační. Všechny státy mají na základě dobrovolnosti dodávat do tohoto registru informace o počtech importů a exportů určených typů konvenčních zbraní. Jeho dobrovolnost a nevytížitelnost z něho dělá jen okrajový nástroj. Sám registr shromažďuje pouze informace o počtech dovezených a vyvezených konvenčních zbraní. Jeho úkolem je především sloužit k větší transparentnosti obchodů se zbraněmi. Bohužel neumožňuje důslednou kontrolu dovážených a vyvážených zbraní a dodržování restriktivních opatření RB OSN.

Při procesu vzniku ATT došlo k výraznému posunu. VS OSN schválilo rezoluci č. 64/68, na jejímž základě bude v letošním roce uskutečněna diplomatická konference k jednání o přijetí ATT. Došlo tím také ke změně statusu otevřené skupiny expertů. Všechna následná jednání expertní skupiny budou jednáními přípravného výboru konference. Urychlení procesu vzniku ATT umožnil především postoj USA a prioritní podpora EU v rámci Evropské bezpečnostní strategie.

Aby se ATT stala skutečným a účinným nástrojem kontroly a regulace obchodu se zbraněmi, měla by závazným způsobem upravovat obchod s veškerými konvenčními zbraněmi a municí. Měla by se týkat všech mezinárodních transakcí, tj. importu, exportu, reexportu, tranzitu, překládky a zprostředkování. Smlouva by měla nejen určovat pravidla mezinárodních transakcí se zbraněmi a municí, ale měla by obsahovat pravidla kontroly a sdílení informací o těchto transakcích. Účinným nástrojem kontroly by mohla být mezinárodní organizace typu MAAE. Základem však bude sdílení informací o výrobě a registraci zbraní a munice, počtech vyvezených a dovezených zbraní a munice, počtech vydaných povolení k transferům zbraní a munice a k identifikaci těchto zbraní. Domnívám se,

že by se měly smluvní strany zavázat k vyvozování trestněprávní odpovědnosti za jednání mající povahu nelegálního obchodování se zbraněmi a k větší spolupráci mezi bezpečnostními složkami smluvních států. Jak silný nástroj zaručující legalitu a transparentnost mezinárodního obchodu se zbraněmi ATT bude, ukáže až budoucí jednání.

8.2 OBLAST PRÁVA EU

Poměrně lepší je situace v komunitárním právu. Jak jsem již popsal v jiné části této práce, spadá oblast obchodování se zbraněmi v rámci EU do 2 oblastí. V rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky se EU snaží o sjednocení regulačních a kontrolních režimů. Příkladem toho je Společný postoj rady 2008/944/SZBP.

Obchod se zbraněmi však také EU chápe jako obchod s běžnými komoditami a snaží se maximálně zjednodušit transfery zbraní a munice v rámci vnitřních hranic EU, tedy transfery mezi jednotlivými členskými státy. Jako příklad lze uvést Směrnici Evropského parlamentu a Rady o zjednodušení podmínek transferů produktů pro obranné účely uvnitř Společenství č. 209/43/ES. Do českého právního řádu byla směrnice již implementována zákonem č. 248/2011 Sb. Směrnice do značné míry přispívá k unifikaci právního prostředí v této oblasti v rámci EU. Vzhledem ke zjednodušení možnosti transferů zbraní mezi jednotlivými členskými státy si myslím, že to nepřispěje k větší transparentnosti a bezpečnosti. Problémem není ani tak to, že směrnice umožňuje se zbraněmi jakožto s vojenským materiálem obchodovat fyzickým osobám, ale spíše to, že jednotlivé členské státy již nebudou moci efektivně kontrolovat dovážený vojenský materiál z jiných členských států EU. Obchodníkům bude nadále stačit pouze vývozní licence, kterou jim udělí domovský stát. Směrnice sice garantuje poskytování informací mezi členskými státy ohledně vydaných vývozních povolení, neřeší však, zda jsou takové systémy provázané a neřeší ani obsah sdílených informací. Domnívám se také, že směrnice v této oblasti znemožňuje státům využít článek 346 SFEU, tj. přijmout omezující opatření v rámci vnitřního trhu, pokud to vyžadují podstatné zájmy jejich bezpečnosti. Taková opatření jsou však z hlediska rizikovosti komodity, jako jsou zbraně a munice, na místě. Zřejmě ale směrnice neodporuje tomuto ustanovení, když ji schválil Evropský parlament a Rada v řádném legislativním procesu.

8.3 ČESKÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA

Česká právní úprava je ohledně přeshraničního obchodování se zbraněmi a municí na celkem dobré úrovni. Jednotlivé zákony jsou poměrně provázané. Každý zákon se týká určité

oblasti obchodování se zbraněmi a obsahuje negativní vymezením, na které obchody se daný právní předpis nevztahuje. Tím by mělo být docíleno, aby se působnost jednotlivých zákonů nepřekrývala. Přeshraniční obchody se zbraněmi a municí v rámci českého právního řádu lze strukturovat do 3 typů obchodů. Obchody se zbraněmi a municí, jež jsou vojenským materiálem uvedeným pod položkou SVMe 1 – SVMe 4 v seznamu vojenského materiálu, v příloze č. 1 vyhlášky č. 332/2009 Sb., spadají pod režim ZOVM. Obchody se zbraněmi a střelivem, jež nejsou vojenským materiálem, ale jsou uvedeny v příloze č. 1, 2 vyhlášky č. 230/2005 Sb., spadají pod kontrolní režim zákona č. 228/2005 Sb. Konečně obchody se zbraněmi a střelivem, které nejsou vojenským materiálem a nejsou realizovány fyzickou nebo právnickou osobou v rámci její obchodní činnosti uskutečňované podle zvláštního právního předpisu, spadají pod režim ZZ. Tímto způsobem jsou podle mého názoru dostatečně kryty všechny typy přeshraničních obchodů se zbraněmi a střelivem. Všechny uvedené právní předpisy chrání zájem společnosti na regulaci a kontrolu přeshraničního obchodu se zbraněmi a řádný výkon státní správy v této oblasti. Ochrana těchto zájmů se promítá do skutkových podstat správních deliktů a trestných činů uvedených v části 7. této práce.

ZOVM je četnými novelami (včetně reakce na judikaturu správních soudů) upraven do moderní podoby. Zákon byl též dán do souladu s předpisy komunitárního práva jak v oblasti SZBP, tak v oblasti jednotného trhu. Zákon jasně definuje pojem vojenského materiálu, zahraničního obchodu s tímto materiálem, povolovací a licenční řízení, správní delikty a kompetence jednotlivých orgánů státní správy. Poslední novelou provedenou zákonem č. 248/2011 Sb. byla do zákona implementována směrnice č. 2009/43/ES, jež od 30. 6. 2012 umožní v rámci vnitřního trhu EU obchodovat s vojenským materiálem fyzickým osobám. Po tomto datu již nebude možné v rámci obchodů s vojenským materiálem v rámci vnitřních hranic EU požadovat dovozní licenci. Považuji to přinejmenším za problematické vzhledem k omezení práva členských států přijímat ve smyslu článku 36 a 346 SFEU výjimečně omezující opatření nezbytná k ochraně podstatných zájmů své bezpečnosti a která jsou spjata s výrobou zbraní, střeliva a válečného materiálu nebo obchodem s nimi. Nemyslím si, že jednotlivé členské státy uplatňují stejný bezpečnostní standard při vydávání povolení k vývozu vojenského materiálu do jiných členských zemí EU, aby členské státy, kam je vojenský materiál dovážěn, mohly rezignovat na účinnou kontrolu dovážенého vojenského materiálu, případně aby mohly takovému dovozu zabránit.

Změnu doznal též § 12a ZOVM, jež umožňuje MO a MV v rámci plnění svých úkolů nakupovat a dovážet vojenský materiál, pouze na základě licenčního potvrzení

vydaného MPO. Jestliže předkladatel návrhu zákona v důvodové zprávě tvrdí, že tím má dojít k zprůhlednění armádních zakázek a zamezení nákupů výbroje bez výběrových řízení přes prostředníky, pak je nepochopitelné, proč nedal ministerstvům možnost též přebytky svých zásob a výbroje vyvážet. Vyvážení nepotřebného armádního vojenského materiálu prostřednictvím zprostředkovatelů naopak otvírá prostor pro korupci, klientelismus a k nadměrným hospodářským ztrátám státu. Tím, že již ministerstva nepotřebují k nakupování a dovážení vojenského materiálu usnesení vlády a jednotlivé nákupy a dovozy nepodléhají licenčnímu řízení, nemůže vláda přímo zasahovat do strategického rozvoje ozbrojených sil. Na místo vojenskopolitického rozhodnutí postačí na příště pouhé licenční potvrzení, jenž MPO nebude moci ani fakticky přezkoumat. Úprava uvedená v § 12a ZOVM před popisovanou novelou byla plně postačující a k její změně nebyl žádný důvod. Argumentace předkladatele návrhu zákona byla lichá a zavádějící, neboť úprava před novelou nikterak neznemožňovala dotčeným ministerstvům obchodovat s vojenským materiálem bez zprostředkovatelů a nebránila v zadávání veřejných zakázek na nákup tohoto materiálu. Nejvhodnějším opatřením by bylo vrátit ustanovení § 12a do znění před poslední novelou.

Ustanovení ZOVM o vydávání povolení a licencí jsou dostatečná, lépe řečeno dostatečně přesná, a rovněž jsou dostatečně přesná ohledně podmínek pro vydávání povolení a licencí. Orgány státní správy mají dostatek prostředků pro výkon dozoru a dohledu nad dodržováním ZOVM. Jinou otázkou je, zda jsou tyto orgány dostatečně personálně a materiálně vybaveny tak, aby mohly při výkonu dozoru a dohledu obstát. Výkon dohledu nad dodržováním ZOVM je v § 23 a svěřen celním orgánům. Působnost celních orgánů je velice široká. Celní orgány se zabývají dohledovou činností v mnoha oblastech státní správy a dá se říci, že dohled v rámci ZOVM je pro ně pouze okrajovou činností. Všeobecně se dohledovou činností zabývá 700 celníků. Speciálně úseku vývozu, dovozu nebo tranzitu zbraní a střeliva jako vojenského materiálu se nevěnuje nikdo. Celní orgány kontrolují doklady potřebné k vývozu a dovozu nebo tranzitu vojenského materiálu a zbraní a střeliva vydávané podle zvláštních právních předpisů namátkově. O nahodilosti dohledové činnosti v oblasti vojenského materiálu či zbraní a střeliva svědčí také to, že celní správa od roku 2009 eviduje pouze 8 případů porušení tohoto zákona¹³².

Dohledovou činností se podle § 23 ZOVM v rámci oddělení vojenského materiálu Licenční správy MPO zabývá 9 úředníků. Tito úředníci dvakrát ročně provádějí dozorčí činnost, přičemž kontrolují, zda držitelé povolení k provádění zahraničního obchodu

¹³² sdělení Generálního ředitelství cel podle zákona č. 106/1999 Sb., sp. zn. 2080/2011-900000-202

s vojenským materiálem splňují podmínky pro vydání povolení podle § 7 ZOVM a kontrolují, zda držitelé licencí plní podmínky udělené licence. V roce 2011 byl počet držitelů povolení k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem 175 a licenční správa vydala 1912 licencí. MPO prostřednictvím licenční správy vede každý rok maximálně 30 správním řízení z důvodu podezření pro porušení ZOVM. V roce 2011 vedlo 22 těchto řízení, v rámci nichž uložilo pokuty ve výši 170.000 Kč. Od roku 2005 MPO zrušilo celkem 9 povolení¹³³. Po účinnosti poslední novely budou smět zahraniční obchod s vojenským materiálem v rámci transferů uvnitř EU provádět též fyzické osoby. V současné době nelze odhadnout počet fyzických osob, které budou žádat o vstup do podnikání s vojenským materiálem v rámci transferů uvnitř EU. Pokud tento nový prvek využije značný počet fyzických osob, bude nutné zajistit zvýšenou kontrolní činnost příslušných státních orgánů a institucí, především pak Národního bezpečnostního úřadu při zajištění postupů spojených s vydáváním dokladů o bezpečnostní způsobilosti fyzické osoby pro výkon citlivé činnosti nebo o osvědčení fyzické osoby pro stupeň utajení „Důvěrné“ nebo vyšší.

Celý systém kontroly a dohledu nad dodržováním ZOVM je podle mého názoru značně poddimenzovaný. V rámci celní správy by měl nad dodržováním ZOVM dohlížet speciální útvar. Ten by se samozřejmě měl věnovat dohledu nad dodržováním i jiných právních předpisů týkajících se dovozu a vývozu zbraní a střeliva. Jen tak lze zabezpečit důslednou dohledovou činnost, která by nebyla pouze nahodilou. Personálně a materiálně by měla být také posílená Licenční správa MPO.

ZZ byl již také mnohokrát novelizován a jeho současná podoba je komplexní a akceptovatelná. V rámci dovozu a vývozu zbraní a střeliva se však v minulosti vyskytly jisté problémy. V praxi často docházelo k obcházení ZOVM tím, že zbraně a střelivo kategorie A, B a C, které byly zároveň vojenským materiálem, byly vyváženy jako běžné zbraně na základě ZPL v režimu ZZ. Bohužel se tak dělo za vydatného přispění policistů, kteří ZPL vydávali. Ti se bránili tím, že neměli za povinnost zkoumat, zda se o vojenský materiál jedná, nebo nejedná. Novela ZZ, která vstoupila v platnost od 1. 4. 2009, upřesnila podmínky, za kterých je ZPL vydáno a prakticky zamezila popsánému jednání.

Další aplikační problém představuje ustanovení § 51 odst. 4 ZZ, v němž je uvedeno, že se ustanovení o ZPL nevztahují na vývoz, dovoz nebo tranzit zbraní, zakázaných doplňků zbraní nebo střeliva, realizovaný fyzickou nebo právnickou osobou v rámci její obchodní

¹³³ sdělení MPO podle zákona č. 106/1999 Sb., č.j. 1956/12/10110/10100

činnosti uskutečňované podle zvláštního právního předpisu. Časté jsou příklady, kdy drobní obchodníci ale i obchodní společnosti vyvázejí nebo dovážejí zbraně a střelivo a tvrdí, že tyto zbraně a střelivo nemají obchodní charakter, tedy, že s nimi neobchodují v rámci své obchodní činnosti s argumentem, že se jedná pouze o malé množství zbraní nebo střeliva. Problémem je, že ZZ přímo neobsahuje definici obchodní činnosti, pouze odkazuje na zvláštní právní předpis. Výklad tohoto neurčitého právního pojmu je tak dosti složitý. ZZ neobsahuje ani podobnou definici, jež obsahoval do roku 2004 zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon. Na jeho zrušený § 2 písm. g se odkazoval zákona č. 62/2000 Sb., o některých opatřeních při vývozu nebo dovozu výrobků a o licenčním řízení. V tomto ustanovení se hovoří: „g) zbožím, které nemá obchodní charakter zboží, které je příležitostně propouštěno do navrženého celního režimu a které je vzhledem k druhu a množství určeno výlučně k osobní potřebě nebo spotřebě příjemce nebo cestujícího a členů jeho domácnosti nebo má být předáno jako dar,“. Podle mého názoru nelze za obchodní činnost ve smyslu ZZ považovat pouze obchodování s vojenským materiálem, obchodování na základě zákona č. 228/2005 Sb. nebo na základě koncese uvedené v příloze č. 3 živnostenského zákona.

Právě obchodní činnost prováděná podle živnostenského zákona může být ve smyslu ZZ pojímána daleko širěji, může jít například o prodej zbraní podnikatelem, který se speciálně nezabývá prodejem a nákupem zbraní a střeliva, ale má zbraně a střelivo ve svém vlastnictví, prodá je zahraničnímu kupci a výtěžek z prodeje zahrne jako příjem do svého účetnictví. I to by se dalo považovat za obchodní činnost. Právě proto by bylo vhodné do ZZ zahrnout definici obchodní činnosti ve smyslu § 51 odst. 4 ZZ nebo právní pojmy užívané ZZ sladit s pojmy užívanými zákonem č. 228/2005 Sb. Ve skutečnosti jde právě o obcházení tohoto zákona, neboť pro trvalý vývoz nebo dovoz zbraní a střeliva kategorie A, B a C je třeba povolení podle tohoto zákona.

Vývozu a dovozu zbraní a střeliva se týká zbrojní licence skupiny C. V současné době Policejní prezidium eviduje 1664 držitelů těchto zbrojních licencí včetně zbrojních licencí ke znehodnocování zbraní a střeliva skupiny B a E. Každým rokem přibývá zhruba 10 % držitelů těchto zbrojních licencí. V roce 2011 bylo vydáno 630 zbrojních průvodních listů pro trvalý vývoz zbraní a střeliva a 1024 zbrojních průvodních listů pro trvalý dovoz zbraní a střeliva. Z ČR se ročně vyvázejí stovky kusů zbraní kategorie A, B a C a stovky tisíc kusů střeliva.

ZZ obsahuje pravidla pro znehodnocování, zničení nebo výrobu řezů zbraní, hlavních částí zbraní nebo zakázaných doplňků. Z hlediska dovozu a vývozu zbraní je nejproblematictější znehodnocování zbraní. ZZ v § 63 obsahuje proceduru ke znehodnocení

zbraní kategorie A, B a C. Znehodnocené zbraně nejsou podle tohoto zákona registrovány v informačních systémech příslušných orgánů a jejich vývoz a dovoz nepodléhá žádné regulaci. V roce 2011 bylo vydáno 3496 povolení k znehodnocení nebo zničení zbraní. Policejní prezidium však nevede údaje o tom, kolik v rámci těchto povolení bylo skutečně zbraní znehodnoceno nebo zničeno. Lze se domnívat, že se jedná řádově o tisíce kusů zbraní. Postup podle vyhlášky č. 371/2002 Sb. má zajistit, aby znehodnocené zbraně nebylo možné uvést znovu do střelbyschopného stavu. Úpravy, které tato vyhláška předepisuje, se zdají být nevratné. Bohužel praxe ukázala, že se do kriminálního prostředí dostalo velké množství původně znehodnocených zbraní, jež byly do střelbyschopného stavu znovu uvedeny. S vývojem technologie podle mého názoru není možné docílit úplného znehodnocení zbraně. Samotné znehodnocení zbraně není prováděno žádným průmyslovým způsobem nebo pod přímým dozorem správních orgánů, ale podnikateli v oboru zbraní a střeliva. Za současného stavu dohledových orgánů není možná účinná kontrola znehodnocených zbraní, i když její výkon zákon o zbraních v § 75a předpokládá. Dovoz a vývoz zbraní kategorie D, do níž patří též znehodnocené zbraně, není nijak regulován. Celorepublikové útvary policie v minulém období zaregistrovaly poměrně velký zájem o nákup takovýchto zbraní zájmovými skupinami ze zahraničí. Rovněž byl policií prověřován případ dovozu znehodnocených samopalů vz. 61 „Škorpion“ ze Slovenské republiky, které byly na území ČR uvedeny do střelbyschopného stavu a poté prodány do kriminálního prostředí. V posledně zmiňovaném případě měli pachatelé jednodušší situaci tím, že na Slovensku jsou předpisy pro znehodnocení zbraní a střeliva mnohem benevolentnější než v ČR. O tom, že uvádění znehodnocených zbraní do střelbyschopného stavu vnímají jako velké bezpečnostní riziko také zákonodárci, svědčí znění skutkové podstaty trestného činu nedovoleného ozbrojování v TZ, kam byl vtělen 2. odst. týkající se právě takových úprav.

Vzhledem ke zneužívání znehodnocených zbraní by mělo být nabývání, nošení a držení takových zbraní včetně dovozu a vývozu regulováno stejně jako nabývání, nošení a držení zbraní kategorie A, B, a C včetně dovozu a vývozu těchto zbraní, nebo znehodnocování zbraní úplně zakázáno.

Částečně jsem se již dotkl systému dohledu a kontroly nad dodržováním ZZ. Největší působnost v této oblasti vykonává Policie ČR. V rámci Policie ČR pracuje ve službě pro zbraně a bezpečnostní materiál 530 zaměstnanců, z toho je 360 policistů. 151 policistů je zařazeno na odděleních dohledu. Když uvážíme, že se tito policisté nezabývají pouze dozorem a dohledem v rámci trvalých dovozů a vývozů zbraní a střeliva, ale také kontrolou všech držitelů zbrojních průkazů, licencí a střelnic, dodržování podmínek pro držení a nošení

zbraní atd., počet těchto policistů je mírně řečeno poddimenzovaný. Při tak obrovské agendě nejsou jednotlivá pracoviště odborů pro zbraně a bezpečnostní materiál na jednotlivých územních odborech (75 oddělení – bývalé okresy, některé sloučené) schopny provádět systematický dozor a dohled nad dodržováním ZZ v rámci trvalých vývozů a dovozů zbraní a střeliva. Všechna oddělení dohledu včetně policejního prezidia provedla v loňském roce 477 dozorových akcí. Za rok 2011 bylo zjištěno 43 správních deliktů a 27 300 přestupků na úseku zbraní a střeliva. Ač se to zdá být poměrně vysoké číslo, přesto se jedná především o drobná přestupková jednání fyzických osob, která jsou zjišťována především při registraci zbraní a jejich kontrole přímo na příslušných pracovištích Policii ČR, nikoliv tedy při výkonu dohledu. 43 správních deliktů se týká nejen držitelů zbrojních licencí všeho druhu ale také provozovatelů střelnic. Jestliže, jak jsem již shora uvedl, je momentálně 1664 držitelů zbrojních licencí, jež se zabývají vývozem a dovozem a znehodnocováním zbraní a střeliva, jsou buď všichni tito držitelé licencí bezvadní, nebo je výkon dozoru a dohledu nad nimi nedostatečný¹³⁴.

Zákon č. 228/2005 Sb., o kontrole obchodu s výrobky, jejichž zdržení se v ČR omezuje z bezpečnostních důvodů, se vztahuje na zbraně a střelivo kategorie A, B a C, jež jsou uvedeny v příloze prováděcího předpisu k tomuto zákonu. Ve smyslu § 1 odst. 4 citovaného zákona se však musí jednat o zbraně a střelivo, které mají obchodní charakter. K pojmu obchodní charakter či obchodní činnost podle ZZ jsem se vyjádřil již výše. V podstatě ZZ obsahuje pravidla pro trvalý vývoz a dovoz zbraní a střeliva v rámci neobchodní činnosti fyzických a právnických osob a zákon č. 228/2005 Sb. upravuje trvalý vývoz a dovoz zbraní v rámci obchodní činnosti právnických a fyzických osob. Terminologie, kterou užívají oba zákony, je bohužel nejednotná a zavádějící. V rámci praxe způsobuje nemalé problémy. Mělo by dojít k sjednocení terminologie, zákony by tedy měly užívat stejné neurčité právní pojmy a případně jejich definice. Zákon č. 228/2005 Sb. je poměrně jednoduchý a přehledný. Dohledovou činnost provádí celní úřady. V rámci ověřování celního prohlášení mohou celní orgány kontrolovat, zda při dovozu či vývozu zboží je kromě doprovodných dokladů ke zboží také předložena dovozní či vývozní licence podle zákona číslo 228/2005 Sb. Dohledovou činnost celní orgány provádějí namátkově a nikterak systematicky. O tom svědčí pouze 2 zjištěné případy porušení zákona číslo 228/2005 Sb. v roce 2010 a stejné množství v roce 2011.

¹³⁴ sdělení Policejního prezidia ČR podle zákona č. 106/1999 Sb., č.j. PPR-1413/ČJ-2012-0099US

V **trestně právní** oblasti došlo k zapracování již mnoho let odborníky navrhovaných změn do skutkové podstaty trestného činu nedovoleného ozbrojování v TZ. Do skutkové podstaty se dostaly termíny jako hlavní díly zbraně, zakázané doplňky a střelivo. V praxi již nebude docházet k nejednotnosti výkladu, co se rozumí zbraní kategorie A. ZZ hovoří o tom, že zbraní kategorie A je zakázaná zbraň, zakázaný doplněk zbraně a střelivo do zakázané zbraně. Předešlá právní úprava ve skutkové podstatě trestného činu nedovoleného ozbrojování obsahovala pouze pojem zbraň. V právnické veřejnosti byly zastávány dva názory. V prvním případě bylo možné výkladem dovodit, že se zbraní rozumí to, co je za zbraň považováno ZZ, a v druhém případě byl zastáván názor, že je takový výklad pro trestní právo příliš extenzivní. Skutková podstata trestného činu nedovoleného ozbrojování v TZ také trestá uvádění znehodnocovaných zbraní do střelbyschopného stavu. Organizované páchaní trestné činnosti na úseku zbraní bohužel není pojímáno jako zvlášť závažný zločin, aby policie mohla využít mnohem širší spektrum důkazních prostředků, než tomu bylo v původním trestním zákoně. Ostatní skutkové podstaty trestných činů uvedených v kapitole 7. nedoznaly zásadních změn, což nebylo ani třeba.

PČR v roce 2011 evidovala z celkového počtu 293 202 trestných činů 437 trestných činů nedovoleného ozbrojování podle § 279 TZ. Trestnou činnost v souvislosti se zahraničním obchodem s vojenským materiálem však téměř neřešila. Vzdávající tendenci má trestná činnost páchaná se zbraní. Domnívám se, že ze strany SKPV, a vůbec PČR, není na tento trend adekvátně reagováno. Důvodem proto není ani tak současná ekonomická krize a snižování počtu policistů, jako spíše špatná organizace práce policie. Na jednotlivých územních odborech se po zániku úřadu vyšetřování provádí operativně pátrací činnost pouze v minimálním rozsahu. Operativci jsou nuceni vykonávat administrativní práce v souvislosti s přidělovanými spisy místo toho, aby byli v terénu. Provéřované trestné činy nedovoleného ozbrojování byly zjištěny spíše z činnosti správních orgánů než vyhledávací činností policie. Tato trestná činnost je latentní a ve většině případů se váže na další trestnou činnost, například násilnou, přesto se však trestné činnosti týkající se zbraní a střeliva, včetně nedovoleného vývozu a dovozu, nevěnuje žádný specializovaný útvar PČR. Do nedávna existoval v rámci útvaru pro boj s organizovaným zločinem odbor obchodu se zbraněmi, ten byl však přeměněn na odbor obchodu s komoditami.

V rámci organizace PČR, potažmo SKPV, by měla být zřízena specializovaná oddělení, v rámci nichž by se vyčlenění policisté touto trestnou činností zabývali primárně. Trestná činnost na úseku zbraní a střeliva je latentní a bez provádění operativněpátrací činnosti se dá jen velmi těžko odhalit.

Téma legálního a nelegálního obchodu se zbraněmi bude vždy důležité. Nemělo by se však oprašovat, jen když je třeba získat politické body. Vzhledem k hrozbám, kterým čelíme v rámci mezinárodní bezpečnosti, potřebujeme obchody tohoto typu dostat pod tvrdá regulační opatření.

RESUME

Mgr. Pavel Kejzlar, Legal aspects of the international trade of arms. Rigorous thesis, Faculty of Law of the Charles University in Prague, Prague 2012, 116 p.

Rigorous theses is focused on the basic information in the field of the legal and illegal arm trafficking. First part (chapter 1, 2, 3) concerns the security risks of trade of arms, maps the development of the arm trafficking, the present state of this area and structure of the arm trafficking. The second part (chapter 4, 5, 6) describes the legal framework of the international trade of arms. It is focused on the international legal regulations including regimes of control, community law and country legislation. There is given the analysis of the particular field concerning the arm trafficking and at the end there is always given a part of the administrative punishment. The end of the second part does not miss the comparison of the legal regulation within the neighbouring countries. Next part (chapters 7) closes the topic by criminally legal protection. Generally there are analysed facts given by Penal Code with referenc to its amend. I have brought some particular cases solved by criminal procedure authorities. Conclusions are drawn in the last part (chapter 8). There is summarized the findings about problems with regulation of the international trade of arms and their possible solutions.

This theses is not ambitious to be an instructional or methodological aid. I have tried to sum up all pieces of knowledge in the field of trade of arms because this topic is really interesting and relatively varied.

All the history in the Czech republic is interlaced by the diferent conflicts. Arms which were developed, produced and used by our ancestors become an object of the trade. Regulation by legal framework of the arm treatment came early. It could be said that there is a longstanding tradition not only in arm trafficking but also in legal regulation relevant to the gun possession and of it in our country. Boath at the past and at the present the legislative process of this area is in continuous progress. We will see whether the prepared changes contribute the enhancement of security and improvement of administration in this field. I worked with law on the date 15. 5. 2012. All the changes to this date I tried to describe in my rigorous thesis.